

En ö i havet

Annika Thor

BONNIER
CARLSEN

En ö i havet

Böckerna om Steffi och Nelli

Annika Thor

Bonnier Carlsen

1

Tåget saktar in och stannar. Från perrongen hörs en högtalarröst på ett obegripligt språk.

Steffi lutar sig fram mot fönstret. Genom röken från loket ser hon en stor skylt och längre bort en tegelbyggnad med glastak.

– Är vi framme, Steffi? frågar Nelli ängsligt. Är det här vi ska gå av?

– Jag vet inte, säger Steffi. Jag tror det.

Hon ställer sig på sätet för att nå upp till bagagehyllan. Först lyfter hon ner Nellis väska, sedan sin egen. Skolryggsäckarna står på golvet framför dem. Ingenting får bli kvarglömt på tåget. Det är ändå så lite de kunnat ta med sig.

En dam i ljus dräkt och hatt dyker upp i kupédörren. Hon talar tyska.

– Fort, fort, säger hon. Det här är Göteborg. Ni måste stiga av.

Hon fortsätter till nästa kupé utan att vänta på svar.

Steffi kränger på sig sin ryggsäck och hjälper sin lillasyster med hennes.

– Ta din väska, säger hon.

– Den är tung, klagar Nelli men tar den i alla fall. Hand i hand går de ut i korridoren, där barnen redan trängs för att komma av tåget.

På perrongen är det en enda röra av barn och väskor. Bakom dem sätter sig tåget i rörelse. Dunkande och gnisslande rullar det ut från stationen. Några av småbarnen gråter. En liten pojke ropar på sin mamma.

– Din mamma är inte här, säger Steffi. Hon kan inte komma. Du ska få en annan mamma, en som är lika snäll.

– Mamma! Mamma! fortsätter pojken att ropa. Damen i den ljusa dräkten lyfter upp honom på armen.

– Kom, säger hon till de andra barnen. Följ med mig.

Som ankungar på rad går de efter henne in i stationshuset under det höga, välvda glastaket. Någon kommer emot dem, en man med en stor kamera. En blixtnär av med ett bländande

sken. En av de små börjar gallskrika.

– Låt bli det där, utbrister damen i dräkten förargat. Ni skrämmar barnen.

Mannen fortsätter att fotografera.

– Det är mitt jobb, damen, säger han. Ni tar hand om de små flyktingbarnen. Jag tar de rörande bilderna, som ger er mer pengar till ert arbete.

Han knäpper några bilder till.

Steffi vänder bort ansiktet. Hon vill inte vara ett flyktingbarn på en rörande bild i någon tidning. Hon vill inte vara någon som man måste skänka pengar till.

Damen leder dem till bortre änden av den stora väntsalen. Där står en klunga människor bakom en avspärrning. En annan dam, äldre och med glasögon, tar några steg emot dem.

– Välkomna, säger hon. Välkomna till Sverige. Vi i hjälpkommittén är så glada över att ni är här. Här är ni trygga, tills ni kan återförenas med era föräldrar igen.

Hon talar också tyska, fast med en konstig brytning.

Den yngre damen tar fram en lista och börjar ropa upp namn:

– Ruth Baumann ... Stefan Fischer ... Eva Goldberg ...

För varje namn räcker ett barn upp handen och går fram till damen med listan. Damen kontrollerar den bruna namnlappen, som vart och ett av barnen har hängande i ett snöre om halsen. En av de vuxna lösgör sig ur klungan av väntande, tar barnet med sig och går. De minsta, som inte kan svara när de ropas upp, blir hämtade där de sitter.

Det går i bokstavsordning, så Steffi förstår att hon och Nelli kommer att få vänta länge. Hennes mage värker av hunger och hela kroppen längtar efter att få sträcka ut sig i en säng. Sedan i går morse har den trånga tågupén varit deras hem. De många milen av järnvägsräls bakom dem var som ett band som sträckte sig tillbaka till Wien, till mamma och pappa. Nu har bandet klippts av. Nu är de ensamma.

Långsamt krymper gruppen av barn, och klungan av vuxna tunnas ut. Nelli trycker sig intill Steffi.

– När är det vår tur, Steffi? Är det ingen som kommer och

hämtar oss?

– De har inte kommit till S ännu, förklarar Steffi. Vi får vänta lite.

– Jag är hungrig, gnäller Nelli. Och trött. Och hungrig.

– Vi har inget, säger Steffi. Smörgåsarna är slut för länge sen. Du får vänta tills vi kommer fram. Sätt dig på väskan, om du inte orkar stå.

Nelli sätter sig på sin lilla resväska och stödjer hakan i händerna. Hennes långa, svarta flätor räcker nästan ända ner till golvet.

– Nelli, säger Steffi. Du ska få se att vi får bo i ett riktigt slott. Med massor av rum. Och utsikt över havet.

– Får jag eget rum då? undrar Nelli.

– Ja, lovar Steffi.

– Det vill jag inte, säger Nelli. Jag vill bo i samma rum som du.

– Eleonore Steiner, hör Steffi damen ropa.

– Svara, viskar hon till Nelli. Det är du.

– Eleonore Steiner, ropar damen med listan. Kom fram!

Steffi drar med sig Nelli, kryssande mellan de utspridda väskorna.

– Här är vi, säger hon. Damen tittar på sin lista.

– Stephanie Steiner? frågar hon. Steffi nickar.

– Steiner, upprepar damen med hög röst. Eleonore och Stephanie Steiner!

Ingen rör sig i klungan av väntande människor.

– Steffi, säger Nelli med darrande röst. Är det ingen som vill ha oss?

Steffi svarar inte. Hon kramar Nellis hand hårt. Damen med listan vänder sig till henne.

– Vänta ett ögonblick, säger hon och för de båda flickorna åt sidan. Vänta här. Jag kommer strax tillbaka.

Den äldre damen tar över listan och fortsätter att ropa upp namn. Till slut är alla de andra barnen borta. Bara Steffi och Nelli står kvar med sina väskor.

– Får vi åka hem nu? undrar Nelli. Hem till mamma och pappa?

Steffi skakar på huvudet. Då börjar Nelli gråta.

– Sch, väser Steffi. Grina inte, du är väl inget småbarn.

Klapprande steg närmar sig över stengolvet. Den yngre damen förklarar hastigt något för den äldre. Hon tar fram en penna och skriver på Steffis och Nellis namnlappar: "Barnen talar inte svenska."

– Kom, säger hon till Steffi. Jag ska följa er till båten.

Steffi tar sin väska i den ena handen och Nelli i den andra. Tysta följer de efter damen ut ur stationsbyggnaden.

2

De tar en taxi utanför stationen. Solen gassar och augustivärmen är tryckande. Steffi svettas i sin tjocka, nya kappa. Inför resan till Sverige beställde mamma varsin kappa åt henne och Nelli hos sömmerskan, fröken Gerlach. Hon bad fröken Gerlach att sätta in ett extra varmt foder, för det var kallt i Sverige, hade hon hört.

Kapporna är ljust blå med mörkare blå sammet på kragen. Hattarna som hör till är också av mörkblå sammet. Steffi skulle ha varit glad för kappan, om hon inte hade fått den för resans skull.

Äntligen stannar bilen och de får stiga ur. Längs kajen ligger fartyg stora som hus. Bredvid dem liknar den vita ångbåten som guppar ytterst på piren en leksaksbåt.

Damen betalar taxin och går före med Nelli och hennes resväska. Steffi släpar sin tunga väska efter dem.

Vid landgången stannar damen och köper biljetter av en besättningsman. Hon säger något till honom på svenska och pekar på Steffi och Nelli. Först skakar mannen på huvudet, men damen pratar och pratar och till slut nickar han.

– Kom, säger han till flickorna och visar dem några platser i båtsalongen. Nelli ser besviken ut.

– Jag vill stå där ute, säger hon till Steffi och pekar mot däck. Fråga om vi får gå ut!

– Fråga själv, säger Steffi.

Nelli rycker på axlarna och sätter sig ner. Först när båtmotorn börjar dunka under dem kommer Steffi att tänka på att de glömde säga adjö till damen från hjälpkommittén. Hon springer ut på akterdäcket, men damen är redan borta.

Båten har lämnat kajen och är på väg ut i älven. Svart rök flyter ut ur skorstenen och löses upp i tunna slöjor.

Nelli sitter kvar på sin plats, hopsjunken som en trasdocka. Kappan är felknäppt, ser Steffi nu, och hon har en smutsfläck på ena kinden. Steffi gnider bort den med sin näsduk.

– Vart går båten? frågar Nelli.

– Dit vi ska, svarar Steffi.

– Till semesterorten vid havet?

– Ja.

– Berätta hur det ser ut, ber Nelli.

– Där finns långa stränder med mjuk sand, säger Steffi, och palmer som växer utmed strandpromenaden. På stränderna ligger människorna i solstolar under parasoller i glada färger. Barnen leker i vattnet och bygger sandslott på stranden. Man kan köpa glass av försäljare med lådor på magen.

Steffi har aldrig varit vid havet. Men Evi, hennes bästa vän i Wien, var på en badort i Italien för två år sedan. När hon kom hem berättade hon om stranden och palmerna, om solstolarna och glassförsäljarna. Själva brukade Steffi och Nelli åka på semester med mamma och pappa till ett pensionat vid floden Donau varje sommar. Förr, innan nazisterna kom.

Steffi känner att någon iakttar henne. Hon tittar upp och ser två gubbar på bänken mittemot som stirrar nyfiket på henne och Nelli.

– Varför tittar de på oss? frågar Nelli oroligt.

– Det är namnlapparna, tror Steffi.

Den ene gubben lägger in snus under överläppen. En brun salivdroppe letar sig ut i mungipan. Han säger något till den andre och skrattar skrockande.

– Vi tar av dem, bestämmer Steffi och stoppar ner namnlapparna i sin ryggsäck. Kom, så går vi ut.

De ställer sig på fördäcket. Framför dem öppnar sig älvmynningen mot havet. En bogserbåt lotsar ett fartyg genom hamninloppet. Det ser lustigt ut med den lilla båten som verkar dra den stora, som ett barn som ivrigt drar iväg med sin mamma för att visa något. Längs kajerna ligger magasinsbyggnader i rött tegel. Höga lyftkranar skjuter upp som giraffhalsar.

Nelli fingrar på sitt korallhalsband. Halsbandet är mammas från början, köpt på hennes bröllopsresa till Italien för länge sedan. Nelli har alltid beundrat de små skära, oregelbundet formade stavarna. När de skulle resa fick hon det av mamma.

– Berätta mera, Steffi, envisas hon. Kan jag simma när jag kommer dit?

– Du får lära dig, säger Steffi. På eftermiddagen går alla hem till sina hotell för att vila en stund. Efter maten promenerar man i parken och lyssnar på musikkapellen som spelar.

– Ska vi bo på ett hotell?

– Jag vet inte. De som vi ska bo hos kanske äger ett hotell.

– Då får vi allting gratis.

– Eller också har de en egen villa. De kanske har en privat strand.

– Har de barn? vill Nelli veta.

Steffi rycker på axlarna.

– Hoppas de har hund, säger hon.

– Finns det piano? frågar Nelli för hundra gången.

– Det är klart, påstår Steffi.

Steffi vet hur mycket Nelli saknar deras piano. Hon hade just börjat lära sig spela, innan de måste flytta från sin stora lägenhet nära parken med det väldiga pariserhjulet. Om mamma fått bestämma skulle de tagit pianot med sig, fast det skulle ha fyllt deras enda lilla rum nästan från vägg till vägg. Men pappa vägrade.

– Vi får ändå knappt plats med fyra sängar, sa han. Ska vi sova på pianot, menar du?

Båten har passerat älvmynningen och kommit ut på öppet

vatten. Kala klippor och skär glider förbi. Det blåser upp, och ute över havet tornar mörka moln upp sig. Nelli rycker Steffi i kappärmen.

– Får jag det, Steffi? frågar hon. Får jag det, säkert?

– Vad då?

– Spela på pianot, säger Nelli. Får jag det?

– Ja, det får du, lovar Steffi. Men tjata inte.

Nelli börjar gnola en barnvisa, en av de melodier hon lärt sig på pianot. Nelli har ärvt mammas vackra sångröst; det har inte Steffi.

Båten rundar en udde. Här ligger vinden på och båten börjar gunga. Steffi håller i sig i relingen.

– Jag fryser, säger Nelli.

– Du kan gå in om du vill.

Nelli tvekar.

– Ska du gå in? frågar hon.

– Inte än, säger Steffi. Däcket gungar under hennes fötter. Hon mår illa. Himlen mörknar snabbt. På avstånd hörs åskmuller. Nelli tar några steg bort, ångrar sig och kommer tillbaka.

– Gå in du, säger Steffi. Jag kommer strax.

Hon kramar hårt om relingen och blundar. Båten rullar från sida till sida. Steffi böjer sig ut över vattnet och kräks. Det svider i halsen och hon känner sig matt och yr.

– Är du sjuk, Steffi? frågar Nelli oroligt.

– Sjösjuk, säger Steffi. Jag är sjösjuk, tror jag.

Hon sluter ögonen och klamrar sig fast vid relingen. Det känns som om benen ska ge vika under henne. Stödd på Nelli tar hon sig tillbaka in i salongen. Hon lägger sig på bänken med ryggsäcken som kudde och sluter ögonen. Allting snurrar runt.

Steffi vaknar av att någon rycker henne i ärmen.

– Låt mig vara, mumlar hon. Jag vill sova.

Men ryckningarna blir mer enträgna och går inte att bortse ifrån. Hon öppnar ögonen.

– Steffi ! säger Nelli ivrigt. Vi är framme nu.

Det tar ett ögonblick innan Steffi kommer ihåg var de befinner

sig. Nelli står bredvid henne och hoppar nästan jämfota av iver. Hennes kinder är röda och bandet i den ena flätan har lossnat, så att den är på väg att lösas upp.

– Skynda dig! Vi är framme nu!

3

Lukten slår emot Steffi som en osynlig vägg när hon kliver ut på däck. Det luktar salt och fisk och något äckligt, ruttet. Kväljningarna kommer tillbaka. Hon sväljer hårt och ser sig omkring.

Båten har lagt till vid en träkaj. Utefter kajen ligger rader av vitmålade fiskebåtar med svällande skrov och låga master. Vinden viner i deras riggar. Vid långa bryggor är mindre båtar av olika slag förtöjda. En vågbrytare, byggd av stora stenblock, skyddar hamnen mot bränningarna.

På land står höga träställningar. Några är tomma, på andra hänger fisknät på tork. En av dem är täckt med något som liknar vita fladdermöss med utbredda vingar.

Längs kajen ligger röda och grå sjöbodrar med gavlarna vända mot vattnet. Bakom dem skymtar låga hus, målade i ljusa färger. De ser ut att vara byggda direkt på klipporna.

De får vänta ombord medan en pojke kör iland kartonger och säckar på en kärra med gummihjul. En säck går sönder och potatisar rullar ut på kajen. Några plumsar ner i vattnet. Nelli skrattar, men tystnar när en rödbrusig man börjar skrika och gorma åt pojken.

Till slut är det deras tur. Steffi håller Nelli hårt i handen när de går över landgången.

På kajen står en kvinna och väntar. Hon har en stickad kofta över sin blommiga klänning och en prickig schallett knuten runt huvudet. Vid tinningarna har några ljusa lockar letat sig ut. Hela hennes ansikte ler när hon ser på flickorna.

– Eleonore ... Stephanie, säger hon, fast hon uttalar namnen underligt. Stefaanije, låter det. Hon hukar sig ner, tar Nelli i famn

och kysser henne på kinden.

– Goddag, säger Steffi och sträcker fram handen. Det är jag som är Steffi.

Kvinnan tar Steffis hand och säger något på ett främmande språk.

– Vad säger hon? frågar Nelli.

– Jag vet inte, säger Steffi. Hon talar svenska, tror jag.

– Kan hon inte tyska? undrar Nelli. Förstår hon inte vad vi säger? Hennes röst darrar.

Steffi skakar på huvudet.

– Vi måste lära oss svenska.

– Steffi? säger kvinnan. Stefaanije – Steffi?

– Ja, säger Steffi. Stephanie – Steffi. Nelli, säger hon och pekar på sin lillasyster. Eleonore – Nelli.

Kvinnan nickar och ler.

– Alma, säger hon. Alma Lindberg. Tant Alma. Kom.

En cykel står lutad mot en av sjöbodarna. Tant Alma spänner fast Nellis resväska på pakethållaren. Hon tar Nellis hand och börjar leda cykeln längs den smala vägen mellan husen. Efter dem kommer Steffi med sin resväska.

Husen ligger tätt. De kryper längs marken och klänger sig fast vid sluttningarna. Runt dem finns små trädgårdar med hukande buskar och sneda fruktträd. Närmast hamnen är husen små och låga. Längre bort utefter vägen blir de större.

Tant Alma går snabbt, med långa, bestämda steg. Nelli småspringer bredvid henne för att hinna med. Steffi kommer mer och mer på efterkälken. Hon är torr i halsen och har en sur smak i munnen. Fast hon redan är flera hundra mil hemifrån känns det som om varje steg hon tar förde henne längre och längre bort från husen, gatorna, människorna därhemma.

Resväskan är tung som en sten. Till slut ställer hon ner den på marken och ömsom släpar den efter sig, ömsom föser den framför sig med foten.

Väskans skrapande mot gruset får tant Alma att vända sig om. Hon lyfter upp den på cykelsadeln och visar Steffi hur hon ska gå bredvid och balansera den. Det är svårt, men bättre än att bära

den.

– Steffi, piper Nelli. Var är sandstranden? Och musikpaviljongerna?

Steffi låtsas inte höra.

– Tänk om det inte finns något hotell! Och inga palmer, och ingen hund, och inget piano! Nellis röst är hög och klagande.

– Tyst med dig, snäser Steffi. Vi är inte framme än.

Just då stannar de utanför ett gult hus med glasveranda. I rabatterna på båda sidor om yttertrappan prunkar blommor i rött, gult och blått. Två små blonda barn rusar ut ur huset och kastar sig i tant Almas famn.

– De har barn, säger Nelli belåtet. Och de är mindre än jag.

De lämnar kapporna och väskorna i hallen och går in i köket. Vid köksbordet sitter en kvinna med magert och strängt ansikte. Hennes gråsprängda hår är uppsatt i en stram knut i nacken. De bleka ögonen granskar Steffi och Nelli från topp till tå.

– Såna små stackare, säger hon till tant Alma. Magra och ynkliga. Vi får hoppas att det går att göra folk av dem.

– Tant Märta, säger tant Alma med en gest mot kvinnan. Steffi tar i hand och niger. Tant Märtas hand är kall och hård.

Tant Alma ställer fram ett stort fat med bullar på köksbordet. Hon håller upp saft i fyra glas och kokar kaffe åt sig själv och tant Märta.

– Bulle, säger tant Alma och pekar, när de satt sig runt bordet. Glas. Bord. Stol. Kopp.

Steffi och Nelli försöker härma de främmande orden. Några liknar de tyska, andra är helt annorlunda.

– Stol, *Stuhl*, säger Steffi.

– Schtol, säger tant Alma och skrattar.

– Schtol, schtol, upprepar småbarnen förtjusta. Sedan pekar de på sig själva och ropar: Elsa! John! Elsa! John!

De hinna lära sig tio svenska ord innan tant Märta reser sig. Hon går ut i hallen, kommer tillbaka med Steffis kapp och räcker den till henne.

– Steffi? säger Nelli ängsligt. Vad är det? Vad vill hon?

– Jag vet inte, svarar Steffi. Långsamt knäpper hon alla knapparna i kappan. Tant Alma och barnen följer dem ut.

– Ska du gå din väg, Steffi? viskar Nelli. Ska du inte vara här?

Tant Märta går mot dörren. Steffi kränger på sig ryggsäcken.

– Gå inte! protesterar Nelli gällt. Jag vill att du ska stanna här.

– Bråka inte, säger Steffi. Vi måste göra som de säger.

– Mamma sa att vi skulle få bo tillsammans. Hon sa att de hade lovat.

– Jag vet. Det kanske bara är i natt. Bli inte rädd.

Nelli kramar Steffi hårt.

– Kommer du hit i morgon? frågar hon med ynkelig röst.

– Javisst, lovar Steffi, utan att veta om hon kommer att kunna hålla sitt löfte. Hon följer efter tant Märta ut.

Nedanför trappan vänder hon sig om. Nelli och tant Alma står i dörren. Tant Alma håller en beskyddande arm om Nellis axlar.

Tant Märta leder sin cykel ut genom grinden. Ute på vägen klappar hon med handen på pakethållaren. Steffi sätter sig på den med väskan framför sig. Tant Märta kliver upp i sadeln och trampar iväg.

Steffi kan inte cykla. Hon har aldrig ens blivit skjutsad förut. På gatorna i Wien, bland alla bilar och spårvagnar, skulle mamma aldrig låtit henne åka omkring på cykel. Nu klamrar hon sig fast vid cykeln med ena handen och håller väskan med den andra. Varje gång de kör över någon ojämnhet i vägbanan är hon rädd att cykeln ska störta omkull.

Utmed vägen blir bebyggelsen glesare. De far igenom en låg snårskog och ut ur den igen. Vägen slingrar sig mellan kala, grå bergknallar. I skrevorna blommar lila ljung.

Tant Märta segar sig uppför en lång backe och stannar till på krönet. Framför dem breder havet ut sig, oändligt och blygrått. Mörka moln ligger som ett tätt tak ovanför vattnets golv. Brungrå klippor och skär sticker upp över vattenytan. Vågorna bryts mot klipporna och kastar upp skurar av vitt skum. Långt ute till havs avtecknar sig ett rödbrunt segel mot himlen och havet. Längst bort syns horisonten som en ljusstrimma.

– Världens ände, tänker Steffi. Det här är världens ände.

Nedanför backen ligger ett ensamt hus. Det trycker sig tätt intill en bergknalle, som om den skulle kunna skydda det för vinden. Nere vid stranden står en röd sjöbod. Vid en brygga guppar en båt.

Åskan mullrar dovt. En bländvit blixtnyser upp den mörka himlen. Tant Märta pekar ner mot huset och säger något på svenska. Steffi förstår inte orden, men hon begriper ändå att här ska hon bo. Här, vid världens ände.

4

De första regndropparna träffar Steffi i pannan medan cykeln rullar nerför backen. Vägen tar slut vid grindhålet.

Uppifrån backkrönet verkade huset litet. Nu ser hon att det har två våningar ovanpå en hög grund av stenblock. En trappa leder upp till ytterdörren. På vardera sidan om trappan stirrar ett par fönster på henne. Huset ser strängt ut, med raka linjer och släta ytor utan utsmyckningar.

Tant Märta lutar cykeln mot husknuten och går före Steffi uppför trappan.

När hon öppnade dörren till deras lägenhet hemma i Wien brukade hon känna lukten av pappas cigarrer och en svag doft av mammas parfym. Efter flyttningen, när de bodde i ett enda rum och delade kök med tre andra familjer, trängde lukten av kokt kål och blöjtvätt in överallt. Varje hem har sin särskilda lukt. Hos tant Alma luktade det nybakat bröd. Här sticker lukten av starkt rengöringsmedel Steffi i näsan.

Tant Märta visar henne runt i huset. I köket är allt skinande rent. Där finns både en stor vedspis med spiskupa och en modern, elektrisk. Rummet innanför köket är möblerat med enkla trämöbler. I ett hörn står en stor gungstol. Ovanpå den broderade bordduken ligger en tjock bok. Det måste vara en bibel. I fönstren hänger blårandiga bomullsgardiner.

Ovanför trappan till övervåningen finns en utskjutande takkupa. Den bildar en liten nisch med en väggfast bänk under

fönstret. Det är en plats som Steffi genast tycker om: ljus men ändå ombonad, en plats där man kan sitta och läsa eller bara titta ut genom fönstret. Genom en öppen dörr ser hon ett sovrum med två sängar.

Tant Märta går före Steffi in i ett litet rum med snedtak. De murriga, brunmönstrade tapeterna får rummet att se ännu mindre ut. På kortväggen sitter ett fyrkantigt fönster, knappt mer än en glugg. Under fönstret står ett bord med en ensam pinnstol. Vid långväggen står sängen, täckt av ett virkat överkast, och på andra sidan dörren en brun byrå med tre lådor. Det är allt. Inga prydnadssaker, inga böcker, inga tavlor.

Jo, på väggen över byrån hänger ett färgtryck. En man med långt hår och skägg, klädd i en rosa, fotsid klänning, breder ut armarna i en välsignande gest. Bakom honom sprider sig breda strålar från en osynlig ljuskälla.

– Jesus, tänker Steffi. Varför ska jag ha en tavla med Jesus på väggen? Vet hon inte att jag är judinna?

Tant Märta lägger Steffis resväska på bordet och öppnar locket. Lydigt börjar Steffi packa upp. Tant Märta visar henne var hon kan hänga sina klänningar bakom ett skynke ute på trappavsatsen. Ett annat skynke visar sig dölja en skrubb med ett handfat.

Steffi lägger sina strumpor, underbyxor och livstycken i den översta byrålådan, kofter och tröjor i den andra. I den understa lådan lägger hon sina böcker, dagboken, brevpapperet, pennorna och smyckeskrinet. Sin slitna nallebjörn sätter hon på sängen. Det var länge sedan hon slutade sova med den, men hon kunde inte lämna kvar den hemma.

Sist ställer hon sina fotografier på byrån. Ett porträtt av mamma, ett av pappa, och en bild av hela familjen på utflykt i Wienerwald. På fotot sitter pappa på en gammal trädstam. Steffi sitter på marken och lutar sig mot hans ben. Nelli leker häst, grensle över trädstammen, och mamma står bakom pappa med handen på hans axel. Hon lutar sig fram lite, som om hon just skulle visa något i hans öra.

Bilden är tagen för två år sedan. Då var de fortfarande en vanlig familj. En familj som kunde göra utflykter, åka spårvagn, gå på bio och konserter, fara på semester. Sedan tog nazisterna

makten i Österrike och gjorde deras land till en del av Tyskland. Det som förut hade varit självklart blev förbjudet. För sådana som dem. För judarna.

Steffi sjunker ner på sängen. Tröttheten bultar i huvudet. Hon skulle vilja sova, men i stället blir hon sittande på sängen tills tant Märta kommer tillbaka. Tant Märta drar ut byrålådorna och kontrollerar innehållet. Hon tar upp några klädesplagg och viker ihop dem prydligt innan hon lägger tillbaka dem.

När Steffi reser sig från sängen slätar tant Märta till överkastet efter henne, tills inte minsta skrynkla eller veck skvallrar om att någon suttit där. Sedan tecknar hon åt Steffi att följa med och går före nerför trappan. Steffi följer efter med dröjande steg. Det känns som om hon går på osäker mark.

Köksbordet är dukat för två. Tant Märta ställer fram maten: en skål med rykande potatis och ett fat. På fatet ligger två stekta fiskar. Hela fiskar, med huvudena kvar.

När de satt sig ner knäpper tant Märta händerna och mumlar några ord. Sedan lägger hon upp en av fiskarna på Steffis tallrik och räcker henne skålen med potatis.

Steffi stirrar på fisken, och den stirrar tillbaka på henne med sitt döda, vita öga. Tant Märta skär av huvudet på sin fisk och drar bort skinnet med hjälp av kniven. Steffi gör likadant. Det krasar otäckt när hon skiljer huvudet från kroppen.

Tant Märta håller mjölk i glaset och räcker Steffi en skål med röd sylt. Hemma brukar de äta sylt till pannkakor, och ibland tar de hallonsylt i teet. Det har pappa lärt sig av farmor, som är född i Ryssland. Men sylt till maten? Steffi lägger en klick på sin tallrik och ser lättad att tant Märta gör på samma sätt.

Hon petar i fisken med gaffeln och stoppar en liten bit i munnen, dricker en klunk mjölk och sväljer fort. Då känns inte smaken så mycket.

Bara hon slapp ha det äckliga fiskhuvudet kvar på tallriken. Hon försöker att inte titta på det. Men när hon inte ser sig för följer vassa ben med fiskköttet och fastnar i halsen.

Mjölkglasat är nästan tomt. Vågar hon be om mer? Och hur ska hon säga?

Hon dricker ur den sista mjölkskvätten och pekar på

tillbringaren.

– *Bitte*, säger hon.

Tant Märta nickar och håller upp mer mjölk. Steffi tuggar och sväljer, tuggar och sväljer. Hon försöker peta in så mycket som möjligt av fiskköttet under skinnet på tallrikskanten. Mjölken tar slut igen, och hon törs inte fråga en gång till. Det är knappt att hon kan pressa ner den sista tuggan.

Tant Märta har redan ätit färdigt. Hon reser sig från bordet, tar en gryta med hett vatten från spisen och håller upp det i diskhon. Sedan pekar hon på tallrikarna och på diskbänken.

Förr, i den stora lägenheten, hade de kokerska, husa och en städfru som kom varje vecka. Efter flyttningen måste mamma sköta hushållet själv. Pappa tyckte att Steffi och Nelli kunde hjälpa till med enkla sysslor som disk och dammtorkning. Men det ville inte mamma.

– Mina flickor ska inte bli några hushållsslavar, sa hon.

Hon skulle se Steffi nu, när hon tafatt skrapar bort fiskresterna från tallrikarna ner i slaskhinken. Sedan släpper hon ner dem, en efter en, i det heta vattnet. Hon famlar efter disktrasan och gnider den mot den feta beläggningen på tallrikarna. Sist sköljer hon disken i en balja med rent vatten.

När Steffi är färdig med disken är hennes händer röda och svullna. Hon torkar av bordet med disktrasan och sköljer den under kranen. Trasan luktar surt.

Tant Märta sopar golvet och torkar av spisen. Hon granskar tallrikarna, drar med fingret över en av dem och visar Steffi att den inte är riktigt ren.

Då allt är klart knyter tant Märta av sig förklädet, knäpper på radion inne i rummet och sätter sig i gungstolen. Steffi står kvar i köket. Om det vore musik på radion skulle hon gärna vilja lyssna. Men det är bara en mansröst som pratar obegripliga ord. Tant Märta verkar inte bry sig om vad hon gör, så hon bestämmer sig för att gå upp på sitt rum.

Steffi tassar tyst uppför trappan och in i det lilla rummet med snedtaget. Hon drar ut den understa byrålådan och tar fram sitt brevpapper och reservoarpennan. Pennan är ny. Hon fick den av pappa sista kvällen hemma.

– För att du ska kunna skriva vackra brev, sa han när hon tog upp den ur den lilla asken med mörkblått sammetsfoder.

Steffi tar med sig papper och penna och sätter sig i fönstersmygen. Hon skruvar av hylsan på reservoarpennan och tittar ut genom fönstret.

Genom byarna av regn som piskar mot fönsterrutan urskiljer hon en stenig sluttning som sträcker sig ner mot vattnet, med enstaka gräsbevuxna fläckar och några knotiga enbuskar. Närmast vattenbrynet är stranden täckt av stora och små stenar i tusental. Vågorna slår mot strandkanten med ett dån som tränger in genom det stängda fönstret. Allt är grått – grå sten, grått hav, grå himmel.

Älskade mamma och pappa, skriver hon. Jag saknar er så. Nu är vi framme där vi ska bo. Det är på en ö i havet. Vi åkte båt hit, jag vet inte hur länge, för jag mådde illa och somnade.

Nelli och jag får inte bo hos samma familj. Jag vet inte varför. Nellis tant heter Alma och är snäll. Hon har två egna små barn. Jag ska bo hos tant Märta. Hon är ...

Steffi hejdar sig med pennan mot papperet. Hur ska hon beskriva tant Märta? Hon ser hennes ansikte framför sig, med det stramt bakåttstrukna håret, de skarpa linjerna runt munnen, ögonen som är så ljust blågrå att de nästan verkar färglösa.

Fiskögon, tänker Steffi och ryser.

... ganska sträng, skriver hon. Hon talar ingen tyska. Det gör inte Nellis tant heller. Jag vet inte om det finns någon här som vi kan prata med, utom varandra.

Någonting vått faller på brevsidan och suddar ut det sista ordet till en plump.

Mamma! skriver hon. Snälla mamma, kom och hämta oss. Här finns bara hav och sten. Här kan jag inte leva. Hämta mig, annars

kommer jag att dö.

Hon lägger ifrån sig brevet. Gråten värker i strupen. Den går inte att hejda. Hon rusar in i det lilla rummet och tänker just kasta sig på sängen, när hon kommer ihåg att hon måste akta överkastet. I stället sjunker hon ner på golvet med ryggen lutad mot sängkanten.

När snyftningarna till slut avtar känner hon sig tom, som om hon hade ett stort hål inuti. Hon går ut i tvättskrubben och sköljer ansiktet noga med kallt vatten.

Brevet ligger kvar på fönsterbänken. Steffi tar upp det och läser igenom det. *“Kom och hämta oss!”* Hur skulle det gå till? Mamma och pappa har ju inga inresetillstånd till Sverige. De kan inte komma, även om de skulle vilja.

Hon kan inte skicka ett sådant brev till mamma och pappa. Mamma skulle bli ledsen och kanske ångra att hon hade låtit dem resa. Pappa skulle bli besviken på Steffi, sin “stora flicka”.

Beslutsamt knycklar hon ihop brevet till en hård boll. Hon ser sig om efter en papperskorg, men hittar ingen. Inne i hennes rum, bredvid fönstret, sitter en liten lucka med ett snöre. Hon drar i snöret så att luckan öppnar sig och proppar in pappersbollen där. Sedan lägger hon brevpapperet ordentligt framför sig på bordet och börjar skriva ett nytt brev.

Kära mamma och pappa! Nu är vi framme där vi ska bo. Det är på en ö i havet. Vi åkte båt hit. Det var spännande. Jag har fått ett rum på övervåningen med utsikt över havet. Alla är snälla mot oss. Vi har redan lärt oss lite svenska. Det är inte så svårt.

Jag hoppas att ni snart får inresetillstånden till Amerika. Då kan vi vara tillsammans alla fyra igen. Men till dess har Nelli och jag det bra här. Här finns till och med en hund. Den är brun och vit. Vi får leka med den så mycket vi vill. Jag skriver snart och berättar mera.

Er Steffi.

Hon skriver adressen utanpå kuvertet, stoppar i brevet och slickar igen det. Nu behöver hon bara ett frimärke.

Tant Märta sitter vid köksbordet med en halvt urdrucken kopp kaffe. Steffi visar henne kuvertet.

– Frimärke, försöker hon säga. Jag behöver ett frimärke.

Hon pekar på hörnet upptill till höger, där frimärket ska sitta. Tant Märta nickar och säger något på svenska. Steffi tycker sig höra ordet "post". De kanske måste köpa frimärken på posten. Så är det nog.

– Kaffe? säger tant Märta och pekar på sin kopp. Steffi skakar på huvudet. Kaffe är för vuxna. Tant Märta går till skafferiet och tar fram mjölktilbringaren. Medan hon håller den i ena handen låtsas hon föra ett glas till munnen med den andra. Steffi nickar och ler. Det ser rätt komiskt ut när tant Märta försöker prata med henne.

Vi är som två dövtumma, tänker Steffi. Dövtumma på varsitt språk.

Hon får ett glas mjölk och dricker ur det. Sedan lägger tant Märta båda handflatorna mot varandra, lutar kinden mot händerna och sluter ögonen. Steffi nickar igen. Hon är verkligen trött.

– God natt, säger hon och går uppför trappan.

Hon tar på sig sitt långa flannellnattlinne, tvättar sig och borstar tänderna. Sedan viker hon noggrant ihop sängöverkastet och hänger det över sänggaveln vid fotändan. Kläderna har hon lagt i en prydlig trave på stolen.

Det är skönt att krypa ner under täcket, fast sängkläderna har en främmande lukt. Hon begraver näsan i nallebjörnens mjuka päls och drar in hans välbekanta doft.

Trots att hon är dödstrött kan hon inte somna. En lång stund ligger hon vaken och lyssnar på regnet som smattrar mot taket. Hon har aldrig hört ljudet av regn så tydligt inomhus. Efter ett tag smyger hon upp och kikar ut genom fönstret. Bara mörker utanför. Inte ens en gatlykta.

– När du fyller tolv ska du få eget rum, brukade mamma och pappa säga medan de fortfarande bodde kvar i den stora lägenheten. Då såg hon fram emot att slippa dela barnkammaren med Nelli. Nu är hon tolv år och har fått ett eget rum. Men i fel hus. I fel land.

Till slut börjar kroppen domna bort och Steffi sjunker in i ett varmt mörker. Hon sover nästan, när dörren skjuts upp på glänt. Med slutna ögon hör hon hur steg närmar sig sängen. Hastigt, som i en dröm, snuddar en hand vid hennes kind. I nästa ögonblick dras dörren igen.

6

Kroppen vet att något är fel, redan innan hennes hjärna hunnit vakna och minnas vad det är. Steffi kniper ihop ögonen och försöker stanna kvar inne i sömnen, men det går inte.

Solljus sipprar genom gardinspringan. Från köket hörs steg och slamrande ljud. Det är morgon, hennes första morgon på ön. Den första av hur många? En månad? Två? Tre?

– Ett halvår på sin höjd, sa pappa, när de stod på perrongen på Ostbahnhof i Wien. Några månader, kanske ett halvår, sedan har vi fått inresetillstånden. Då möts vi i Amsterdam och reser tillsammans till Amerika.

Hon vrider på huvudet så att hon kan se fotografierna som står på byrån. Mamma ler, men pappa ser allvarligt på henne genom glasögonen. Hon sätter sig upp i sängen med uppdragna knän under täcket.

– Var inte oroliga, mamma och pappa, säger hon högt. Jag är stor nu. Jag tar hand om Nelli.

Steffi klär på sig, tvättar sig och kammar sig framför den lilla spegeln i tvättskrubben. Håret är trassligt och svårt att reda ut. Hon har inte kammat igenom det ordentligt sedan i förrgår morse, innan de gick till stationen.

När Steffi eller Nelli klagade över att det var besvärligt att ha långt hår brukade mamma alltid säga att det var värt besväret.

– Ni har så tjockt och vackert hår att det vore synd att klippa av det.

Hon stirrar på sin spegelbild och spegelflickan stirrar tillbaka. Ansiktet i spegeln är smalt med bruna ögon och bred mun. Det svarta håret räcker nästan till midjan. Hon delar det i mittbena

och flätar det i två prydliga flätor.

– God morgon, hälsar hon på tant Märta i köket. Tant Märta svarar något som låter nästan likadant.

Till frukost får hon havregrynsgröt med mjölk. Gröten är seg och klistrig, men Steffi är hungrig och äter upp alltsammans. Tant Märta ser nöjd ut och lägger upp en portion till.

Medan Steffi äter ringer telefonen. Tant Märta svarar och pratar en stund. När hon lagt på luren vänder hon sig till Steffi.

– Nelli, säger hon och pekar ut genom köksfönstret. Du ... Nelli!

Steffi släpper skeden i tallriken. Något har hänt med Nelli! Har hon blivit sjuk? Eller råkat ut för en olyckshändelse? Stammande försöker hon fråga vad som har hänt. Men tant Märta förstår inte hennes frågor. Hon följer Steffi ut och pekar på cykeln.

Det kanske inte är så svårt att cykla?

Steffi leder ut cykeln på vägen och sätter foten på den ena pedalen. Men när hon lyfter den andra foten tappar hon balansen och måste kvickt sätta ner den i marken. Hon försöker igen, och igen. Fjärde gången lyckas hon trampa runt pedalerna ett varv, innan cykeln välter. Hon får den över sig och skrapar ena knät så att det blöder. Då ger hon upp och ställer tillbaka cykeln vid husknuten.

Hon springer uppför backen, mellan bergknallarna och genom den lilla skogsdungen. Vägen är mycket längre än den verkade i går, när tant Märta skjutsade henne på cykeln. Andfådd och med håll i sidan kommer hon fram till det gula huset och knackar på ytterdörren.

Tant Alma öppnar, tar henne i handen och drar henne med sig in. I köket sitter Nelli, klädd i nattlinne och alldeles rödgråten. När hon får syn på Steffi kastar hon sig genast i hennes famn.

– Steffi, Steffi, snyftar hon. Jag vill åka hem! Jag vill till mamma!

– Vad är det med dig? frågar Steffi med en röst som inte är särskilt vänlig.

Nelli gråter ännu värre.

– Ta hand om Nelli, sa mamma innan de reste. Trösta henne

när hon blir ledsen och orolig. Du som är stor.

– Är det något som har hänt? frågar Steffi och anstränger sig för att låta snäll.

Nelli nickar stumt.

– Vad då?

– Jag kunde inte hjälpa det, viskar Nelli.

– Berätta vad det är.

– Jag kissade i sängen.

– Va? säger Steffi. Nelli har inte kissat i sängen de senaste fem åren.

– Jag kunde inte hålla mig. Jag försökte, men det gick inte. Jag var så kissnödig.

– I sömnen?

Nelli skakar på huvudet.

– Var du vaken? Varför gick du inte på toaletten, då?

– Det finns ingen toalett, säger Nelli. Man måste gå ut, till ett särskilt hus i trädgården. Det luktar illa där.

– Är det därför du inte vill gå dit?

Nelli skakar på huvudet.

– Inte därför, mumlar hon.

– Varför då?

– Jag vågade inte. Det var alldeles mörkt och jag var rädd att de skulle komma och ta mig.

– Vilka de? frågar Steffi, fast hon redan vet vad Nelli menar.

– Poliserna, viskar Nelli ännu tystare. Nazisterna.

– Nelli, säger Steffi. Vi är i Sverige nu. Här finns inga nazister. Här kommer polisen inte och tar folk på nätterna. Fattar du inte det? Det är ju därför vi är här.

– Jo, säger Nelli. Men när det är mörkt glömmer jag bort det.

Steffi tillbringar en lång stund med att försöka förklara för tant Alma att Nelli är rädd för att gå ut till dasset i mörkret. På något sätt förstår tant Alma tydligen vad hon menar, för hon ställer en porslinspotta under Nellis säng. Sedan tvättar hon såret på Steffis knä med en vätska som svider och sätter på ett plåster.

Under tiden har Nelli fått på sig kläderna och knäppt korallhalsbandet om halsen. Tant Alma skakar på huvudet, knäpper upp låset och lägger undan halsbandet i Nellis byrålåda. Nelli är på väg att börja gråta igen, men tant Alma tar fram hennes finaste klänning och visar att halsbandet hör ihop med den. När Nelli ska vara fin får hon ha halsbandet.

Himlen har klarnat och det är ganska varmt. Steffi och Nelli går ut i trädgården tillsammans med tant Almas barn. Elsa och Nelli leker med en babydocka på trädgårdsbordet. De tvättar den och klär av och på den. John har en boll som han vill att Steffi ska kasta till honom. Han tappar den varje gång.

Några flickor i Steffis ålder kommer cyklande längs vägen. De har baddräkter hängande på sina cykelstyren och handdukar fastspända på pakethållarna.

Flickorna stannar utanför staketet och stirrar på Steffi och Nelli. En lång, blond flicka säger något till de andra, och alla skrattar.

Som om vi var apor på zoo, tänker Steffi.

– Vad vill de, Steffi? undrar Nelli oroligt. Tänker de göra oss något?

– Nej, säger Steffi bestämt. De är dumma, men inte farliga.

En flicka med kopparrött hår säger något till Steffi. Steffi ruskar på huvudet för att visa att hon inte förstår. Flickan skrattar. Hennes skratt låter inte ovänligt.

Den blonda flickan trampar iväg och de andra följer efter. Med de färgglada baddräkterna svängande hit och dit far de i en tät klunga nerför backen.

– De ska till stranden, säger Nelli. De ska bada. Jag vill också bada.

– Det går inte, säger Steffi storasysterförståndigt. Vi har inga baddräkter.

Det var länge sedan de kunde gå och bada hemma i Wien. Skylten hindrade dem, skylten där det stod: Förbudet för judar. När mamma plockade fram deras gamla baddräkter inför resan, var de urvuxna.

Tant Märta kommer cyklande med en stor väska hängande på styrstången. Hon håller Steffis brev i handen och pekar mot

samhället.

Posten, tänker Steffi och bestämmer sig för att följa med. På något sätt känner hon sig inte riktigt säker på att brevet verkligen blir avsänt, om hon inte har sett det med egna ögon.

– Vänta här, säger hon till Nelli. Jag ska till posten. Jag kommer snart.

Posten ligger i samma hus som affären, ett stort, fyrkantigt hus med platt tak. Steffi står bredvid medan tant Märta ber postkassörskan om ett frimärke.

– Det ska skickas till Wien, säger tant Märta. I Österrike.

– Tyska riket, säger kassörskan. Det blir 30 öre. Så fru Jansson har bekanta i utlandet?

– Det är tösens brev, säger tant Märta. Till föräldrarna.

Postkassörskan granskar Steffi uppifrån och ner.

– Och vem är tösen? undrar hon.

– En liten jude flicka, säger tant Märta. De har det svårt där nere nu. Så Evert och jag bestämde oss för att ta henne. Tills föräldrarna kan resa. De vill visst till Amerika.

– Stackars liten, säger kassörskan. Alldeles ensam i världen.

– Hon har det bättre här än där, svarar tant Märta kort. Förresten har hon sin syster med sig.

– Ja, jag säger då det, säger kassörskan. Såna tider vi lever i. Tror fru Jansson att det blir krig?

– Människan spår och Gud rår, säger tant Märta och tar upp pengar ur sin portmonnä. Tack så mycket.

Steffi följer med in i affären och väntar medan tant Märta handlar. Hon känner igen mannen bakom disken. Det är den rödbrusige, som skrek och grälade på pojken nere vid kajen i gård. Medan han betjänar tant Märta tittar han flera gånger åt Steffis håll. Något i hans blick gör henne illa till mods.

Strax innan de ska gå kommer en flicka in genom dörren. Det är den blonda som fick de andra barnen att skratta. Hon är våt i håret och har en handduk runt axlarna. Flickan går in bakom disken och fyller en påse med kola. Bara tar dem, utan att fråga och utan att göra min av att betala.

Handlaren ler och klappar flickan på kinden. Hon stoppar en

kola i munnen, tuggar och smackar. Hela tiden håller hon blicken fäst på Steffi, ända tills dörren slår igen bakom henne. När Steffi kommer ut på trappan med tant Märta ser hon flickan och hennes klarblå cykel försvinna runt vägkröken.

7

När de kommer tillbaka till tant Almas hus står Nelli och väntar vid grinden. Ögonen lyser och hon ropar på långt håll:

– Steffi! Steffi! Vi ska få gå och bada!

– Vi har ju inga baddräkter.

– Har vi inte? utropar Nelli triumferande och halar fram en baddräkt som hon hållit bakom ryggen. Titta, vad jag har!

– Var har du fått den ifrån?

– Från tant Alma, säger Nelli. Du får säkert en av tant Märta, tror du inte det? Men vi ska äta först, det har tant Alma sagt.

– Du förstår väl inte svenska.

– Det gör jag visst! Jag förstår när tant Alma pratar med mig.

Tant Märta står och pratar med tant Alma över staketet. När hon klivit på cykeln och trampar iväg pekar tant Alma efter henne och visar på Nellis baddräkt.

– Där ser du, säger Nelli glatt. Du får också en.

Nellis baddräkt är gul och blank i tyget. Steffi hoppas att den hon ska få är likadan, eller ännu hellre röd.

De äter ostsmörgås och dricker mjölk vid tant Almas köksbord. Småbarnen är uppspelta och John spiller mjölk över hela bordet. Tant Alma blir inte arg. Hon bara torkar upp mjölken och håller upp ny i hans mugg.

Tant Märta står i dörren. I ena handen håller hon en handduk, i den andra någonting svart som hon sträcker fram mot Steffi. Det är en baddräkt, en urgammal dambaddräkt i tjockt, svart ylle.

Steffi stirrar på baddräkten. Ylletyget är så gammalt att det fått grönaktiga strimmor i det svarta. Tant Alma ler uppmuntrande. Tant Märta ser ut som om hon väntade på något.

– *Danke schön*, viskar Steffi med stela läppar. Tack så mycket.

– Steffi, viskar Nelli. Är det där en baddräkt? Är det din baddräkt?

– Håll tyst, väser Steffi. Säger du ett enda ord till, så ska jag nypa dig tills du blir gul och blå.

Nelli tystnar genast. Tant Alma har samlat ihop handdukar och badkläder och väntar vid dörren. Det är inget annat att göra än att följa med.

De går längs en stig ner till badviken. Tant Alma håller sin lille pojke i handen. Nelli och Elsa skuttar runt dem, springer ikapp en bit, knuffar på varandra och skrattar.

Steffi går sist. Hon håller den fula baddräkten mellan tummen och pek fingret, så att bara fingerspetsarna rör vid tyget. Där stigen tar slut står några cyklar, slarvigt lutade mot varandra. Steffi rullar in baddräkten i sin handduk.

Sandstranden är smal och stenig. Inga solstolar, inga parasoller, inga glassförsäljare syns till. En ung kvinna sitter på en filt med tre småbarn omkring sig. Annars är stranden tom, men längre ut på klipporna ser Steffi barn som badar. En flicka har rött hår som lyser i solen.

Tant Alma brer ut sin filt på sanden, slår sig ner och knäpper upp ett par knappar i blusen. Hon hjälper lillpojken att byta om till badbyxor. Nelli och Elsa slänger av sig sina kläder, får på sig baddräkterna och rusar ner till vattnet. De stänker och plaskar och jagar varandra i vattenbrynet. Sedan lägger de sig på mage i det grunda vattnet med händerna i botten och låtsas simma.

Steffi sätter sig på filten bredvid tant Alma. Tant Alma pekar på handduksbyltet och tittar frågande på henne. Steffi skakar på huvudet. Tant Alma öppnar byltet och håller fram baddräkten.

– Nej, säger Steffi. Jag vill inte bada.

Tant Alma pratar och gestikulerar. Hon sträcker ut handen mot Steffi och vill ta henne med ner till vattnet. Steffi skakar envist på huvudet och till slut ger tant Alma upp. Hon tar av sig skor och strumpor och går med lille John ner till vattnet. Hon håller honom i handen medan han försiktigt känner på vattnet med tårna.

Ute på udden dyker barnen från klipporna. Deras höga röster

hörs tydligt in till stranden. De skrattar och knuffar varandra för att komma först fram. Flickorna som hon såg utanför tant Almas hus på förmiddagen är där. Några pojkar också. Den blonda flickan från affären har en vit baddräkt med röd rosett bak. Den rödhåriga har en grön.

Nelli kommer springande och skakar på sig som en våt hund. Vattendroppar stänker från hennes flätor när hon ruskar på huvudet.

– Det är varmt i vattnet, Steffi, ropar hon. Ska du inte bada?

– Tänk att jag inte ska det, fräser Steffi.

– Varför då? frågar Nelli.

– Det angår dig inte.

– Kom, envisas Nelli. Jag vill bada med dig.

– Aldrig i livet att jag sätter på mig den där hemska baddräkten, säger Steffi. Aldrig!

– Nehej, då kan du inte bada då, säger Nelli sakligt. Jag tänker i alla fall bada hela dagen.

Hon står där i sin gula baddräkt och ser belåten ut. Utan att Steffi vet ordet av har hon samlat ihop en näve grusig sand i handen och kastat den på Nelli. Bara på benen, men Nelli börjar gråta och tant Alma kommer rusande. Hon tar Steffi hårt i axeln och ruskar henne. Sedan tröstar hon Nelli och leder henne ner till vattnet för att skölja bort sanden.

Steffi sitter kvar på filten och svetts i solskenet. Om hon inte hade bråkat med Nelli kunde hon ha tagit av sig på fötterna och vadat i vattenbrynet. Men nu blir hon sittande på filten, medan Nelli och Elsa samlar snäckor vid strandkanten och tant Alma leker med John. Filten är som en egen liten ö, där hon är alldeles ensam.

Barnen ute på klipporna har badat färdigt. De torkar sig och klär på sig under mycket fnissande. Flickorna turas om att hålla upp handdukar framför varandra medan de tar av sig baddräktarna. Pojkarna försöker komma åt att kika bakom handdukarna.

När barnen kommer gående in mot stranden tittar Steffi bort. En flickröst ropar något. Steffi rör sig inte. Om hon inte låtsas om dem kanske de bara går förbi. Hon gräver i sanden med ena

handen och stirrar envist ner.

Barnen ger sig iväg i en fnissande, pladdrande klunga. Steffi ser efter dem. Den blonda flickan går mitt i gruppen. Framme vid cyklarna vänder sig den rödhåriga om. Hon höjer ena handen till något som kanske är en vinkning.

När Steffi kommer hem pekar tant Märta på handduksbyltet och sedan på tvättlinan, som är spänd från husknuten till en trästolpe i ett hörn av trädgården. Steffi tänker först visa tant Märta att varken handduken eller baddräkten är våta. Men hon ångrar sig och går bort till tvättlinan. Hon får syn på en grön vattenpump intill vedboden och lyckas pumpa upp vattnet så att det rinner ur kranen.

Steffi håller baddräkten under kranen tills den är ordentligt våt. Sedan rullar hon in den i handduken igen. Då tränger fukten igenom, som om hon hade använt handduken till att torka sig. Hon hänger upp baddräkt och handduk på tvättlinan. Tant Märta kommer inte att märka någonting.

8

Hela den första veckan på ön skiner solen.

Varje dag går Steffi den långa vägen från det vita huset vid världens ände till det gula med glasverandan.

Varje dag tar tant Alma med sig flickorna och sina egna barn till badviken.

Varje dag sitter Steffi fullt påklädd på filten, medan Nelli och småbarnen plaskar vid stranden och de äldre barnen hoppar och dyker ute på udden.

Tant Alma tror antagligen att Steffi inte kan simma och skäms för att visa det. I alla fall försöker hon inte övertala henne.

När Steffi vaknar en morgon och inte ser några solstrålar falla på golvet framför fönstret, känns det som en lättnad. Vädret är gråmulet och blåsig. Hon tar på sig en kofta innan hon som vanligt ger sig iväg hem till tant Alma. Tant Märta pekar på baddräkten som hänger på tvättlinan och ruskar på huvudet. Hon

säger något och Steffi uppfattar orden *bada* och *kallt*.

– Inte bada, säger Steffi. Nelli ... Sedan räcker hennes svenska inte längre.

Tant Märta nickar och tar med Steffi in i rummet där väggklockan hänger. Hon visar på siffran tre på urtavlan och säger:

– Kom hem. Klockan tre.

Steffi nickar. Klockan tre.

– Evert, säger tant Märta. Far. Kommer hem.

Steffi låtsas att hon förstår. Det är enklast så.

I tant Almas kök sitter Nelli och småbarnen vid det stora bordet och ritar, medan tant Alma rör i en bunke. Tant Alma är alltid sysselsatt med något. Hon lagar mat, bakar, diskar, putsar, städar. Men till skillnad från tant Märta, som sköter hushållsarbetet med sammanbitet allvar, verkar tant Alma inte tycka att det är det minsta besvärligt. Slevlar, disktrasor och sopborstar dansar i hennes händer som om de gjorde arbetet av sig själva. Degar studsar lätt mot bakbordet, tallrikarna flyger ur diskbaljan upp i torkstället.

Nelli tittar upp från sin teckning och säger:

– Vi ska inte bada i dag.

– Skönt, säger Steffi.

Hon tar ett papper och en blyertspenna och börjar rita ett flickansikte med stora ögon och lockigt hår. Munnen arbetar hon länge med. Den ska ha fina, svängda amorfbågar. Hon suddar ut flera gånger innan hon blir nöjd. Flickan ser sorgsen ut. Vacker och sorgsen. Lite lik Evi, hennes bästa vän hemma i Wien.

Elsa beundrar Steffis teckning. Själv ritar hon prinsessor med långt, gult hår och skära klänningar. John är för liten för att rita ordentligt. Det blir bara streck och kludd, tycker Steffi.

Steffi går runt bordet och kikar över Nellis axel. Teckningen föreställer två människor som ligger på knä på trottoaren. Bredvid står en man i uniform. Han håller en pistol och siktar på dem som ligger där. Bakom dem, på en fyrkantig ruta, står det med stora, röda bokstäver: JUDE.

Steffi vet vad Nelli menar. Hon såg det också, en dag alldeles

när tyskarna hade kommit till Wien för nästan ett och ett halvt år sedan.

De var på väg hem från leparken. Utanför pälsaffären, där mamma brukade köpa sina pälsar, låg den gamle pälshandlaren och hans fru på knä och skrubgade trottoaren med varsin skurborste. En uniformsklädd man med pistol vaktade dem. Runt omkring stod en stor klunga människor. Ingen hjälpte det gamla paret. Tvärtom, de skrattade åt dem och hånade dem. På affärens skyltfönster hade någon målat ordet JUDE med meterhöga, röda bokstäver. Steffi tog Nelli i handen och sprang fort därifrån.

– Du ska inte rita sånt där, säger hon till Nelli. Rita något fint i stället.

Hon tar ifrån Nelli teckningen och knycklar ihop den.

– Varför gör du så där? protesterar Nelli.

– Gör en fin teckning, säger Steffi. En som du kan ge till tant Alma.

Men Nelli vill inte rita mer.

– Kom, jag ska visa dig något, säger hon till Steffi och drar henne med in i finrummet. Där finns en gammaldags, stoppad soffa med rak rygg, ett peltarbord med virkad duk, några stolar med bulliga sitsar. Och en liten vit orgel. Det är den som Nelli vill visa.

– Ett piano, säger hon. Det fanns ett piano.

– Det är inget piano, det är en orgel, säger Steffi. Som i skolan, du vet.

– Det är nästan samma sak, säger Nelli och äntrar den lilla orgelbänken. Hennes korta ben når knappt ner till tramporna.

– Jag kan spela på den. Jag får det för tant Alma.

Hon börjar spela en barnvisa. Steffi går runt i rummet och tittar. Vid en vägg står ett skåp med glasdörrar. Inuti finns många prydnadssaker: ett skrin täckt av olika slags snäckor, en flätad korg av porslin med små rosenknoppar, två porslinsstatyetter som föreställer en herde och en herdinna och mycket annat.

Det finaste är en liten porslinshund. Den är brun och vit, men nosen är inte svart utan guldfärgad. Den har ett blått halsband och håller huvudet på sned.

– Nelli, ropar tant Alma utifrån köket. Nelli slutar spela, hoppar ner från bänken och springer ut.

Steffi står kvar och tittar på porslinshunden. Den är så söt. Hon skulle bara vilja hålla den en liten stund. En mässingsnyckel sitter i glasdörrarnas lås. Hon vrider om den, öppnar dörren och tar försiktigt ut hunden. Porslinet känns svalt och lent mot hennes handflata. Hon vrider och vänder på hunden och klappar den varligt.

– Mimi, viskar hon till porslinshunden. Du heter Mimi.

– Steffi, hör hon tant Almas röst från dörröppningen.

Blixtnabbt, utan att tänka sig för, stoppar hon ner porslinshunden i klänningsfickan. Med armbågen stöter hon till skåpdörren, så att den glider igen.

I köket har tant Alma dukat fram mjölk och smörgåsar. Steffi äter bara lite. Hos tant Alma är hon en gäst, en extra matgäst. Därför tackar hon nej när tant Alma erbjuder henne en smörgås till.

– Jag ... inte hungrig, säger hon på stapplande svenska.

Hon använder bara högerhanden när hon äter och dricker. Vänsterhanden kramar om porslinshunden nere i fickan. Hon ska ställa tillbaka den, så fort hon kommer åt.

Efter maten skickar tant Alma ut dem i trädgården. Hon ska städa och vill inte ha huset fullt av barn.

Den lilla porslinsfiguren bränner i Steffis ficka. Hon håller handen om den hela tiden, så att den inte ska slå emot något och krossas. Hon sitter stilla på trädgårdssoffan och väntar på att tant Alma ska ropa in dem igen. Då kan hon få en chans att smita in i finrummet och ställa tillbaka hunden i skåpet.

Genom det öppna fönstret hör Steffi väggklockan slå. Ett, två, tre slag. Klockan är redan tre. Hon måste gå.

– Jag går hem, ropar hon till Nelli.

Mimi får följa med hem till det vita huset. I morgon blir det säkert något tillfälle att ställa tillbaka henne.

9

Steffi halvspringer hela vägen hem. När hon öppnar ytterdörren hör hon väggklockan slå ett sprött slag. Kvart över tre.

Tant Märta kommer ut från köket. Hon ser inte arg ut, fast Steffi är sen. Nästan glad, faktiskt.

– Kom, säger hon och går före genom köket in i rummet.

I gungstolen sitter en man. När Steffi kommer in reser han sig och går emot henne. Han är klädd i blåbyxor och stickad tröja. Handen som han sträcker fram emot henne är stor, varm och valkig. Ansiktet är brunbränt och fårat. En svag lukt av fisk kommer från hans kläder.

– Farbror Evert, säger tant Märta.

– Steffi, säger Steffi.

– Du ska vara välkommen hit, säger mannen vänligt.

– Tack.

– Hon förstår! Hörde du, Märta, hon förstår!

– Nåja, lite grann, säger tant Märta. Hon går ut i köket och börjar laga till middagen.

Farbror Evert slår sig ner i gungstolen igen. Steffi sätter sig på en stol mitt emot honom. De ser på varandra. Farbror Everts ögon är klarblå. Det känns som om de ser långt bort, in i henne och genom henne och vidare ut i världen. Som om han hade betraktat havet så länge att det hade flyttat in i hans ögon.

Till slut bryter farbror Evert tystnaden. Han talar långsamt och söker efter orden i minnet.

– *Ich ... Fischer.* Han pekar ut mot havet. *Fahren weit ... mit Boot.*

Steffi nickar ivrigt. Farbror Everts tyska är nästan ännu sämre än hennes svenska. Men den räcker för att hon ska förstå att han är fiskare och far långt ut på havet i sin båt.

Trevande börjar de tala med varandra på en blandning av svenska, tyska och teckenspråk. Steffi berättar att hennes pappa är doktor och att hennes mamma har varit operasångerska innan hon gifte sig. Farbror Evert förklarar att han var sjöman när han

var ung, och att det var då han lärde sig lite tyska.

– Hamburg, säger han. Bremerhaven, Amsterdam; och Steffi förstår att han seglade med en båt som gick till hamnarna i Nordtyskland och Holland. Det är första gången sedan hon kom till ön som hon kan tala med någon annan än Nelli. Hon önskar att de kunde fortsätta hela eftermiddagen.

– Evert, ropar tant Märta från köket. Maten är snart färdig.

Farbror Evert reser sig.

– Tvätta ... *waschen* ..., säger han och visar på sina arbetskläder. Han försvinner uppför trappan. Steffi går ut i köket för att duka. Tre tallrikar, tre glas, tre gafflar och tre knivar i stället för de vanliga två.

Något hårt dunkar emot vänstra låret. Porslinshunden! Den har hon alldeles glömt. Tänk om den går sönder! Eller om tant Märta ser att fickan putar ut och undrar vad hon har där. Hon måste gömma den på ett säkert ställe. När hon hör att farbror Evert slutat att slamra i tvättskrubben och gått in i sovrummet, visar hon fram sina händer för tant Märta och säger precis som han:

– Tvätta ...

Tant Märta nickar gillande. Steffi rusar uppför trappan och in i sitt rum. Hon virar in Mimi i en näsduk, drar ut understa byrålådan och gömmer henne längst in bland sina andra skatter. Sedan skyndar hon sig att tvätta händerna.

Med knäppta händer lyssnar Steffi och farbror Evert till tant Märtas bordsbön.

– I Jesu namn till bords vi gå, välsigna Gud den mat vi få.

– Amen, säger farbror Evert och Steffi.

Sedan börjar tant Märta prata med farbror Evert om fisket och om vad som hänt på ön medan han varit borta. Steffi förstår bara ett par ord här och där. Hon sitter tyst och petar i den kokta torsken, drar bort det grå, slemmiga skinnet och mosar ihop fiskköttet med potatis och sås. Det blir en oaptitlig vit sörja.

Som vanligt sköljer hon ner maten med mjölken, och som vanligt är mjölkglaset tomt långt innan tallriken är det. Hon provar orden i munnen tyst för sig själv flera gånger innan hon låter dem komma ut, precis som hon hört Elsa säga dem några

timmar tidigare:

– Kan jag be att få mjölken?

Tant Märta tystnar mitt i en mening.

– Det var som ..., säger farbror Evert. Tösen talar ju den renaste svenska.

– Hon lär sig snabbt, säger tant Märta. Det är bra.

Hon räcker Steffi tillbringaren med mjölk. Farbror Evert ler uppmuntrande över bordet.

– Snart talar du svenska som vem som helst, säger han. Då kan du börja skolan.

Steffi förstår inte riktigt, men ordet "skola" förstår hon.

– Ja, säger hon. Skolan.

Hon tänker på sin gamla skola i Wien. Den riktiga, där hon var bäst i klassen och alltid fick guldstjärnor i sina skrivböcker. Där fröken tyckte om henne – trodde hon i alla fall, fram till den där dagen i mars förra året.

Dagen efter tyskarnas inmarsch i Wien kom hennes klassföreståndarinna till skolan med ett hakkorsmärke på den prydliga dräkten.

– Heil Hitler, hälsade hon på klassen i stället för sitt vanliga: God morgon, barn.

– Heil Hitler, svarade några barn och sträckte upp armarna snett framåt. De flesta stirrade bara på sin fröken utan att veta vad de förväntades göra.

Det fick de snart veta. I fortsättningen var detta det rätta sättet att hälsa i skolan. Men de judiska barnen, sa fröken och lät sin stränga blick glida över bänkraderna, de judiska barnen fick inte göra Hitlerhälsningen. Därför skulle de sitta för sig själva, på den bakersta bänkraden, så att fröken kunde vara säker på att alla tyska barn hälsade som de skulle, men inte judarna.

Klassen mumlade misstroget. Vad menade hon? Var det allvar?

– Nå, sa fröken och spände ögonen i dem. Hörde ni vad jag sa?

Då reste sig Irene, klassens ordningsman, från sin plats längst fram, tog sina böcker och satte sig i en tom bänk i bortersta

hörnet av klassrummet. Ett par andra följde efter henne. Några barn i bänkraden längst bak lämnade sina platser och flyttade fram till dem som blivit tomma. Steffi och Evi satt kvar i sin bänk framme vid katedern.

– Steffi! sa fröken med skarp röst. Det gäller dig också. Och Evi.

– Jag är inte jude! skrek Evi. Min mamma är katolik!

– Det spelar ingen roll, sa fröken kallt. Sätt dig hos de andra.

Evi reste sig, sprang ut ur klassrummet och slog igen dörren. Det blev alldeles tyst.

– Nå, sa fröken och spände blicken i Steffi. Hur blir det?

Steffi samlade ihop sina böcker och gick och satte sig i en tom bänk. Fröken tog upp en krita och började utan ett ord skriva räkneuppgifter på svarta tavlan.

– Vad sitter du och tänker på? frågar farbror Evert.

– Lek inte med maten, förmanar tant Märta samtidigt.

Steffi vaknar upp. Hon tittar på tallriken framför sig. Utan att veta om det har hon suttit och ritat med gaffeln i fisk- och potatisröran. En stjärna. Som guldstjärnorna i skolan. Som davidstjärnorna som betyder samma sak som JUDE. Snabbt rör hon om i moset och börjar skyffla in det i munnen.

Farbror Evert stannar hemma i två dagar. När han ger sig av igen får Steffi följa med till hamnen och vinka av honom. De är sex man på fiskebåten. Den yngste heter Per-Erik och är bara ett par år äldre än Steffi. När han hälsar på Steffi och tar i hand tittar han inte på hennes ansikte, utan en liten bit vid sidan om. Tant Almas man som heter Sigurd är också med i samma fiskelag.

Båten heter Diana, säger farbror Evert. Det är ett vackert namn, men på fören står det bara GG 143. Det betyder att den hör till fiskeflottan i Göteborg och har nummer 143.

När farbror Evert har gett sig iväg blir allt som vanligt igen. På morgnarna äter Steffi frukost med tant Märta, dukar av och diskar. Sedan är hon tillsammans med Nelli, tills det är dags att gå hem och äta middag. Efter maten diskar hon igen och hjälper tant Märta med andra sysslor. På kvällarna sitter hon i sitt rum eller i fönstersmygen och skriver brev eller dagbok.

Längst bak i dagboken sätter hon ett litet streck för varje dag hon varit på ön. Ett halvår är 182 dagar. Hon räknar strecken varje kväll. Trettiofyra ... trettiofem ... trettiosex ...

I sina brev till mamma och pappa och till Evi skriver hon att allt är bra. Särskilt underbart utmålar hon livet på ön i breven till Evi. Om hon kan få Sverige att verka riktigt lockande kanske Evi också vill komma hit. Fast Evis mamma är ju katolik, så hon behöver nog inte resa.

När hon inte skriver läser hon. Snart är de böcker hon hade med sig hemifrån slut. I det vita huset finns det inga böcker, utom den tjocka bibeln på salsbordet.

– När ska vi åka hem, Steffi? frågar Nelli. Blir det snart?

– Vi ska inte hem, förklarar Steffi tålmodigt. Det vet du ju. Vi ska till Amerika. Så fort mamma och pappa får inresetillstånden. Då får vi åka båt till Amsterdam och möta dem där.

– Men när? envisas Nelli.

– Jag vet inte. Snart.

De sitter tätt intill varandra på en sten vid stranden. Havet glittrar blått i solen, men vinden är kylig och ingen badar längre

ute på klipporna. Det är september och alla andra barn på ön är i skolan. Nu är stranden bara deras, en plats där de kan vara ensamma med sin hemlängtan.

– Berätta om Amerika, ber Nelli.

– I Amerika, säger Steffi, är det inte alls som här. Där är det stora städer med höga hus och gator som är fulla av bilar.

– Som i Wien?

– Mycket högre hus, förklarar Steffi, och mycket fler bilar. Allt är jättestort i Amerika. Vi ska bo i ett hus med massor av rum, och en stor trädgård. En riktig trädgård med höga träd, lindar och kastanjer. En park nästan, inte som här.

– Ska vi ha en hund där? frågar Nelli.

Steffi tänker på porslinshunden Mimi som ligger inlindad i en näsduk i hennes understa byrålåda. Tant Alma måste ha upptäckt att hon är borta. För varje dag som går blir det svårare att lämna tillbaka henne.

– Ja, svarar hon kort. Det ska vi.

– Och ett piano, säger Nelli. Visst ska vi ha ett piano i Amerika?

När de tröttnar på att sitta och prata strövar de omkring i det lilla samhället. Inte för att där finns mycket att se. Hus, små trädgårdar, bergknallar. Posten, affären, skolan. En liten kyrka på en kulle höjer sig över de andra husen. I utkanten av samhället, nära tant Almas hus, ligger ett stort trähus som kallas Pingstkyrkan, fast det inte alls ser ut som en kyrka. Ett annat stort hus närmare hamnen heter Missionshuset.

I hamnen är det alltid liv och rörelse. Båtar är på väg ut eller in. Fiskare rensar sina nät och reparerar båtarna. Över sjöbodarnas dörrar läser Steffi namnen på båtarna: Juno, Inez, Sverige, Matilda, Nordsjön ... Nu vet hon att det hon först tyckte liknade fladdermöss är fisk, långor som fläkts upp och hängts ut för att torka på de branta träställningarna.

Några gubbar sitter alltid på bänkarna utanför sjöbodarna, pratar och röker pipa. En av dem brukar bjuda flickorna på karameller när de går förbi. Karamellerna är mörkröda, söta och starka.

En dag ligger en fraktskuta vid kajen. Två besättningsmän

arbetar på däck.

- Den går nog till Hamburg, säger Steffi. Eller till Amsterdam.
- Amsterdam, säger Nelli. Det är ju dit vi ska åka, är det inte?
- Jo.

Nelli går fram till kajkanten.

– Får vi åka med? frågar hon den ene av sjömännen. Vi vill till Amsterdam.

Mannen svarar något på svenska. Sedan fortsätter han med sitt arbete.

– Jag tror inte att han förstod, säger Nelli till Steffi. Kan inte du fråga?

Steffi vet att mamma och pappa är kvar i Wien. De kan inte resa därifrån förrän de har fått inresetillstånden till Amerika. Men ändå känns det som om de skulle vara närmare varandra om Steffi och Nelli vore i Amsterdam.

– Snälla, ropar hon. Ta oss med! Vi ska till Amsterdam.

Sjömannen tittar ner på henne och skakar leende på huvudet.

Det kostar pengar att resa med båt. Det måste vara därför de inte får följa med.

– Ta oss med till Amsterdam, säger Steffi. Pappa betalar när vi kommer fram.

Hon vänder ut och in på klänningsfickorna för att visa att hon inte har några pengar.

– Zigenarungar, säger mannen till sin kamrat. Hur har de hamnat här?

Han tar upp något ur sin ficka och kastar det till Steffi. Hon fångar föremålet i handen och tittar på det. Det är en blank tjugofemöring.

Besättningsmännen är klara med sitt arbete. Den ene börjar lossa förtöjningarna.

– Nej, ropar Steffi. Åk inte! Ta oss med!

Skutan lägger loss från kajen. Sakta glider den ut mot hamninloppet.

Steffi börjar springa längs kajen och ut på vågbrytaren. Nelli springer efter.

– Ta oss med! ropar de båda två. Ta oss med!

Skutan rundar vågbrytaren och styr ut till havs. Besättningsmännen vinkar åt de båda flickorna.

– Vi är skeppsbrutna, säger Steffi. Ensamma på en öde ö. Ett fartyg seglade förbi, men de såg inte våra röksignaler. Vi måste vänta till nästa gång.

– Blir vi räddade? undrar Nelli.

– Ja, säger Steffi. Nästa gång blir vi räddade.

De står kvar på vågbrytaren tills skutan försvunnit långt ute på öppet vatten. Då börjar de långsamt gå upp mot samhället.

På kajen står en stor, klumpig pojke i urväxta kläder. Steffi känner igen honom. Han brukar hålla till nere vid hamnen på eftermiddagarna, rensa nät och ösa småbåtarna. Ibland hjälper han handlaren att köra iland varor när ångbåten kommer från stan.

– Vill du åka båt? frågar han. Jag har en båt, jag med.

Han ser förväntansfullt på Steffi. Munnen står halvöppen i det finliga ansiktet.

– Nej, fräser Steffi och drar Nelli med sig förbi pojken. Hon skyndar på sina steg för att komma ifrån honom.

– Är du ledsen, Steffi? frågar Nelli. För att vi inte fick åka med?

Steffi svarar inte.

– Det är inte jag, säger Nelli. Jag vill hellre åka hem.

– Vi kan inte åka hem, fräser Steffi. Fattar du inte det?

– Du är elak! skriker Nelli. Jag ska tala om för mamma hur elak du är!

Hon börjar springa längs vägen. Steffi springer efter och får fatt i Nellis ena fläta.

– Aj! tjuter Nelli och sparkar Steffi på smalbenet.

Steffi håller fast Nelli och stirrar henne i ögonen.

– Du skriver inget skvaller till mamma, säger hon. Inget gnäll om att du vill åka hem. Inget som kan göra henne ledsen. Fattar du?

Nelli tittar surmulet i marken och nickar.

– Lovar du?

Nelli nickar igen. Steffi släpper taget om hennes axlar. Nelli tar ett par steg, så hon kommer utom räckhåll för Steffi.

– Jag ska i alla fall tala om det för tant Alma, ropar hon över axeln, just som hon börjar springa igen.

11

Det är krig i Europa nu. Pappa har skrivit och förklarat vad som hänt: Tyskland har angripit Polen; England och Frankrike har förklarat krig mot Tyskland. Och eftersom Österrike tillhör det tyska riket betyder det att hennes land också är i krig.

Vi vet inte ännu vad det kommer att innebära för vår del, skrev pappa. Om det kommer att bli svårare att ta sig ur landet, eller om tvärtom Amerika och andra länder som står utanför kriget kommer att bli mer villiga att ta emot flyktingar nu. Det får framtiden utvisa.

Medan Steffi strövar runt på ön funderar hon på allt det som *inte* stod i pappas brev. Måste pappa bli soldat? Eller blir han skickad till ett läger igen? Kan man åka båt över havet till Amerika när det är krig? Kan kriget komma ända till Sverige?

En dag hittar Steffi på en ny lek.

– Nu är vi i Wien, säger hon till Nelli.

Nelli ser sig förvirrad omkring.

– Vad då? Vad menar du?

– Ser du inte? säger Steffi. Vi går på Kärntnerstrasse, på den breda trottoaren. På båda sidorna om gatan ligger stora hus med affärer i.

Hon pekar på bergknallarna på ömse sidor om stigen.

– Det lyser i skyltfönstren, fortsätter hon. De är fulla av vackra saker. Kläder, skor, pälsar, parfymflaskor. Ser du?

Nelli nickar ivrigt.

– Blunda, säger Steffi. Lyssna noga. Hör du bullret från spårvagnarna och bilarna som kör förbi?

Hon blundar själv och lyssnar. Med slutna ögon kan man faktiskt tro att vågbruset är trafikbuller.

– Här kommer en spårvagn, ropar Nelli. Och en till!

– Javisst, säger Steffi. Nu går vi vidare förbi operahuset. Kommer du ihåg när vi fick följa med dit och se Trollflöjten? Du var så liten så du somnade mitt i andra akten. Nu svänger vi runt hörnet och går upp mot Heldenplatz. Titta, där är ryttarstatyn! Och en gammal dam som matar duvorna.

– Jag vill hellre gå till stadsparken, avbryter Nelli. Till lekplatsen. Där är mycket roligare.

– Nu är vi på väg åt andra hållet, avgör Steffi. I morgon är det din tur att bestämma. Kom, vi sneddar tvärs över Heldenplatz.

– Vart ska vi? undrar Nelli.

– Till Freyung. Vi ska gå och titta i torgstånden.

– Så långt? protesterar Nelli. Kan vi inte gå hem i stället?

– Det är inte alls långt. Blunda, jag håller dig i handen. Vi är strax där.

Steffi blundar igen och tycker nästan att hon går längs de smala gatorna i gamla staden. Hon måste känna sig noga för med fötterna för att inte snubbla på den knaggliga stigen. Hon låtsas att ojämnheterna är kullerstenar, inte vanliga stenar och rötter.

Ljudet av steg väcker henne ur fantasin. Hon slår hastigt upp ögonen.

På stigen framför henne står den rödhåriga flickan. Hon ler och kastar med huvudet så att håret flyger bakåt.

– Hej, säger hon. Jag heter Vera. Vad heter du?

– Steffi.

Nelli står tyst och tittar i marken. Steffi knuffar lite på henne.

– Nelli, säger hon blygt, utan att titta på Vera.

– Kom, säger Vera och vinkar åt dem att följa med. De klättrar över en låg mur, korsar en sluttning med magert gräs, ljung och odonsnår och kommer fram till en bergsskrev.

De stannar vid ett snår av taggiga buskar. Bland de mörkgröna bladen glänser stora, svarta bär. Vera plockar några bär och håller fram dem i handflatan. Steffi tvekar ett ögonblick. Är det ett elakt skämt? Ska bären smaka bittert, få dem att spotta och

grina illa, så att Vera får skratta åt dem?

– Är de giftiga, Steffi? viskar Nelli bakom henne.

Steffi tar ett bär och stoppar det i munnen. Det smakar sött och gott. Hon tar ett till.

– Är de inte giftiga? säger Nelli och håller fram handen. Vera lägger några bär i hennes näve. Nelli stoppar munnen full.

– Mmm, säger hon. Hon har mörkröd bärsaft på läpparna.

– Björnbär, säger Vera. Björn, vet ni vad en björn är?

Hon börjar härma en björn: kryper brummande omkring på alla fyra och reser sig plötsligt på “bakbenen” med “ramarna” lyfta. Nelli kiknar av skratt, men tystnar tvärt.

– Finns det björnar här, Steffi? undrar hon. På riktigt?

– Nej, försäkrar Steffi. Björnar bor i stora skogar. Här finns ju knappt några träd ens.

Nelli kikar in i den djupa skrevan.

– Är det säkert?

– Ja, säger Steffi. Alldeles säkert.

Men hon följer Nellis blick in i skrevans mörker och undrar, hon också, vilka andra vilda och farliga djur som kan dölja sig där.

De äter bären direkt från buskarna och blir röda om fingrarna av saften. Vera pratar och skrattar. Steffi svarar med de få svenska ord hon kan.

Steffis kjol fastnar i en taggig ranka. Hon försöker lossa den med handen. Men taggarna har hakat fast hårt, som klor som inte vill släppa taget. Steffi rycker till. Med ett skarpt ljud brister tyget och rivs sönder.

Hon stirrar på kjolen. En lång reva gapar mot henne. Intill den är tyget fläckigt av bärsaft. Vad ska tant Märta säga?

Vera ser förskräckt ut. Bara Nelli fortsätter lugnt att äta av bären.

– Måste gå hem, säger Steffi till Vera.

Vera nickar förstående.

– Laga, säger hon och visar att revan kan sys ihop.

De får sällskap en bit. Sedan tar Vera av på en smal stig som

knappt syns. Hon vinkar, ler och är försvunnen.

Steffi bestämmer sig för att gå raka vägen hem. I bästa fall är tant Märta inte hemma, och även om hon är det kan Steffi kanske smyga uppför trappan och byta klänning. Hon har en som är ganska lik den här. Tant Märta kommer nog inte ihåg vilken av dem hon lade fram i morse. Sedan kan hon stoppa den trasiga klänningen i sin ryggsäck och ta med den hem till tant Alma i morgon. Tant Alma vet säkert hur man lagar revan och tar bort fläckarna. Tant Märta behöver aldrig få reda på någonting.

Hon skils från Nelli vid vägen och går åt sitt håll. När hon närmar sig huset spanar hon efter tant Märtas cykel. Hon har tur; den står inte där den brukar vid husknuten.

Steffi springer sista biten nerför backen och fram till huset. Hon rycker upp dörren och smäller igen den efter sig. Hon har hunnit ta ett par kliv uppför trappan, när hon hör ljudet av steg på väg ner. Det är för sent att hinna undan.

Tant Märtas blick dras som av en magnet ner till den trasiga, smutsiga kjolen.

– Förlåt, pressar Steffi fram.

– Gå upp på ditt rum, befaller tant Märta. Ta av dig klänningen och tvätta dig. Sedan stannar du där resten av dagen.

Steffi lyder. Hon lägger klänningen över stolsryggen som vanligt och tvättar sig ute i skrubben. Hon vågar inte ta en ren klänning. I stället drar hon på sig sitt nattlinne över livstycket och underbyxorna, fast det fortfarande är dag.

Tant Märta kommer in i rummet, tar klänningen och går ut igen utan att säga ett ord. Hon stänger dörren med en smäll.

Steffi öppnar sin understa byrålåda. Hon tar fram porslinshunden, vecklar ut den ur näsduken och ställer den intill fotografierna på byrån. Sedan tar hon sitt smyckeskrin och öppnar locket. Spröd musik hörs och den lilla ballerinan börjar snurra på sitt enda ben. Smyckeskrinet som är en speldosa fick hon av mamma på sin tioårsdag. När musiken tar slut stänger hon locket och öppnar det igen. Ballerinan snurrar och dansar.

– Mamma, viskar hon till fotografiet. Mamma, jag vill åka hem.

Hon hör slammer från köket. Efter en stund tränger matlukt

upp, men tant Märta ropar inte på henne. Sedan slamrar det igen, och så blir det tyst.

Steffi har inte ätit något annat än björnbären sedan frukosten. Till och med fisk skulle smaka bra nu.

Först flera timmar senare kommer tant Märta upp med ett glas mjölk och några smörgåsar på en tallrik, som hon ställer på bordet vid fönstret. På väg ut vänder hon sig om och säger:

– Vera Hedberg. Just rätta sällskapet att välja. Hafs och slafs, precis som hennes mor.

Sedan stänger hon dörren bakom sig, innan Steffi hinner fråga vad hon menar, vad det är för fel på Vera och hennes mor.

När Steffi sätter sig för att äta ser hon tant Märta's cykel stå lutad mot vedboden. Kedjan har hoppat av.

12

En kväll, det är en söndag i slutet av september, säger tant Märta åt Steffi att ta på sig kappan. De ska gå på "väckelsemöte", säger hon. Steffi vet inte vad ett väckelsemöte är för något, men hon sätter lydigt på sig kappan och följer med. De går mot samhället, till det fyrkantiga trähuset som kallas Pingstkyrkan.

Utanför är det fullt av folk. En del är på väg in, andra står och pratar i små grupper. Tant Alma är där med Nelli och småbarnen.

– Vad är det här för ett ställe? viskar Nelli till Steffi.

– Jag vet inte, viskar Steffi tillbaka. En sorts kyrka, tror jag.

Inne i huset finns en stor sal med träbänkar i rader. Det liknar en kyrka, men ändå inte. Kyrkorna i Wien är gamla, byggda av sten med fönster av färgat glas, prydda med helgonbilder och fyllda av doften av hundratals brinnande vaxljus. Steffi har varit i en av dem med Evi och hennes mamma.

Här är det bara ett stort, kallt rum med ett upphöjt podium, som i ett klassrum. Inga levande ljuslågor kastar sitt fladdrande sken in i hemlighetsfulla gångar mellan mörka pelare. Inga helgonbilder blickar sorgset ner på henne. Ljuset från de

elektriska lamporna i taket är skarpt. Trägolvet luktar nyskurat.

Bänkarna börjar fyllas. Steffi sitter mellan tant Märta och Nelli. På andra sidan om Nelli sitter tant Alma med John i knät och Elsa bredvid sig.

När alla satt sig börjar väckelsemötet.

En lång och mager man står på podiet och talar med mässande röst. Han håller sina stora händer till hälften knäppta framför sig och rör dem ibland upp och ner för att ge eftertryck åt orden. Steffi förstår bara en del av vad han säger. Det handlar om Gud och Jesus, och om de syndiga människorna som måste omvända sig.

– Kom hem till Jesus, säger mannen. Han tar emot dig, vem du än är.

Ibland använder han uttryck som får Steffi att lystra för ett ögonblick. "Brinnande pilar i hjärtat" säger han, och "lammets blod". Det låter underligt och vackert.

I bänkraden bakom dem sitter en kvinna som hela tiden mumlar för sig själv.

– Ja, ja, käre Jesus, säger hon gång på gång. Steffi vänder sig om och tittar på henne, men får genast en hård knuff i sidan av tant Märta. Tant Märta själv sitter rak och stram med händerna knäppta i knät och munnen hårt slutet.

Bänken är hård. Intill henne skruvar Nelli oroligt på sig.

Plötsligt reser sig en kvinna långt fram i salen och börjar tala. Hon rabblar långa ramsor, samma ord om och om igen. Hur Steffi än anstränger sig förstår hon ingenting, inte ett enda ord. Det låter inte som svenska, inte som något annat språk Steffi hört heller.

Steffi och Nelli sneglar på varandra. Steffi får lust att skratta. Men hon ser tant Märtas stränga profil bredvid sig och håller sig för skratt.

Nu är det den magre mannens tur igen. Han pratar och pratar och vevar med sina stora händer.

På de stora helgerna brukade mamma och pappa ta med Steffi och Nelli till synagogan, det judiska templet. Där behövde man inte sitta stilla hela tiden. Folk kom och gick, stod utanför porten och pratade, hälsade på sina bekanta och önskade god helg.

Barnen sprang ut på gården, lekte en stund och satte sig sedan hos sina föräldrar. Uppe på läktaren, där Steffi och Nelli brukade sitta tillsammans med mamma och titta ner på pappa och de andra männen, bjöd parfymdoftande tanter på karameller.

Bara på Försoningsdagen varje höst var alla allvarliga och tysta. Särskilt förra hösten var det många som grät när rabbinen läste bönen över de döda. Bara några veckor senare fanns synagogan inte längre. Den hade bränts ner, den där hemska natten i november. Samma natt som ...

Hon ska inte tänka på det. Med en ansträngning vänder Steffi sin uppmärksamhet tillbaka till omgivningen. Den magre mannen ser ut över församlingen.

– Jesus Kristus, säger han. Jesus Kristus är svaret på alla dina frågor.

Alla dina frågor? Kan Jesus förklara varför hon måste fly till ett främmande land? Kan han ge besked om när hon ska få träffa mamma och pappa igen?

Nu drar sig den magre åt sidan. En grupp ungdomar ställer upp sig framme på podiet. På något sätt liknar de allihop varandra med sina röda kinder och klara ögon. De ser ut som om de inte hade några frågor alls.

Kören börjar sjunga med klara röster. En ung kvinna med flåtor lindade runt huvudet ackompanjerar på gitarr. Det är första gången sedan Steffi kom till ön som hon hör musik. Sången strömmar igenom henne, fyller henne och värmer henne. Hon blundar och känner den i huvudet, i bröstet, i armarna och benen. Det är så vackert att hon inte kan låta bli att gråta.

Nelli rör försiktigt vid hennes arm. Steffi griper tag i Nellis hand och kramar den. Då börjar Nelli också gråta. De gråter och gråter ända tills den sista sången klingat ut. Tant Märta reser sig och föser de båda flickorna framför sig ut i mittgången.

På trägolvet framför podiet sjunker hon ner på knä och drar Steffi och Nelli med sig. De knäböjer på varsin sida om tant Märta. Den magre mannen lägger en av sina stora händer på Steffis huvud, en på Nellis, och börjar be med hög röst.

Steffi känner hur alla i salen stirrar på henne, där hon ligger på knä framför dem. Har hon uppfört sig illa? Måste hon be om förlåtelse? Golvet är hårt och en sticka från en av träplankorna

letar sig genom strumpan in i knät.

– Ta mig härifrån, ber hon tyst. Hon vet inte till vem hon ber. Gud? Jesus? Pappa? Mamma?

– Amen, slutar den magre mannen.

– Amen, stämmer hela församlingen in.

Tant Märta reser sig. Steffi kommer ostadigt på benen. Det är över.

Nu sjunger alla tillsammans. De går tillbaka till sina platser. Tant Alma kramar om Nelli. Sedan sträcker hon ut handen och klappar Steffi på kinden.

Efter väckelsemötet går de hem till tant Alma.

– Tänka sig, säger tant Märta. Att töserna kunde ta emot Jesus så fort. Det hade jag då inte trott.

– Det är bra töser, säger tant Alma. Det finns ingenting ont i dem. De kan ju inte rå för att de inte är uppväxta i den rätta tron.

– Så kom det något gott av det hela ändå, pustar tant Märta belåtet. Deras själar har fått ett hem.

– Varför gjorde du så där, Steffi? frågar Nelli. Varför grät du?

– För musiken, säger Steffi. Den var så vacker. Varför grät du själv?

– För att du grät, svarar Nelli.

Tant Alma vänder sig till flickorna.

– Nu är ni väl glada, säger hon. Nu när ni har mött Jesus och blivit frälsta. Jag är så glad för er skull.

Mött Jesus? Blivit frälsta? Långsamt förstår Steffi att tanterna tror att det var Jesus som fick henne att gråta, inte musiken.

– Ja, börjar hon tveksamt. Musiken var så vacker ...

Men tant Alma lyssnar inte. Hon fortsätter att prata med tant Märta. Nu pratar de om predikanten, den magre mannen.

– Han har gåvan, säger tant Märta. Han har sannerligen gåvan.

Steffi säger inget mer. Utan att protestera låter hon och Nelli sig döpas några veckor senare. Sedan får de bli medlemmar i Pingstkyrkan och gå i söndagsskola varje vecka.

Hon har en känsla av att nu när hon är frälst borde hon bli

annorlunda. Snällare kanske, lydigare. Säkert väntar sig tant Märta det. Men Steffi känner sig precis likadan som förut. Ibland tittar hon på Jesustavlan över byrån och försöker känna den där kärleken till Jesus, som de pratar om i söndagsskolan, men hon känner inget särskilt.

– Förlåt, Jesus, mumlar hon tyst. Förlåt om jag inte är frälst på riktigt.

Steffi skriver inget om frälsningen och dopet i breven till mamma och pappa. Hon vet inte hur hon ska kunna förklara det. De kanske inte skulle tycka om det. Hon undrar om man kan bli ofrälst igen, när man en gång har blivit frälst. Annars blir hon tvungen att hålla det hemligt hela livet, sedan när familjen är tillsammans igen.

Söndagsskolan är i alla fall ett avbrott i enformigheten. Det är den unga kvinnan med gitarren som leder den. De får sjunga mycket. En flicka som heter Britta ger Steffi ett bokmärke med en mörkhårig ängel i rosa klänning. Hon har en ängel till, fast blond med blå klänning, men den vill hon inte ge bort.

Britta är lika gammal som Steffi, men mindre till växten. Hon har stripigt, råttfärgat hår. Ibland följer hon Steffi en bit på vägen efter söndagsskolan.

Vera går inte i söndagsskolan. Steffi ser henne ibland, men alltid tillsammans med andra flickor. Den blonda som är dotter till handlaren i affären är alltid med, och en annan flicka som är ovanligt stor och kraftig.

Den enda som hälsar på Steffi när de möts är Vera. De andra bara stirrar på henne. En gång ropar den blonda flickan något efter henne, men Steffi förstår inte orden.

13

Folkskolan ligger mitt i samhället, en långsmal, gulmålad träbyggnad i två våningar med en klocka över ingången. Mitt emot ligger småskolan, som knappt är större än en vanlig villa.

Ibland tar Steffi och Nelli vägen förbi de båda skolhusen. Om

det är rast och barnen är ute på gården går de sakta och sneglar i smyg på de lekande, stojande pojkarna och flickorna därinne.

– När får vi börja skolan? frågar Nelli.

– Så fort vi kan tillräckligt mycket svenska, säger Steffi.

– Jag kan svenska, säger Nelli stolt. Tant Alma säger att jag pratar som en kvarn på vilket språk som helst.

Faktum är att Nelli redan talar riktigt bra svenska, bättre än Steffi. Men så har hon ju både tant Alma och Elsa att prata med så mycket hon vill. Tant Märta slösar inte med orden i onödan, och farbror Evert är så sällan hemma.

– Snart kan vi tillräckligt mycket, tror Steffi. Snart får vi börja.

Hon kastar en längtansfull blick in över staketet. Hon tycker sig se ett rött hårsvall som måste vara Veras. Om Steffi bara fick börja skolan skulle hon träffa Vera varje dag. Då skulle de säkert bli vänner.

Vid middagen anstränger hon sig extra mycket för att uttala de svenska orden rätt. Nog måste väl tant Märta märka att hon kan svenska nu? Som om hon hade läst Steffis tankar säger tant Märta innan hon reser sig från bordet:

– Jag talade med tant Alma i eftermiddags. Vi tycker att det är dags för dig och Nelli att börja skolan nu. Ni kan ju inte bara gå och driva hela dagarna. Jag ska tala med överlärarn i morgon, så kan ni kanske börja på måndag.

Nästa morgon cyklar tant Märta iväg till skolan. På eftermiddagen får Steffi veta att hon ska börja i sjätte klass.

– Men jag har redan gått sjätte klass! protesterar hon. Förra året, i Wien.

– Du är tolv år, eller hur? snäser tant Märta. Då ska du gå i sjätte klass med dina jämnåriga. Var skulle du annars gå, förresten? I läroverket inne i stan, kanske?

Till slut förstår Steffi att i Sverige börjar barnen skolan när de är sju år, inte när de är sex som hemma. Därför går de som är jämnåriga med henne i sjätte klass, som är folkskolans sista årskurs.

Det är kanske lika bra att gå om sexan, tänker hon. Hon har ju redan missat nästan två månader av höstterminen.

Det sista skolåret i Wien lärde hon sig inte heller mycket. Först flyttade de till det lilla rummet, och Steffi fick dubbelt så lång väg till skolan som förut. I trängseln och oväsendet från de andra hyresgästerna blev det svårt att göra läxor, fast mamma och pappa försökte hjälpa henne. Sedan måste hon byta skola, när de judiska barnen inte fick gå kvar i vanliga skolor längre.

I Judiska skolan var klassrummen överfulla och lärarna bleka av trötthet och oro. Där fanns inga guldstjärnor att klistra i böckerna.

Nästa dag går tant Märta till en bekant och kommer tillbaka med en packe skolböcker. Det är en räknelära, en historiebok, en naturlära, en kartbok och en sångbok. Alla böckerna är solkiga och hundörade. "Per-Erik", står det präntat med rund, barnslig stil på försättsbladen.

Det är samme Per-Erik som är yngste man på farbror Everts båt. Han slutade skolan för två år sedan. Nu ska Steffi få överta hans gamla skolböcker. Till och med ett räknehäfte som inte är fullskri-vet har tant Märta fått med. När Steffi bläddrar i det lyser de röda böckerna henne i ögonen.

– Kan jag inte få ett nytt häfte? försöker hon.

– Det är ju bara några sidor som är använda, säger tant Märta. Gör slut på det först, så får du ett nytt sedan.

Steffi bläddrar i de illa medfarna skolböckerna. Tygremsan i ryggen på naturläran är alldeles trådsliten. Boken faller slappt upp när hon öppnar den, som en trasig solfjäder. Några sidor är på väg att lossna. Hon tänker på hur det känns att öppna en ny bok: motståndet i bokryggen när man slår upp den, och lukten av nytt papper.

– Se inte så surmulen ut, säger tant Märta. Inte tänker jag då slösa pengar på nya böcker för det här sista skolåret, om du nu ens blir kvar så länge. Böckerna duger.

De duger åt mig, tänker Steffi. Gamla trasiga böcker duger åt ett främmande barn. Gamla trasiga böcker och fula tantbaddräkter duger åt ett flyktigbarn som måste leva på andras välvilja. Om tant Märta hade haft ett eget barn skulle hon säkert inte behövt överta någon annans gamla böcker.

– Här, säger tant Märta och tar fram en rulle brunt omslagspapper. Slå in böckerna, så de ser snygga och rena ut.

Tant Alma far in till Göteborg för att köpa skolböcker åt Nelli. Tant Märta skickar med henne pengar för att köpa det som fattas till Steffi: två skrivhäften, några blyertspennor, ett radergummi och Nya testamentet.

– Testamentet har du nytta av hela livet, säger tant Märta. Det är något annat än skolböcker.

Nellis böcker slås också in i brunt papper.

– Jag ska vara så rädd om dem, lovar Nelli.

Steffi räcker ut tungan åt henne när tant Alma inte ser det.

– Fjäska lagom, fnyser hon.

– Du är bara avundsjuk, säger Nelli. Var lite snällare, så får du kanske nya böcker, du med.

Sedan ångrar hon sig och erbjuder Steffi sitt räknehäfte.

– Du får det om du vill.

– Vad ska du räkna i, då? frågar Steffi.

– Räkning är tråkigt, säger Nelli och gör en grimas.

På lördagen kommer farbror Evert hem. Tydligen har han fått veta att Steffi ska börja skolan, för han har med sig ett litet paket åt henne. "Grand Bazar" står det på omslagspapperet.

Inuti ligger ett pennskrin av trä. Skjutlocket glider perfekt i sina skåror. Längs ena sidan är det graderat i centimeter och millimeter. Om man drar ut locket helt kan man använda det som linjal. Skrinet har två långsmala fack för pennor och ett särskilt litet fack för radergummit.

– Tack, säger Steffi. Tack, snälla farbror Evert.

– Du skämmer bort tösen, muttrar tant Märta.

Farbror Evert låtsas som om han inte hör.

– Det ska nog gå bra i skolan, säger han till Steffi. För en som är så kvick och vaken i huvudet som du.

På söndagskvällen packar hon sin skolryggsäck. Hon lägger sina färgpennor och reservoarpenan i pennskrinet tillsammans med de nya blyertspennorna och radergummit. Ryggsäcken blir tung.

– Det är då för galet att du inte kan cykla, säger tant Märta. Annars kunde du ta cykeln till skolan, och så åka till affärn på

hemvägen. Så slapp jag det, när du ändå är i samhället.

Alla på ön cyklar, åtminstone alla vuxna och stora barn i hennes ålder. Småbarnen åker på pakethållaren eller framtill på styrstången. De äldre barnen far fram i stora klungor, högljutt ropande till varandra som måsflockarna som kommer flygande utifrån havet för att kasta sig över en godbit som de upptäckt.

Det är bara Steffi som inte kan cykla. Hon vet att hon aldrig kommer att kunna lära sig.

14

Första skoldagen ger hon sig iväg tidigt. Morgonen är kylig och Steffi knäpper den blå kappan ända upp i halsen.

Nelli väntar vid grinden. Tant Alma har knutit stora röda rosetter i hennes flätor. Hon står på trappan och vinkar när de ger sig av.

Småklasserna håller till i ett vitt hus tvärs över vägen från folkskolan, där de äldre barnen går. Nellis fröken kommer ut och möter henne. Hon är ung och söt, med ljusa flätor lindade runt huvudet.

Steffi blir stående utanför staketet som omger skolgården. Gården är full av springande, skrikande, skrattande barn. Klockan ovanför ingången visar på tio i åtta. Tio minuter kvar. Hon spanar efter Vera eller åtminstone Britta från söndagsskolan, men ingen av dem syns till. Långsamt går hon in på gården.

Tiden sniglar sig fram. Steffi önskar att hon kunde göra sig osynlig. Ingen låtsas om henne, men ändå känner hon de nyfikna blickarna. Hon borde inte ha tagit på sig kappan och hatten. Här går flickorna barhuvade och i bara kofta över klänningarna, fast det redan är oktober. Pojkarna har kortbyxor och knästrumpor som hasar ner när de springer och klättrar.

Skolklockan ringer. Då äntligen kommer Britta pilande med ett hopprep i handen.

– Kom, säger hon till Steffi. Du ska gå i min klass.

Sexornas klassrum ligger en trappa upp. Barnen ställer upp sig

i två led, flickorna till vänster om dörren och pojkarna till höger.

Vera ler mot Steffi, på det där särskilda sättet man ler när man har en hemlighet tillsammans. Steffi försöker ställa sig intill henne i ledet, men får en hård knuff av den blonda flickan.

– Det där är min plats, fräser hon.

Steffi ställer sig sist. Framför henne står Britta. Hon vänder sig om och viskar till Steffi:

– Bry dig inte om Sylvia. Hon tror att hon kan bestämma allting.

Klockan ringer för andra gången och dörren till klassrummet öppnas. Fröken står i dörröppningen och hälsar på barnen när de går in, flickorna först och sedan pojkarna. Alla ställer sig bakom sina bänkar, alla utom Steffi som står kvar vid dörren.

Fröken är lång och mager och har håret uppsatt i knut precis som tant Märta.

– God morgon, barn, hälsar hon på klassen.

– God morgon, fröken Bergström, piper och brummar trettio röster.

– Sitt ner.

Det blir ett slamrande innan alla kommit till ro på sina platser.

– Vi har en ny elev i klassen, säger fröken. Kom fram, Stephanie.

Steffi tar ett par steg närmare katedern.

– Stephanie har rest en lång väg för att komma hit till oss, säger fröken. Hon kommer från Wien. I vilket land ligger Wien? Sylvia?

– I Österrike, svarar Sylvia.

Fröken drar i ett snöre och släpper ner en karta framför svarta tavlan. Det är en karta över Europa.

– Kan Stephanie peka ut sitt hemland för oss? frågar fröken.

Steffi går fram till kartan. Men hon hittar inte Österrikes välbekanta konturer. I stället är Tyskland uppsvällt som en ballong.

– Det ska ligga här, säger hon förvirrat och pekar mot nedre

delen av ballongen. Fröken granskar kartan och finner sig snabbt.

– Österrike är numera en del av tyska riket, säger hon och visar med pekpinnen. Här ligger Wien, musikens huvudstad. Och här har vi Europas högsta bergskedja. Vad heter den? Vera?

– Himalaya, säger Vera.

Alla skrattar.

Fröken suckar och ger frågan till Britta.

– Alperna.

– Har Stephanie varit i Alperna? frågar fröken.

Steffi skakar på huvudet.

– I Alperna, undervisar fröken, finns det bördiga alpängar där

...

Det knackar på dörren.

– Kom in, säger fröken irriterat.

En klumpig gestalt kliver in i klassrummet. Det är pojken från hamnen, han som frågade om Steffi och Nelli ville åka i hans båt.

Han måste vara minst fjorton år. Vad gör han här, bland barn som är flera år yngre?

– Ursäkta, säger pojken otydligt.

– Gå och sätt dig, Svante, svarar fröken med en suck.

Svante går makligt nerför mittgången och sätter sig längst bak. Han är så stor att han knappt får plats i bänken.

Fröken ger upp försöket att hålla geografielektion.

– Stephanie är en främling här hos oss, säger hon. Det hemska kriget har gjort att hon måste lämna sitt hem och sin familj.

Steffi ser ut över blonda kalufser och ljusa lockar. Hon möter de nyfikna eller medlidsamma blickarna ur trettio par blå, grå eller gröna ögon.

– Jag hoppas att ni kommer att vara mycket snälla mot Stephanie, fortsätter fröken. Och att ni kommer att ha överseende med att hon inte talar som ni. Det beror ju på att hon är utlänning, inte född här, som ni.

Inte-som-ni-inte-som-ni, ekar det i Steffis huvud. Det låter som tågets dunk mot skenskarvarna. Hon känner sig matt och yr.

– Får jag sätta mig nu?

Fröken nickar. Britta räcker upp handen.

– Får hon sitta bredvid mig? frågar hon. Jag känner henne, jag.

– Det gör jag med, säger Svante.

Sylvia skrattar och viskar något till sin bänkkamrat, den storväxta flickan.

Första timmen har de räkning. Talen är lätta, enkel division som Steffi lärde sig redan i femte klass. Hon viftar ivrigt och till slut får hon gå fram och lösa ett tal på svarta tavlan.

– Alldeles riktigt, säger fröken när Steffi är klar. Mycket bra.

– Micket brrra, säger Sylvia halvhögt. Fröken låtsas inte höra.

På rasten hoppas Steffi att Vera ska komma fram till henne, men det gör hon inte. Hon står med Sylvia och de andra i ett hörn av skolgården. Ibland tycker Steffi att de tittar åt hennes håll. Hon undrar vad de pratar om.

I stället kommer Britta och frågar om hon vill vara med och hoppa långrep. Det går bra, tills hon märker att Svante stirrar på henne. Då blir hon nervös, trampar fel och får veva repet i stället.

Medan Britta hoppar närmar sig någon Steffi bakifrån. Hon vrider på huvudet och ser Sylvia i spetsen för sitt gäng.

– Säg något på tyska, säger Sylvia.

Steffi skakar på huvudet och fortsätter att veva.

– Säg något! upprepar Sylvia. Du kan väl prata, va? Eller kan du inte?

– Jo.

– Men säg något då, tjatar Sylvia. Vi vill höra hur det låter.

– Säg något, instämmer hennes kamrat; Barbro heter hon.

Gruppen sluter sig närmare omkring Steffi. Vera håller sig i bakgrunden. Hon rättar till sin ena strumpa och letar efter något i klänningsfickan.

– Eller jodla, säger Sylvia. Du som är från Alperna.

Britta hoppar fel och trampar på repet. Hon går fram till Steffi och tar repändan ur handen på henne.

– Din tur, säger hon.

– Försök inte göra dig märkvärdig, säger Sylvia. Och tro inte

att du kan ställa dig in hos fröken. Lilla prinsessan från Wien!
Vem har bett dig komma hit, va?

Steffi låtsas inte höra. Sylvia får gärna tro att hon inte förstår.

Hon hoppar in under den svängande repbågen och räknar takten tyst för sig själv. Ett ... och ... två ... och ... ett ... och ... två ... och –

Ett plötsligt ryck stramar åt repet. Steffi faller och skrapar handflatorna på det hårda gruset. Sylvia ler hånfullt när hon släpper repet och går därifrån med sitt hov av flickor.

I november är ön ännu gråare än i somras då de kom. Bara enbuskarna är fortfarande gröna. Det är mörkt på morgonen när Steffi går hemifrån, och mörkt på eftermiddagen när hon går hem. Vägen till skolan är lång. Den kyliga vinden från havet tränger igenom hennes kappa, och knäna blir blåfrusna.

Ändå är det bra att hon fått börja skolan. Vad skulle hon annars göra hela dagarna? Eftermiddagarna och kvällarna med tant Märta är långa nog. Aldrig sitter de och småpratar som Steffi och mamma brukade göra.

Så fort Steffi kom hem från skolan satte de sig ner, mamma med sitt kaffe och Steffi med en kopp varm choklad. Steffi berättade vad som hade hänt i skolan och på hemvägen. Mamma kunde berätta någon historia om när hon var liten, eller från sin tid på Operan. De pratade om böcker de läst, och om resor som de skulle göra när Steffi blev äldre.

Att skriva brev till någon är inte detsamma som att prata. Ett samtal är inte bara ord; det är blickar, leenden, tystnaden mellan orden. Handen som skriver hinner inte få med allt som hon vill berätta, alla tankar och känslor som flyger genom huvudet. Och när hon skickat brevet kan svaret dröja flera veckor.

Tant Märta frågar ingenting och berättar ingenting. Hon kontrollerar att Steffi gör sina läxor, håller snyggt i sitt rum och sköter sina sysslor i hushållet. Det är allt.

På kvällarna sitter tant Märta i rummet med sin stickning. Klockan sju sätter hon på radion för att lyssna på nyheterna och kvällsandakten. Men så fort radion börjar spela musik stänger tant Märta av. "Världslig" musik är syndig, säger tant Märta, och "världslig" är all musik utom psalmer och andliga sånger, sådana som kören i Pingstkyrkan sjunger. Jazz, schlagers, klassisk musik, allt är samma sak för tant Märta: djävulens verk.

Ibland när tant Märta är borta lyssnar Steffi på radion i smyg. Annars är det tyst i det vita huset.

När farbror Evert är hemma blir det annorlunda. Han pratar med Steffi, berättar historier om vad som hänt ombord, frågar henne om skolan, berömmar hennes svenska och skojar med

henne när hon säger fel.

– I sommar får du följa med ut med Diana, säger farbror Evert. I sommar ska jag lära dig ro lillbåten.

Det är långt till sommaren. Så länge ska hon inte stanna, fast det säger hon inte till farbror Evert. Hon har redan varit här i tre månader. "Ett halvår, på sin höjd." Det lovade pappa.

Men i breven hemifrån står det inget om inresetillstånden, inget om Amsterdam, inget om Amerika. Pappa skriver att de flyttat till ett mindre rum och att mamma börjat arbeta som hemhjälp åt en gammal dam. Mamma som hemhjälp! Steffi kan inte föreställa sig henne, iklädd förkläde, i någon annans kök.

Mamma skriver inget om sitt arbete. Hennes brev är fulla av frågor: om tant Märta och farbror Evert, om skolan, om Steffi har fått några kamrater på ön. Steffi svarar att alla är snälla, att hon har många vänner, att det går bra i skolan. Det sista är åtminstone sant. Hon brukar till och med kunna psalmverserna utantill, fast hon knappt förstår vad de betyder.

I varje brev ber mamma Steffi att hon ska påminna Nelli om att skriva hem.

Du som är stor måste hjälpa din lillasyster, skriver mamma. Se till att hon skriver till oss regelbundet, och försök hjälpa henne med tyskan. Hennes stavning har blivit förskräcklig. Visst är det bra att ni lär er svenska, men kom ihåg att tyskan är ert modersmål och att ni en dag ska återvända hit.

– I morgon, lovar Nelli när Steffi säger åt henne att skriva. I morgon, säkert. I dag ska jag leka med Sonja efter skolan.

Men nästa dag har Nelli också lovat att följa med någon av sina klasskamrater hem, eller bjudit någon med sig till tant Alma. Nelli är populär. När hon kommer till skolan på morgnarna väntar en hel flock småflickor på henne och tävlar om att få vara hennes utvalda vän. Nelli skrattar och pladdrar på som om hon talat svenska i hela sitt liv.

På Steffi väntar ingen. Vera håller sig till Sylvias gäng, och där är Steffi inte välkommen. Hon får själv söka upp Britta och hennes kamrater på skolgården. Visst får hon vara med dem, men hon känner sig alltid utanför. De pratar så självklart om saker och människor som hon inte känner till. Ingen ber henne följa med hem efter skolan. En gång försöker hon själv bjuda hem Britta.

– Det är så lång väg, säger Britta. Jag tror inte jag får för mamma. Nu när det är så mörkt ute.

Det värsta är att Sylvia inte låter henne vara ifred. Hennes tyska brytning, hennes kläder, hennes utseende – allt som skiljer henne från de andra kastar sig Sylvia över, glupskt som en mås.

– Hästtagel, säger Sylvia och rycker i Steffis ena fläta. Titta, hon har flätor i manen. Ska du inte ha plymer också, som en cirkushäst?

– Hihhi, fnissar Sylvias gäng. Utom Vera, för hon tittar bort och låtsas som om hon inte hör.

Svante gillar Steffis flätor. Ibland rör han vid dem i smyg när han går förbi henne i klassrummet. Då knycker Steffi på huvudet för att slippa hans stora händer som aldrig är riktigt rena.

Vera brukar härma Svante: hans sluddriga sätt att prata och hans klumpiga rörelser. Vera är skicklig på att härma. Hon lägger märke till små detaljer, gester och uttryck och fångar dem på pricken.

En gång härmar hon fröken medan hon är ute i kartrummet, och får hela klassen att ligga dubbelvikt av skratt. De får nypa varandra för att kunna sluta när fröken kommer tillbaka. En annan gång vevar hon med händerna och skorrar på r:en som predikanten i Pingstkyrkan, men då blir Britta och de andra söndagsskolebarnen arga.

Sylvia har förstås lagt märke till Svantes intresse för Steffi.

– Prinsessan från Wien har fått en beundrare, säger hon försmädligt. Prinsessan och Dummerjöns, precis som i sagan. Fast Svante blir då aldrig någon prins.

En dag halar Svante upp ett paket ur sin skolväska och räcker det till Steffi. Det är på frukostrasten, när barnen sitter med sina smörgåsar och mjölkflaskor i klassrummet. Först tror Steffi att det är ett smörgåspaket som Svante vill ge henne. Det är inslaget i en brun papperspåse med stora fettfläckar.

– Nej tack, säger hon artigt. Jag har egna smörgåsar med mig. Svante skrattar högt.

– Det är inga smörgåsar, säger han. Det är en present. Till dig.

– Öppna det då! säger Britta som sitter bredvid Steffi.

– Ja, öppna det! säger Sylvia och lutar sig framåt för att se bättre. Få se vad din beundrare har köpt åt dig.

– Jag öppnar det hemma, säger Steffi och försöker låta paketet glida ner i ryggsäcken. Men då blir Svante arg.

– Öppna! säger han. Jag ska se när du öppnar det.

Steffi kommer inte undan. Hon vecklar upp det flottiga papperet. Innanför det finns en tavla infattad i en klumpig, hemmagjord träram.

– Vänd på den! säger Svante otåligt.

Steffi vänder på tavlan. Ett välbekant ansikte stirrar på henne. Ett ansikte som hon sett tusen gånger, i tidningar, på affischer, i skyltfönster hemma i Wien. Svart lugg, en liten svart mustasch, hårda ögon. Bilden är gråaktig och suddig, kanske utklippt ur en veckotidning. En bild av Hitler. Inramad.

– Jag har gjort den själv, säger Svante. Tycker du om den?

Steffi stirrar på bilden och försöker fatta.

En gång har hon sett honom i verkligheten. I mars förra året paraderade de tyska soldaterna i triumf genom Wien. Hitler for i en svart Mercedes genom staden bland jublande folkmassor.

Steffi och Evi smög sig ut för att se på paraden, fast deras mammor hade förbjudit dem. Först kändes det spännande och festligt.

– Heil Hitler! Heil Hitler!

Folk knuffades och trängde på för att se bättre. Många sträckte upp armarna i nazisthälsningen.

En fet kvinna skuffade flickorna åt sidan. En man i uniform stirrade ovänligt på dem. Steffi och Evi försökte tränga sig ut ur folkhopen, men de kom ingenstans. Inträngda mot en husvägg gjorde de sig så osynliga som möjligt, tills paraden gått förbi och folk började skingras.

– Få se! säger Sylvia bakom hennes rygg. Vad är det för något?

Hon sträcker ut handen och försöker ta bilden från Steffi. Steffi håller fast den. Hon råkar välla mjölkflaskan som står på bänken. Mjölken rinner ut över tavlan och droppar ner på golvet.

– Tycker du inte om den? frågar Svante besviket. Jag trodde

att du skulle tycka om den. Du är ju från Tyskland, väl?

Han sätter sina stora labbar på Steffis bänk och lutar sig fram, så att hans finniga ansikte hamnar alldeles intill hennes.

– Låt bli mig! skriker Steffi. Låt mig vara ifred! Idiot!

Fröken står i dörröppningen.

– Vad är det som försiggår här? frågar hon.

– Det är Steffi, säger Sylvia. Svante ville ge henne en present, men hon vill inte ha den. Hon kallade honom för idiot.

– Stephanie, säger fröken skarpt. Så talar vi inte till varandra i den här skolan. Kanske där du kommer ifrån. Men inte här i Sverige.

Steffi rusar ut ur klassrummet, nerför trapporna och ut på skolgården. Hon kastar tavlan på marken, trampar på den, stampar sönder ramen, vrider om klacken så att det hemska ansiktet försvinner. Sedan öppnar hon dassdörren och slänger alltsammans i ett av hålen, rakt ner i den illaluktande sörjan.

16

– Det fattar du väl, att Svante inte menar något illa, säger Britta när de är på väg hem från skolan. Han kan inte rå för att han är dum. Tänk dig själv, att gå om sjätte klass för andra gången och fortfarande inte kunna multiplikationstabellen! Han vet inget om Hitler. Han trodde säkert att du skulle bli glad att få någonting som påminde dig. Om där du kommer ifrån.

Steffi tvärstannar.

– Det är du som inte fattar, skriker hon åt Britta. Du är lika dum som Svante! Du vet ingenting. Ingenting!

Britta ser sårad ut.

– Det gör jag visst, börjar hon. Jag vet att Hitler är en ond människa, det har pappa sagt, men ...

– Din pappa vet ingenting heller, klipper Steffi av. Min pappa har varit i koncentrationsläger, men det vet väl inte du vad det är ens!

Hon är orättvis, och hon vet det. Därför väntar hon inte på Brittass svar, utan sätter iväg längs vägkanten så fort hon kan.

– Vänta! ropar Britta efter henne. Vänta, Steffi!

Hon börjar halvspringa och hinner ifatt Steffi strax före avtagsvägen där de ska gå åt varsitt håll.

– Kommer du i morgon? flåsar hon. Till söndagsskolan?

– Nej.

– Jesus blir ledsen om du inte kommer, säger Britta förebrående.

Steffi stannar och vänder sig om. Hon stirrar Britta rakt i ögonen. Britta klipper förskräckt med de korta ögonfransarna.

– Jesus finns inte, säger Steffi med fast röst. Jesus är död. Han bryr sig inte ett dugg om mig, eller dig, eller någon.

Brittass små ljusa ögon vidgas och tårar börjar spruta ur dem. Hon backar några steg.

– Han finns visst, skriker hon. Han finns, och han älskar mig! Men dig bryr han sig inte om, för du är en dålig människa! Du är ... du är ingen riktig kristen!

Så fort Britta försvunnit uppför backen börjar Steffi ångra sig. Inte för att vänskapen med Britta betyder så mycket för henne. Hon är ganska trött på Brittass förnumstiga sätt och hennes tjat om Jesus. Förresten är hon trött på att hoppa rep också.

Men utan Britta blir hon ensam. Ensam på rasterna, ensam på hemvägen från skolan. Och om Britta berättar för sin mamma vad Steffi sagt, och hon berättar det för tant Märta? Då förstår tant Märta att hon inte är frälst på riktigt. Att hon bara låtsas tro på att Jesus är Guds son och allt det där. Det är nästan som att ljuga. Kanske värre.

Ska hon vända och springa efter Britta? Säga att hon inte menade det, be om förlåtelse? Men det är för sent. Britta bor bara femtio meter upp i backen. Hon är säkert redan hemma. Sitter i köket med sin mamma och berättar hur det varit i skolan. Berättar om Steffi, Svante och Hitlerbilden. Om grälet på hemvägen. Om vad Steffi sa om Jesus. Kanske har Brittass mamma redan lyft telefonluren och bett telefonisten koppla henne till tant Märta.

Det börjar regna. Steffi går förbi tant Almas hus. Det lyser i

köksfönstret. Hon föreställer sig tant Almas kök, varmt och inbjudande. Där sitter säkert Nelli och småbarnen runt bordet och äter nybakta bullar. I vart och ett av husen hon går förbi finns det människor, familjer som pratar med varandra, som tycker om varandra. Bara hon är ensam.

När hon kommer ut ur samhället har hon inget skydd för vinden längre. Vindbyarna driver regnet nästan vågrätt emot henne. Hon pressar sig fram i motvinden och håller händerna för ansiktet för att skydda det mot de nålvassa små dropparna. Inne i snårskogen blir det bättre, men i den långa backen tar vinden andan ifrån henne.

Hon borde springa den sista biten hem, ta av sig de våta kläderna, gnugga sig med en av tant Märtas grova linnehanddukar tills skinnet hettar. Kalla, regniga dagar som den här brukar tant Märta värma mjölken hon får när hon kommer hem från skolan.

Steffi fortsätter förbi huset ner till stranden. Stenarna är våta och hala. Överallt ligger högar av ruttnande tång. Hon balanserar osäkert ner till den smala remsan av sand närmast vattenbrynet. En våg kastar sig mot henne, och hon hinner inte hoppa undan. Strumporna blir genomblöta långt upp på smalbenen. Skorna kippar.

Det är farligt att bli kall om fötterna. Man kan få lunginflammation och dö.

Om hon dog, skulle någon här på ön bli ledsen då, utom Nelli? Vem skulle skriva och berätta det för mamma och pappa? Skulle farbror Evert begrava henne här på stranden? Som sjömannen i en sång som tant Alma brukar sjunga. Han kom inte hem som han lovat, och då gick hans flicka ner till stranden och dränkte sig. Sjömannen satte ett ankare på hennes grav i stället för ett kors.

“Graven på stranden” heter sången. Det är inte riktigt en andlig sång, men mycket vacker och sorglig.

Vattnet är svart och iskallt. Det var nog på sommaren som flickan dränkte sig.

Utmed stranden tar hon sig fram till bryggan och sjöboden. Lillbåten ligger uppdragen i sanden med botten upp.

Steffi känner på dörren till sjöboden. Den är inte låst.

Inne i sjöboden luktar det fisk och tjära. Underliga tunnor och lådor står staplade längs väggarna. I taket hänger svarta nät på stänger. En avbruten åra, en gammal pall på tre ben. Saker som hon inte kan urskilja i mörkret. Hon hittar en hopvikt presenning, sätter sig ner på den och snör av sig de våta skorna. Sedan drar hon en flik av presenningen över sig och lägger sig ner.

Hon vaknar av att någon tar tag i hennes axel och ruskar henne.

– Vakna! säger farbror Everts röst. Vakna, tös!

Steffi öppnar ögonen. Farbror Evert står lutad över henne. Han slår lätt med handflatan mot hennes kind, men när han ser att hon är vaken slutar han.

– Vad i all sin dar gör du här? frågar han, och hon kan inte riktigt avgöra om hans röst är arg eller orolig.

– Jag somnade, säger hon dumt. Det var inte meningen. Förlåt.

– Våt som en dränkt hundracka, säger farbror Evert och lyfter på presenningen. Vad hade du i sjöbon att göra?

– Förlåt, mumlar hon igen, fast hon vet inte riktigt vad det är hon ber om förlåtelse för.

Farbror Evert lyfter upp henne och bär henne ut ur sjöboden. Hela vägen upp till huset bär han henne, över de hala stenarna och uppför stigen.

– Jag kan gå, säger Steffi. Jag är inte sjuk.

Men hon är glad att farbror Evert inte sätter ner henne på marken. Det känns skönt att bara ligga där i hans famn. När hon var riktigt liten, innan Nelli föddes, brukade pappa bära henne i famnen när hon skulle sova. Försiktigt lutar hon huvudet mot farbror Everts axel.

– Vad i all sin dar, säger tant Märta också, när farbror Evert bär in Steffi i köket och lägger henne på kökssoffan. Var fann du henne?

– Hon låg i sjöbon, säger farbror Evert. Har det hänt något?

– Inte som jag vet, säger tant Märta. Var är skorna?

– De är kvar där nere, viskar Steffi. Jag tog av mig dem. De var så våta.

– Varför gick du dit? frågar farbror Evert. Har någon varit elak mot dig?

– Ja, viskar Steffi. Eller nej, inte elak precis ...

Sedan tar de svenska orden slut för henne.

– Hon är ett underligt barn, säger tant Märta, medan hon hjälper Steffi av med kappan och koftan. Steffi fryser så hon skakar. Tänderna skallrar mot varandra.

– Hon måste få ett varmt bad, säger tant Märta. Gå in i rummet, du, Evert.

Farbror Evert går ut ur köket och stänger dörren. Tant Märta värmer vatten på spisen och häller upp det i en stor balja. Steffi försöker knäppa upp strumpebanden, men hennes fingrar är för stela. Tant Märta måste hjälpa henne.

Badvattnet känns brännhett. Det sticker och gör ont när hennes frusna kropp börjar tina upp. Hon löser upp de våta flätorna och låter håret flyta ut i vattnet.

Tant Märta hämtar handdukar och Steffis nattlinne. Hon hjälper Steffi att torka ryggen, men det våta håret får hon reda ut själv. Mamma brukade kamma ut det försiktigt och göra en rak mittbena. Nu är håret fullt av tovor. Steffi sliter med kammen. Det gör ont. Hon låter de värsta tovorerna vara och döljer dem under det utkammade håret.

Varken farbror Evert eller tant Märta frågar något mer. Steffi får varm mjölk med honung innan hon går och lägger sig.

Nästa morgon är hon förkyld och slipper gå till söndagsskolan. Hon får stanna hemma från den riktiga skolan en hel vecka.

Farbror Evert är också hemma. Det blåser full storm, så Diana kan inte gå ut på fiske. Farbror Evert berättar historier från sjön och lär Steffi att spela luffarschack.

Varje gång telefonen ringer blir hon rädd, men det är aldrig Brittans mamma.

När Steffi går till skolan igen snöar det, stora våta flingor som smälter när de snuddar vid marken.

Svante låter hennes flätor vara ifred. Det är åtminstone en lättnad.

På rasten tar Britta Steffi avsides. Hennes min skvallrar om att hon har något viktigt att säga, men vill hålla på det så länge som möjligt.

Steffi tittar på snöflingorna som virvlar runt i luften. Hon tänker inte fråga vad Britta vill. Har hon något att säga, så får hon själv klämma fram med det.

Britta harklar sig.

– Jag har bestämt mig för att förlåta dig, säger hon högtidligt. Om du ångrar dig uppriktigt. Då förlåter Jesus dig säkert också.

– Tack, säger Steffi och försöker se ångerfull ut.

– Mamma säger att vi måste döma milt och ha tålmod, fortsätter Britta. Du har ju levt i syndens rike hela ditt liv. Det är inte ditt fel.

Syndens rike! Hon öppnar munnen för att protestera, men Britta hinner före henne.

– Jag vill gärna hjälpa dig, säger hon. På den rätta vägen. Får jag följa med dig hem i eftermiddag?

– Jag vet inte ..., börjar Steffi. Britta avbryter henne.

– Min mamma har redan frågat din tant, säger hon. Hon sa att det gick bra.

– Jaha, mumlar Steffi. Någonting verkar pågå bakom hennes rygg, men hon förstår inte riktigt vad det är.

Efter skolan ger de sig iväg. Britta pratar på: om söndagsskolan, om en ny sång som de fick lära sig i söndags, om att det snart är Lucia.

– Vad är Lucia? undrar Steffi.

– Vet du inte det? frågar Britta, som om det var den självklaraste sak i världen. Lucia är ljusdrottningens fest.

Svaret gör inte Steffi särskilt mycket klokare.

– Vilken ljusdrottning?

Britta blir ivrig och förklarar omständligt hur man firar Lucia.

– Man väljer en flicka i klassen till Lucia. Och sex tärnor. Alla får rösta.

– Vem ska man välja?

– En som är söt, säger Britta med en knappt hörbar suck och tillägger: Och sjunger bra.

Vera sjunger bra. Söt är hon också.

– Vi brukar välja Sylvia, säger Britta.

De är på väg uppför den sista backen. Britta sackar efter.

– Gå inte så fort, jag får håll, klagar hon.

Steffi får lust att retas med Britta. I stället för att sakta farten ökar hon den.

– Vänta då! hojtar Britta.

Steffi stannar inte förrän hon är högst uppe på backkrönet. Hon ser ut över havet. Långt därute blinkar en fyr. Ljuset från fyren är vitt, men när hon tar ett par steg åt sidan lyser det rött. Farbror Evert har förklarat för henne att båtarna måste hålla sig i det vita ljuset. Kommer de ur kurs så varnar det röda skenet dem för klippor och grund.

Britta hinner ikapp henne.

– Varför väntade du inte? säger hon förebrående.

– Jag väntar ju, säger Steffi.

Brittas ögon smalnar ilsket, men så kommer hon tydligen ihåg att hon ska vara tålmodig.

– Är det där nere? frågar hon med vänligare röst.

– Världens ände, säger Steffi. Men Britta verkar inte förstå vad hon menar.

– De är rika, eller hur? säger hon. Janssons?

Steffi har aldrig tänkt på tant Märta och farbror Evert som "rika". Visst har de vad de behöver. Men tant Märta sköter hushållet själv utan hjälp, och farbror Evert går i blåkläder och luktar fisk till och med när han har varit hemma i flera dagar.

– Inte särskilt, säger hon.

– Och din familj i Wien? undrar Britta. De är väl rika?

Steffi tänker på den stora lägenheten, de vackra möblerna och de mjuka mattorna. På mammas eleganta kläder, pälsar och

hattar. På pappas arbetsrum med bokhyllor från golv till tak, fulla av böcker i skinnband. På allt som de måste lämna kvar, när nazisterna tog ifrån dem lägenheten och pappas läkarpraktik.

– Inte nu längre, svarar hon kort.

Tant Märta öppnar ytterdörren för dem, som om hon hade stått och väntat.

– Välkommen, Britta, säger hon. Stig på.

Medan de hänger av sig ytterkläderna frågar tant Märta hur det står till med Brittans mamma, med hennes mormor och en massa andra människor som Steffi aldrig hört talas om. Britta svarar artigt.

– Visa Britta ditt rum nu, säger tant Märta. Så kommer jag upp med saft och bullar om en stund.

Steffi går före Britta uppför trappan.

Britta ser sig omkring i rummet. Hon nickar igenkännande åt Jesustavlan och pekar på fotografierna på byrån.

– Är det där dina föräldrar?

– Ja.

Britta tittar flyktigt på pappas porträtt men granskar mammas noga. För ett ögonblick ser Steffi mamma med Brittans ögon. Det permanentade håret, de målade läpparna, den koketta pälsboan runt halsen. Så olik kvinnorna på ön med deras stramt uppsatta hår, osminkade ansikten och enkla bomullsklänningar.

Hon förstår vad Britta tänker om mamma: ytlig och flärdfull. Syndig. Som filmstjärnorna i veckotidningarna som Sylvia ibland har med sig till skolan och visar för de andra flickorna.

– Det är inte sant, vill hon säga. Hon är inte sådan. Det är väl inget fel att vara vacker?

Hon ser framför sig mammas ansikte i det kalla ljuset på järnvägsstationen morgonen då de reste, hon och Nelli. Det röda läppstiftet fick ansiktet att se ännu blekare ut och det fanns små vassa linjer runt munnen som Steffi inte lagt märke till förut. Mamma hade packat till långt in på natten, ångrat sig och packat om. Smörgåspaketen som hon gjort i ordning glömde hon när de gick. De fick vända nere i porten och hämta dem.

– Har du fler saker? frågar Britta. Saker från Wien?

Steffi öppnar understa byrålådan och tar fram sina skatter. Britta prövar reservoarpenan och kikar nyfiket i dagboken. Det gör inget, den är skriven på tyska. Hon beundrar den snurrande ballerinan och provar Steffis smycken. Sedan får hon syn på näsduksbyltet längst in i lådan.

– Vad är det där? frågar hon, och innan Steffi hinner svara sträcker Britta in handen och drar ut det lilla paketet.

– Ge mig den! säger Steffi.

– Få se, säger Britta, reser sig och backar undan Steffis utsträckta hand.

– Låt bli!

Steffi hugger tag i Brittass arm. Allt händer på samma gång: Britta vecklar upp näsduken; Steffi rycker henne i armen; tant Märta står i dörröppningen med en bricka. Porslinshunden Mimi rullar ur Brittass hand, faller till golvet och krossas.

– För ... förlåt, stammar Britta. Det var inte meningen.

Men tant Märta lyfter upp Mimis avslagna huvud från golvet.

– Vad är det här? frågar hon skarpt. Är den din? Var kommer den ifrån?

– Det var inte mitt fel, säger Britta gällt. Jag ville bara titta.

– Alma hade en sådan hund, säger tant Märta. Är det den? Har du tagit den?

Steffi stirrar ner på resterna av Mimi. Ett ben, svansen, själva plattan som figuren stod på. Många små bitar som inte går att laga.

– Har du det?

– Ja, viskar Steffi. Men jag tänkte ställa tillbaka den.

– Så du är en tjuv.

Tant Märtaas röst snärtar till som ett piskrapp.

– Jag ska gå hem nu, säger Britta.

– Det är nog bäst, säger tant Märta. Steffi, du hämtar sopborsten och städar upp det här. Sedan går du till Alma och ber om ursäkt.

Tant Märta följer Britta till dörren. Steffi hämtar sopborste och skyffel, föser ihop porslinsskärvorna i en hög och bär ner dem till

slaskhinken.

18

Tant Märta talar länge med tant Alma i telefon. Steffi sitter på sin säng och väntar på domen. Ska hon bli tvungen att gå hela vägen hem till tant Alma och tillbaka igen i mörkret? Ska hon få något annat straff?

Tant Märtas hökblick upptäcker en pytteliten porslinsskärva som blivit kvar på golvet.

– Plocka upp den, befaller hon.

Steffi tar lydigt upp porslinsbiten från golvet. Den är så liten att hon knappt får grepp om den mellan tummen och pekfingret.

– Tant Alma och jag har kommit överens om att du inte ska gå dit i kväll, förklarar tant Märta. Du behöver tid på dig att tänka över vad du har gjort och ångra dig uppriktigt. På söndag efter söndagsskolan följer du med Nelli till tant Alma och ber om förlåtelse.

Först blir Steffi lättad. Men allt eftersom timmarna går känner hon att det vore bättre att få det hela överstökat. I dag är det onsdag. Det är fyra dagar till söndag. Fyra långa dagar.

Nästa morgon vänder Britta ryggen åt henne i korridoren och flyttar sig längst ut på sin kant i bänken, som om Steffi hade någon smittsam sjukdom.

– I dag ska vi välja Lucia, säger fröken. Finns det några förslag?

Barbro viftar med handen.

– Ja, Barbro?

– Jag tycker att Sylvia ska vara Lucia.

– Finns det fler förslag?

Det är tyst i klassrummet. Ingen räcker upp handen.

– Inga fler?

Margit, en tyst, blyg flicka som brukar hoppa rep med Britta

och de andra, håller försiktigt upp handen.

– Margit?

– Sylvia, nästan viskar hon.

– Sylvia är redan föreslagen, säger fröken. Inga fler förslag, alltså?

– Jo, säger Steffi.

– Här i klassen räcker vi upp handen innan vi säger något, förmanar fröken. Nå?

– Vera, säger Steffi. Jag tycker Vera ska bli Lucia.

Någon fnissar. En penna faller i golvet. Vera vänder sig om och ger Steffi en hastig, underlig blick. Sylvia knycker på nacken och ler oberört.

– Jaha, säger fröken. Då får vi rösta.

Vera räcker upp handen.

– Jag vill inte vara Lucia, säger hon. Sylvia passar mycket bättre.

– Det får klassen avgöra, bestämmer fröken.

Ingrid, som är klassens ordningsman, får en bunt små papperslappar att dela ut. De ska skriva namnet på den de vill ha som Lucia på lappen och vika ihop den. Fröken skriver Sylvias och Veras namn högst upp på svarta tavlan.

När alla är klara samlar Ingrid ihop lapparna och lämnar dem till fröken. Fröken vecklar upp den första lappen.

– Vera, säger hon och sätter ett streck under Veras namn på tavlan.

Steffi undrar om lappen var hennes. Ska hon bli ensam om att rösta på Vera?

– Vera, säger fröken igen och sätter ett nytt streck på tavlan. Vera. Vera.

Lapp efter lapp vecklas upp. Streck efter streck hamnar under Veras namn. Under Sylvias namn är det nästan tomt.

– Vera. Vera. Vera. Sylvia. Vera. Vera.

När lapparna är slut har Vera fått tjugosex röster och Sylvia bara fem.

– En rödhårig Lucia, säger Sylvia högt, utan att räkna upp

handen. Det har man väl aldrig sett maken till!

– Jaha, Vera, säger fröken. Du blir vår Lucia i år.

Vera ser olycklig ut.

– Mitt linne är för kort, säger hon.

– Lägg ner fällan, säger fröken. Eller skarva det nertill, om det behövs. Kronan får du ju låna.

– Hon behöver inga ljus, säger Barbro. Det brinner i håret ändå.

– Vad tar det åt er i dag? frågar fröken. Nästa som pratar utan att räcka upp handen får gå ut i korridoren. Sylvia blir tärna, eller hur?

Klassen mumlar instämmande.

– Jag har ett förslag till, fortsätter fröken. Stephanie har aldrig varit med om ett Luciafirande, och det här kanske blir enda gången för henne. Jag tycker att vi låter henne vara en av tärnorna.

Ingen säger något, varken ja eller nej.

Förutom Sylvia och Steffi blir Barbro, Gunvor, Majbritt och Ingrid valda till tärnor. Alla utom Ingrid hör till Sylvias gäng.

När de går ut till rasten hejdar fröken Steffi.

– Du behöver ett långt vitt linne, säger hon. Be din fostermor att hon skaffar ett åt dig. Och en grön krans att ha i håret. Odon går bra, lingon är så svårt att hitta här.

Ute på skolgården tittar Steffi efter Vera, men hon syns inte till. Sylvia blänger på Steffi och viskar med sina väninnor.

– Det här ska du få igen för, väser hon intill Steffis öra när de är på väg uppför trappan efter rasten.

Dagen går långsamt. Steffi är ouppmärksam och får en tillsägelse av fröken. Hon försöker koncentrera sig på Karl XII:s krig mot Ryssland. Men den sönderslagna porslinshunden, ursäkten till tant Alma, Veras konstiga min, Sylvias hotelse och det vita linnet som hon måste skaffa – allt snurrar runt i hennes huvud och dränker frökens prat.

– Stephanie? Hennes namn tränger igenom dimman av tankar.

– Jag hörde inte frågan, mumlar hon.

Fröken låter frågan gå vidare till Britta. Hon kan förstå svaret. Allt som man kan lära sig utantill är Britta duktig på – psalmverser och årtal, bergstoppar och huvudstäder.

Sista timmen har de rättskrivning. Det är det ämne som Steffi tycker sämst om i skolan. Att prata svenska går bättre och bättre, men att skriva är svårt och att stava rätt verkar nästan omöjligt.

– “Lotsarna var redan ombord”, läser fröken. “Nu styrde de ut till havs för att genskjuta det drivande fartyget ...”

Steffi doppar pennan i bläcket och skriver. Hur stavas “genskjuta”?

“ ... för att jensjuta det drivande fartyget ...”, skriver hon.

– “ ... på kryss mellan jättevågorna ...”, fortsätter fröken. Hon måste ha missat något. Vad kan det vara? Steffi stirrar på skrivbokssidan och försöker hitta orden som saknas. Nu har hon redan glömt vad fröken sa senast.

Steffi ger upp. Hon lägger ner pennan.

– Stephanie? säger fröken. Varför skriver du inte?

– Jag kan inte.

– Vad är det med dig i dag? frågar fröken otåligt. Är du sjuk igen?

Steffi skakar på huvudet och ångrar sig genast. Hon kunde ha sagt att hon kände sig febrig. Då hade hon fått gå hem.

– Arbeta på då, säger fröken och fortsätter med sin diktamen. Steffi tar upp pennan. Orden fortsätter att vrenskas för henne. Äntligen ringer det ut.

Hon går ensam från skolan. Britta har inte sagt ett ord till henne på hela dagen.

En bit framför sig på vägen ser hon ett rött hårsvall. Hon ökar farten och hinner ikapp Vera. Visst måste hon vara glad över att hon blev vald till Lucia?

Men Vera fräser ilsket åt henne:

– Vad skulle det där vara bra för?

– Vilket?

– Du ska inte lägga dig i sånt som inte angår dig, säger Vera. Sylvia kommer aldrig att förlåta mig.

- Dig? Det är mig hon är arg på.
- Du fattar ju ingenting, skriker Vera. Dumskalle! Du har förstört allting.
- Jag menade inte ..., börjar Steffi, men Vera lyssnar inte. Hon svänger av åt höger och försvinner med det röda håret fladdrande efter sig.

19

– Blir du hemskickad nu, Steffi? frågar Nelli på väg hem från söndagsskolan.

– Nej, fräser Steffi. Det går inte att åka hem. Det är krig, dumbom.

Hem kan de inte skicka henne, vad hon än gör. Men kanske någon annanstans. Till en annan familj, eller till ett barnhem. Ett nytt ställe, där hon inte ens har Nelli.

Nelli tiger. Framme vid grinden säger hon tröstande:

– Om du blir hemskickad så får du i alla fall träffa mamma och pappa.

Hon öppnar ytterdörren och hojtar:

– Mor! Vi är hemma nu!

Mor? Kallar Nelli tant Alma mor? Steffi blir het av vrede.

– Hon är inte din mor, börjar hon, men hinner inte längre innan tant Alma kommer ut i hallen.

Tant Alma stänger rumsdörren bakom sig och Steffi och sätter sig vid bordet.

Steffi sätter sig ytterst på stolskanten och håller i sig med båda händerna, som om hon var rädd att ramla av. I köket intill stojar Nelli och småbarnen.

– Varför tog du den? frågar tant Alma med en skärpa i rösten som Steffi inte känner igen.

– Förlåt, viskar Steffi. Jag är hemskt ledsen att den gick sönder.

– Det är inte hunden jag är ledsen över, säger tant Alma. Det är att du tog den utan lov. Förstår du inte att det är stöld?

– Jag tänkte ställa tillbaka den, andas Steffi nästan ljudlöst.

– Man får inte ta andras saker, säger tant Alma. “Du skall icke stjåla.” Det har ni väl talat om i söndagsskolan?

– Det visste jag förut, säger Steffi, högre och med ett trotsigt tonfall. Tant Alma tror visst att hon inte fick lära sig någonting hemma. Som om de hade uppfunnit de tio budorden här på ön.

– Jag är besviken på dig, säger tant Alma. Jag som alltid har tagit dig i försvar.

Hon låter sårad, som om hon trodde att Steffi hade tagit porslinshunden bara för att göra henne ledsen.

– Varför gjorde du det?

Steffi svarar inte. Tant Alma tittar uppfordrande på henne. Till slut säger Steffi:

– Jag ville bara hålla den.

Tant Alma suckar.

– Jag ångrar mig, säger Steffi. Jag ångrar mig verkligen. Jag ska aldrig göra så mer. Snälla tant Alma, förlåt mig.

Då ler tant Alma och klappar henne på kinden.

– Det är bra, säger hon. Jag förlåter dig. Bara du ångrar dig uppriktigt.

Men det är inte slut med det. På kvällen är det bönemöte i Pingstkyrkan. Steffi måste gå dit med tant Märta, fast hon redan har varit i söndagsskolan på förmiddagen. Tant Märta säger åt henne att böja knä.

– Vi ska be tillsammans, säger hon.

Tant Märta börjar be högt och ljudligt. Hon ber att Jesus ska leda Steffi på den rätta vägen och hjälpa henne att inte synda. Steffis kinder blossar. Hon sneglar åt sidorna för att se om någon lyssnar.

– Be! säger tant Märta och ger henne en lätt knuff i sidan.

– Käre Jesus, börjar Steffi och kommer genast av sig. Käre Jesus, hjälp mig att inte vara en dålig flicka. Gör så att jag blir snäll. Och gör så att Sylvia blir snällare också. Och låt mig snart få träffa mamma och pappa igen.

– Be om förlåtelse, viskar tant Märta.
– Och förlåt att jag tog Mimi från tant Almas skåp.
– Mimi, vad är det för dumheter? säger tant Märta när de kommer ut efter mötet. Att ha ett namn är bara förunnat levande varelser. Och båtar, förstås.

Steffi tiger. Hon tänker på en levande varelse som hette Mimi. En liten hund med bruna fläckar i den vita pälsen och svart, fuktig nos.

Innan hon går och lägger sig packar hon ihop sina skolsaker i ryggsäcken. På ett löst papper har hon skrivit ner texten till Luciasången. Den måste hon kunna på onsdag. Då är det Lucia. Melodin är svår, men hon tänker sjunga tyst, nästan bara röra läpparna.

Nu är det söndag, och hon har fortfarande inte bett tant Märta om det vita linnet som hon behöver. Snart kommer det att vara för sent att få tag i ett. Det är inte troligt att tant Märta vill åka ända till Göteborg för att skaffa det. Kanske går det att låna? Eller sy?

Tant Märta sitter i gungstolen och bläddrar i en tidning.

– Jo, börjar Steffi. På onsdag är det Lucia.

Tant Märta tittar upp.

– Är det? säger hon.

– Jag ska vara tärna.

Tant Märta nickar.

– Så trevligt.

Hon vänder ett blad i tidningen.

Steffi tar mod till sig.

– Jag behöver ett långt vitt linne.

– Det ska vi väl kunna ordna, säger tant Märta nästan vänligt. Gå och lägg dig nu.

Kvällen före Lucia ligger ett hopvikt, prydligt struket klädesplagg på Steffis säng. Hon vecklar upp det. Det är ett långt nattlinne i bomullsflanell med knäppning högt upp i halsen. Bottenfärgen är vit, men ett urblekt mönster av små blåa blommor avtecknar sig svagt.

Steffi hade föreställt sig ett Lucialinne annorlunda och vackrare, med spetsar och band som på en brudklänning. Men tant Märta vet säkert hur det ska vara. Hon viker ordentligt ihop linnet, sveper in det i silkespapper och stoppar ner det i skolväskan.

Nästa morgon går hon hemifrån en hel timme tidigare än vanligt. De ska öva på Luciatåget innan de andra barnen kommer. Det snöar och blåser, från öster för ovanlighetens skull, så hon får motvind på vägen mot skolan.

Fröken har redan släppt in flickorna i klassrummet. Pojkarna som ska vara stjärngossar håller till i kartrummet bredvid.

Vera är klädd i ett enkelt vitt linne med liten rund krage. Fröken håller på att knyta ett brett, rött sidenband som skärp kring hennes midja. Sylvia snurrar runt och visar upp sig i ett vackert linne med breda spetsar på krage och ärmar.

Ingrid, ordningsmannen, står i ett hörn och byter om. Linnet som hon drar över huvudet är helvitt. Det är de andra flickornas också.

Steffi ställer sig bredvid Ingrid och börjar ta av sig kläderna. Hon huttrar av köld och skyndar sig att ta fram tant Märtas linne ur väskan. Ingrid kastar en förströdd blick på det och hajar till.

Steffi kränger linnet över huvudet och börjar knäppa de små knapparna. Ärmarna är lite för långa och kommer i vägen för henne.

– Titta, skriker Barbro. Titta på Steffi !

Alla ser på henne. Sylvia brister ut i gapskratt.

– Hon har en gammal nattsärk på sig!

– Blommig! frustar Barbro.

Gunvor och Majbritt stämmer in i skrattet. Ingrid sneglar på fröken och ler bara lite i smyg. Vera skrattar inte heller. Hon är blek och verkar inte lägga märke till vad som försiggår runt omkring henne.

– Tyst! ryter fröken. Sluta omedelbart!

– Ska hon ha det där på sig? frågar Sylvia. Hela Luciatåget kommer att bli förstört. Det räcker väl med att hon inte kan sjunga.

Fröken suckar.

– Vänta här, säger hon. Jag ska skaffa ett annat linne åt Stephanie. Ingrid, du ser till att alla håller sig lugna.

Det känns som om fröken är borta mycket länge, fast det nog bara är tio minuter. Steffi tar av sig nattlinnet och kränger på sig sin kofta över underkläderna för att inte frysa. De andra flickorna borstar håret och viskar med varandra. Vera rabblar Luciaversen gång på gång.

– Nu hinner vi knappt öva, säger Ingrid missbelåtet.

– Nej, och vems fel är det? hakar Sylvia på.

Till slut kommer fröken tillbaka med ett Lucialinne. Det är för kort för Steffi, så fröken sprättar upp fällen.

– Det syns inte att det inte är fällat, säger hon. Men du får ta hem det och lägga upp det igen. Jag har lånat det av vaktmästarns fru. Hennes tös har vuxit ur det.

De övar sångerna ett par gånger. Sedan får alla vänta i kartrummet.

– Nu! säger fröken och öppnar dörren ut till korridoren. Hon tänder de sex ljusen i Veras tunga krona. Tärnorna tänder ljusen som de ska hålla i sina knäppta händer. Sakta skrider Luciatåget genom korridoren, där klassen står uppställd och tittar på dem. Steffi och Ingrid går närmast bakom Vera. Bakom dem kommer Sylvia och Barbro, sedan Gunvor och Majbritt, och sist de två pojkarna med sina strutmössor och guldpappersstjärnor.

De har bara några meter kvar att gå när Steffi känner att någon tar tag i hennes ena fläta. Hon hinner inte fatta vad som händer förrän det fräser till och hon känner en otäck, bränd lukt.

– Det brinner, skriker någon.

Steffi håller sin högra fläta i handen och tittar på den. Av tofsen nertill är det bara svedda hårtestar kvar.

– Hur gick det här till? frågar fröken.

– Jag vet inte, svarar Sylvia oskyldigt. Hon måste ha svängt med flätan, så den kom åt mitt ljus. Eller Barbros.

– Ja, instämmer Barbro. Så var det.

Steffi säger ingenting. Sylvia är hennes fiende, och hon är den starkare.

20

Den stora saxen från kökslådan vilar tungt i Steffis hand. Hon lyfter den svedda flätan och tittar på den. Testarna luktar fortfarande bränt.

Det är tyst i huset. Hon är ensam hemma.

Hon provar med saxen i höjd med hårbandet som håller ihop flätan nertill. Sedan lite högre upp, och ännu högre, tills den kalla saxen rör vid hennes hals.

Hennes ansikte i spegeln som hänger över handfatet i tvättskrubben är blekt. Hon ser rakt in i sina egna ögon och trycker till.

De vassa eggarna gnager sig en bit in i flätan. Steffis hand kramar hårdare och hårdare om saxen. Trögt skaver sig saxens skänklar genom det tjocka håret, tills de möts med en skarp smäll.

Den avklippta flätan hänger i hennes hand som en död orm. I spegeln ser hon en underlig syn. Halva bilden ser ut som den vanliga Steffi. Den andra halvan är en främmande varelse med tjockt svart hår som spretar vilt åt alla håll.

Ytterdörren öppnas och slår igen.

– Steffi? ropar tant Märta. Är du hemma?

– Ja, svarar hon utan att ta blicken från spegeln.

– Vad gör du?

– Inget särskilt.

– Det var brev till dig, ropar tant Märta.

Med flätan i handen går Steffi nerför trappan. Tant Märta stirrar på henne.

– Vad har du gjort, tös? Är du helt från vettet?

– Jag tänkte bara klippa en bit, säger Steffi. Jag vet inte ... det bara blev så.

– Nåja, säger tant Märta. Kortklippt är förstås mer praktiskt.

Steffi får sätta sig på en stol i köket med ett gammalt lakan knutet runt halsen. Tant Märta löser upp den andra flätan och

klipper av den så att håret blir lika långt på båda sidor. Stora sjok av hår faller på tidningarna som de brett ut på golvet.

Sedan tar tant Märta fram en liten sax ur sin sykorg och jämnar till topparna. Steffi blundar. Hon kan knappt tro att det är tant Märtas hårda händer som rör så mjukt och försiktigt vid hennes hår.

När hon är klar tittar Steffi i spegeln som hänger i hallen. Håret ser inte så konstigt ut längre, men hon känner inte riktigt igen sig själv. Halsen ser lång och smal ut och ögonen verkar större. Tyngden av flätorna som hon brukade känna när hon rörde på huvudet är borta. Hon känner sig naken, som om hon knappt hade något hår alls.

Tant Märta kastar den avklippta flätan och resten av håret i sophinken. När Steffi ser flätan ligga där bland potatisskal och fiskrens ångrar hon sig. Hon skulle velat spara den. Nu är det för sent.

Först när Steffi samlat ihop tidningarna och sopat upp de hårstrån som hamnat utanför, plockar tant Märta fram hennes brev. Det är två stycken.

Det ena har ett tyskt frimärke och pappas handstil på kuvertet. Det andra är poststämplat i Göteborg och har hjälpkommittén som avsändare.

Steffis hjärta bultar. Det måste betyda någonting att båda breven kommer samtidigt. Tänk om allt är klart! Om mamma och pappa fått inresetillstånden till Amerika!

Tant Märta sprättar upp kuvertet från hjälpkommittén, fast det är adresserat till Steffi.

Brevet är maskinskrivet med svag, lite suddig skrift. Överst står det "Kära" med maskinskrift och sedan "Stephanie" ditskrivet för hand.

– *Kära Stephanie*, läser tant Märta högt. *Vi i hjälpkommittén önskar Dig en god jul och hoppas att du har funnit Dig väl till rätta här i Sverige.*

Tant Märta rättar till läsglasögonen och ger Steffi en blick över glasögonkanten. Steffi nickar ivrigt. Visst har hon funnit sig till rätta! Bara tant Märta kunde skynda sig att läsa vidare. Helst skulle hon vilja rycka åt sig brevet och läsa själv. Står det där

eller inte, det som hon väntar på?

– ... lyda Dina fosterföräldrar och visa tacksamhet för att de velat ta emot Dig ... anstränga Dig att förbättra Dina kunskaper i svenska ... lära av Dina svenska kamrater ...

För varje mening sjunker Steffis hopp. Om hon snart skulle få resa härifrån vore förmaningarna onödiga. Ändå väntar hon otåligt på slutet. Kanske står det ändå där.

– Kom ihåg, läser tant Märta, att ett lättjefullt och otacksamt barn gör oerhörd skada för Er själva, för hela vårt arbete, ja, till och med för alla judar.

Tant Märta lägger brevet ifrån sig.

– Står det inget mer?

Tant Märta skakar på huvudet.

– Bara hjärtliga hälsningar och underskriften.

Hon skjuter brevet tvärs över bordet. Steffi tar det och ögnar hastigt igenom det. Ingenting annat än förmaningar.

– Kloka råd, säger tant Märta. Jag hoppas att du lägger dem på minnet. Spara brevet, så kan du läsa det då och då.

Steffi viker ihop brevet och stoppar in det i kuvertet. Hon tänker aldrig öppna det mera.

Efter maten går hon upp på sitt rum och stänger dörren. Med darrande fingrar öppnar hon pappas brev. Det kan ju hända att de fått inresetillstånden i alla fall. Damerna i hjälpkommittén har kanske inte hunnit få reda på det än.

Kuvertet innehåller två pappersark. Ett med pappas handstil och ett med mammas.

Kära lilla Steffi, skriver pappa. När du och Nelli reste trodde vi att vi bara skulle skiljas för en kort tid. Nu har fyra månader gått, och det verkar som om det kommer att dröja innan vi ses igen. Trots alla mina ansträngningar har vi inte fått något inresetillstånd till Amerika. Det ser mörkt ut, men vi får inte ge upp hoppet.

“Inte ge upp hoppet.” Hur ska hon orka hoppas, när hon hela tiden blir besviken? Tårarna i Steffis ögon får pappas prydliga skrift att se suddig ut. Steffi stryker bort dem och läser vidare. Pappa skriver att han har lyckats få tillstånd att arbeta på Judiska sjukhuset.

Det är mycket slitsamt, vi är för få och har brist på all sjukvårdsmateriel och medicin. Men det är den enda möjligheten för mig att över huvud taget få arbeta som läkare, och jag känner varje dag att jag behövs.

Käraste Steffi, du är en stor flicka och måste vara tapper. Ta hand om Nelli, som är yngre och inte kan förstå allt så väl som du. Vi måste alla tro på att detta är något övergående och att vi snart kommer att träffas igen. Det är en stor tröst för mamma och mig att veta att ni två är i säkerhet, vad som än händer.

Pappas brev slutar med hälsningar till Steffis "svenska familj". Tala om för dem hur tacksamma mamma och jag är för att de tagit hand om dig, står det. Tacksam, tacksam, tacksam! Hon lägger ifrån sig det tättskrivna arket och tar upp mammas brev.

Älskling! Jag längtar så efter dig och Nelli. Varje dag tittar jag på porträttbilderna av er och på fotot från utflykten i Wienerwald. Men bilderna är gamla och ni har säkert vuxit i den hälsosamma luften vid havet. Jag skulle så gärna vilja ha ett par nytagna fotografier. Har någon tagit bilder på er nyligen? Kanske tillsammans med era svenska familjer? Skicka dem i så fall! Och annars finns det kanske någon som har en kamera och som ni kan be? Säg att er mamma fruktansvärt gärna vill se hur ni ser ut efter fyra månader i Sverige.

Steffis hand flyger upp till nacken och rör vid håret och den nakna huden nedanför. Vad ska mamma säga när hon får se Steffi utan flätorna, som hon var så stolt över?

I somras, när de nyss hade kommit, tog tant Alma några foton på Steffi och Nelli tillsammans med Elsa och John. Dem kan hon kanske skicka till mamma och skriva att de inte har några nyare.

Förr eller senare kommer mamma ändå att få veta. Men hår växer fortare om man klipper det. Kanske hinner det växa ner till axlarna innan de kommer till Amerika?

21

Sylvia flinar när hon får se Steffis hår.

– Brann hela manen upp?

– Nej, hon har klippt det med ullsaxen, bättrar Barbro på.

Steffi svarar inte. Hemma var hon bra på att försvara sig med ord. Om någon sa något elakt kunde hon ge svar på tal. Men på svenska kommer orden så långsamt och räcker inte till. Hon går undan i stället.

På väg från skolavslutningen i kyrkan är Steffi fortfarande uppfylld av allt det vackra: de levande ljusen, orgelmusiken, psalmerna.

– “Det är en ros utsprungen ...”, gnolar hon tyst för sig själv och lyssnar inte så noga på Nellis prat.

– Jag fick en julkapp av Sonja, berättar Nelli stolt. Men jag får inte öppna den förrän på julafton. Och tant Alma ska ta ett fotografi av oss i eftermiddag. Det ska mamma få till jul.

Steffi stannar till.

– Vem har sagt det?

– Mamma skrev till mig att hon ville ha ett, säger Nelli. Skrev hon inte det till dig?

– Nej, ljuger Steffi.

– Nehej, säger Nelli, men till mig skrev hon det, i alla fall. Och jag ska få köpa en ram till fotografiet, när vi far till Göteborg och handlar julklappar. Vi ska gå på konditori också.

– Det finns inga konditorier i Göteborg, påstår Steffi. Inga riktiga, som i Wien.

– Det gör det visst!

Inte förrän nu märker Steffi att Nelli svarar henne på svenska, fast hon själv talar tyska.

– Varför pratar du svenska med mig?

– Varför skulle jag inte göra det?

– För att vårt språk är tyska.

– Det låter så dumt, säger Nelli. Ifall någon hör oss.

– Tror du att du är svensk, kanske?

Nelli svarar inte. Hon tar fram ett litet paket ur kappfickan, håller det mot örat och skakar på det.

– Mamma och pappa skulle bli ledsna om de hörde dig, säger Steffi. Våldigt ledsna och arga.

Nelli stoppar ner paketet i fickan igen. Hon skjuter fram underläppen och tigger resten av vägen.

Tant Alma har dukat fram hallonsaft, saffransbullar och pepparkakor. Hon ber att få titta på deras betyg och berömmar dem för att de varit duktiga.

– Snart är ni bäst i klassen, båda två, säger hon. När ni lärt er svenska riktigt ordentligt.

– Nästa termin får vi nog amerikanska betyg, säger Steffi. Om vi har hunnit lära oss engelska då.

Tant Alma får ett bekymrat veck i pannan.

– Kära barn, säger hon. Jag tror inte att du ska räkna med någon Amerikaresa i vår.

– Men, börjar Steffi. Pappa skrev ...

Elsa och John har tröttnat på att sitta stilla vid bordet. De börjar jaga varandra runt köket med vilda tjut. Nelli glider ner från sin stol och fångar in John. Han tjuger av skratt när hon kittlar honom.

– Din far gör säkert sitt bästa, säger tant Alma. Men det är svårt att resa nu när det är krig.

Vad menar tant Alma? Ska de stanna på ön ända tills kriget tar slut? Hur länge kan det dröja?

– Ja men Amerika, försöker Steffi. Amerika är ju inte med i kriget ...

Men tant Alma är upptagen av barnen och lyssnar inte på henne.

– Akta kläderna, säger hon. Tänk på att ni ska bli fotograferade.

Det också! Det hade hon nästan glömt.

– Måste vi ta ett nytt fotografi? frågar Steffi. Kan vi inte skicka det som tant Alma tog i somras?

– Men Nelli säger att er mamma vill ha en nytagen bild, säger tant Alma. Och nu när ni är finkladda passar det väl bra.

Tant Alma fotograferar dem på trappan. Först bara Steffi och Nelli, sedan alla fyra barnen.

– Ta ett kort där jag är med, säger hon till Steffi.

– Jag vet inte hur man gör.

– Det är enkelt, säger tant Alma. Jag ställer in avståndet och bländaren, så behöver du bara trycka.

Tant Alma visar Steffi var hon ska stå och hur hon ska göra. Hon ställer sig på trappan med John på armen och småflickorna på varsin sida. Steffi håller kameran så stadigt hon kan. Det hörs ett litet metalliskt ljud när hon trycker på knappen.

– Jag lämnar in filmen i Göteborg, säger tant Alma. Så får Sigurd hämta den efter jul.

Nelli ser besviken ut.

– Jag trodde att mamma skulle få bilden till jul, säger hon.

– Det går inte, dumbom, säger Steffi. Inte ens ett vanligt brev hinner fram till Wien före jul om man skickar det nu.

Nelli gör en grimas åt henne.

– Var lagom mallig, säger hon.

Steffi hjälper tant Alma med disken. Hela tiden hoppas hon att tant Alma ska fråga om Steffi vill följa med till Göteborg. Men tant Alma pratar på om ditt och datt, och Steffi vågar inte fråga själv.

Nelli följer Steffi till grinden när hon ska gå hem.

– Steffi, börjar hon.

– Ja?

– Jag skulle vilja köpa en julklapp åt Sonja. Eftersom jag fick en av henne.

– Gör det då. Köp något i Göteborg.

Nelli skakar på huvudet.

– Tant Alma har lovat mig pengar så jag kan köpa ramen till mamma, och en present till dig. Det räcker inte till Sonja också. Har du några pengar?

Steffi har tjugofemöringen som sjömannen kastade åt henne

den där dagen för länge sedan, och en enkrona som hon fått av farbror Evert. Men dem tänker hon inte ge till Nelli, för att hon ska köpa en present till den där odrägliga Sonja.

– Dem behöver jag själv. Jag måste också köpa julklappar.

– Vad ska jag göra då?

Steffi rycker på axlarna.

– Inte vet jag. Be tant Alma om mer pengar.

– Det kan jag inte.

– Låt bli att köpa något, då.

– Sonja är min bästa vän, säger Nelli. Hon är den snällaste. Och det är säkert något fint som hon har köpt åt mig.

– Ta någon av dina saker, säger Steffi. Något som du hade med dig hit.

– Vad då?

Steffi tänker inte efter innan hon svarar. Orden bara kommer av sig själva:

– Ditt korallhalsband.

Nelli bleknar.

– Det kan jag väl inte ge bort. Det är mammas.

– Du har ju fått det.

– Tycker du det? Nellis röst darrar lite. Att jag ska ge bort det?

– Ja, säger Steffi. Eller har du något annat?

Nelli skakar på huvudet.

– Gör som du vill, säger Steffi. Hej då.

När hon har gått några steg vänder hon sig om. Nelli står kvar vid grinden. Hon ser så liten ut. Steffi vill gå tillbaka och säga att hon bara skojade. Ändå går hon vidare.

Hon gör det säkert inte, tänker hon. Säkert inte.

22

Veckan före jul städar tant Märta och Steffi huset från golv till

tak. De hänger upp julbonader i köket och lägger en broderad duk med tomtar och granris på bordet i rummet. Tant Märta bakar bröd och kokar skinka.

När det är dags att lägga in sillen upptäcker tant Märta att ättikan är slut.

– Du får gå till affärn, säger hon till Steffi. Men söla inte på vägen, utan skynda dig hem.

Steffi ger sig iväg till affären med en stor väska dinglande över armen. Inköpslistan och tant Märtas portmonnä ligger i högra kappfickan. I den vänstra har hon sina egna pengar, enkronan och tjugofemöringen. För dem ska hon köpa julklappar till Nelli och farbror Evert.

Tant Märta ska få en grytlapp som hon har virkat i slöjden. Den är lite sned och vind, men när hon hade fått ta upp och göra om tre gånger tyckte handarbetslärarinnan att den fick duga.

En klocka pingar när dörren till affären öppnas och stängs. Handlaren står bakom disken och väger upp kaffe i bruna papperspåsar. I hyllorna bakom honom är konservburkar, flaskor och paket staplade. På golvet står en trätunna full med sill och säckar med mjöl, socker och kaffe. Ett par stora glasburkar på disken lockar med kola och karameller.

Steffi är enda kunden.

– Goddag, hälsar hon artigt på handlaren. Han nickar kort och fortsätter att väga upp kaffet.

Steffi väntar. Först när alla påsarna är fyllda säger handlaren:

– Jaha? Vad ska du ha, då?

Steffi plockar fram inköpslistan och börjar läsa:

– En flaska ättika, en kvart kaffe, ett kilo havregr ...

Handlaren tar en flaska ättika ur hyllan och ställer den på disken framför sig. Bredvid den ställer han en av kaffepåsarna.

Dörren öppnas.

– Vad får det lov att vara? säger handlaren till tanten som kommer in.

– ... gryn ..., säger Steffi och tystnar.

Tanten har en lång inköpslista med sig. Hon smakar på flera ostar innan hon bestämmer sig och väljer noggrant ut fyra

apelsiner efter att ha klämt på minst tjugo. Steffi står och väger från den ena foten till den andra. Hemma väntar tant Märta på ättikan.

Sylvia kommer släntrande nerför trappan från övervåningen. Hon lutar sig fram med armbågarna stödda mot disken och hakan i händerna.

– Min julklänning är blå, säger hon. Vad är det för färg på din?

Steffi svarar inte.

– Eller får du ingen ny klänning till jul?

– Jo, ljuger Steffi. Men det ska bli en överraskning.

Sylvia ler överlägset.

– Det tror jag inte på.

Tanten har äntligen kommit till slutet av sin lista och betalar. Sylvia sätter sig på en pall i hörnet bakom disken och börjar bläddra i en veckotidning.

– Tack, säger handlaren. Tack så mycket. Tack så hjärtligt. Tack för det.

När tanten har gått vänder han sig till Steffi.

– Nå, vad skulle du ha?

Steffi börjar läsa igen:

– Ett kilo havregryn ...

– Få se, säger handlaren och tar ifrån henne lappen. Havregryn, jäst, ärter ...

Han plockar fram och väger upp varorna. De konserverade ärtorna är slut i hyllan.

– Sylvia, hämta en burk på lagret, säger handlaren.

Sylvia tittar upp över kanten på veckotidningen.

– Ärtorna står högst upp. Jag når inte.

Handlaren suckar.

– Håll ett öga på karamellerna då, medan jag hämtar dem.

– Javisst, ler Sylvia.

Steffis kinder hettar. Som om hon skulle försöka stjäla karameller!

Handlaren kommer tillbaka med ärtorna. Steffi betalar och får några småmynt tillbaka.

– Jag ska be att få se på bokmärken, säger Steffi.

– Ska du köpa något?

– Ja.

– Det står inte på listan. Har du fått lov att köpa det?

Helst skulle Steffi vilja ta väskan med matvarorna och gå därifrån. Men det finns ingen annan affär på ön, och hon måste köpa något åt Nelli och farbror Evert.

– Jag har egna pengar, säger hon trotsigt.

– Få se!

Steffi plockar fram enkronan och tjugofemöringen ur vänstra kappfickan. Sylvia kikar nyfiket på henne över tidningen.

– Och var är växeln du fick av mig?

Inte förrän Steffi visat fram tant Märtas växelpengar i portmonnän, är handlaren nöjd och tar fram kartongen med bokmärken. Steffi väljer två kartor: en med änglar som lutar sig mot bulliga moln och en med små flickor med blomsterkorgar. Åt farbror Evert köper hon ett paket rakblad.

Det blir tio öre över. Först tänker hon köpa kola för slanten, men hon bestämmer sig för att spara den.

När hon kommer ut från affären snöar det. Det börjar redan mörkna. Nu är tant Märta säkert otålig.

Den tunga väskan slår mot hennes ben för varje steg och handtaget skär in i handen. Hon byter hand flera gånger. Till slut är hon tvungen att stanna och vila sig.

– Hallå, ropar en mansröst. Steffi !

Det är farbror Evert som kommer gående bakom henne. Han måste komma direkt från båten.

– Det var en stor väska för en sådan liten tös, säger farbror Evert. Det är bäst att jag tar hand om den.

Farbror Evert bär väskan som om den inte vägde någonting.

– Har du sett? säger han. Snön ligger kvar. Vi får nog en vit jul.

Han sträcker ut sin stora, varma hand och tar tag i hennes.

– Du ska se, säger han. Du ska se att allt kommer att ordna sig.

23

På julafton iakttar Steffi oroligt tant Märta, när hon packar upp grytlappen. Ska hon tycka att den är ful och ojämn? Men tant Märta tackar vänligt och hänger upp grytlappen på en krok under spiskupan.

Av farbror Evert får Steffi en färglåda med penslar och ett ritblock. Tant Märta ger henne en hemstickad mössa med vantar i samma mönster. Steffi förstår inte hur tant Märta kommit åt att sticka dem utan att hon sett det. Yllet luktar lite sötaktigt, som av malmedel.

När hon ligger i sin säng hör hon farbror Everts och tant Märtas röster inifrån sovrummet.

– Nog kunde du köpt något annat åt henne, säger farbror Evert. Någon sådan där grannlåt som töser tycker om.

– Grannlåt, fnysar tant Märta. Hon behöver något varmt att ha på sig.

– Jo, jo, säger farbror Evert. Men vad ett barn behöver, det är kanske inte så enkelt, det.

– Skulle jag inte veta vad tösen behöver?

– Det har jag inte sagt.

– Då så.

Det blir tyst. Efter en stund hörs farbror Everts röst igen.

– Det är en bra tös. Jag är glad att vi tog henne.

Just då tjuter vinden till utanför fönstret. Steffi hör inte tant Märtas svar.

Juldagen är de bjudna till tant Alma och farbror Sigurd. Det är mycket folk där. Alla är släkt, och först nu förstår Steffi att tant Märta och tant Alma också är släktingar – kusiner.

Nelli ger Steffi en burk karameller i julklapp. Karamellerna är hårda utanpå och fyllda med mjuk choklad. De ligger i en vacker

blå burk med guldmönster.

– Du kan ha saker i den sedan, säger Nelli.

Nelli har inte sitt korallhalsband på sig, som hon brukar när hon ska vara fin. Det ser ut som ett tomrum där det borde vila runt hennes knubbiga hals.

– Vad fick du av Sonja? frågar Steffi liksom i förbigående.

– En gummigroda, säger Nelli. Den hoppar om man trycker på blåsan.

– Gav du henne något?

Nelli nickar.

– Vad då?

Nelli svarar inte. Hon tittar bort och hennes underläpp darrar lite.

– Gav du henne korallhalsbandet?

Nelli nickar igen.

– Dumbom, säger Steffi. Vad tror du mamma säger när hon får veta det?

– Det var ju du som sa att jag skulle göra det!

– Jag menade det inte, fattar du väl.

– Varför sa du det, då?

– På skoj, säger Steffi. Inte trodde jag att du var så dum så du skulle ge bort mammas korallhalsband!

– Jag ska skriva till mamma! säger Nelli. Jag ska skriva och tala om att du lurade mig.

Hon ser ut som om hon ska börja gråta.

– Gjort är gjort, säger Steffi hastigt. Kom, så går vi och ser vad Elsa och John gör.

Efter jul blir det kallare. Luften är rå och fuktig, full av saltstänk från havet. Den sticker i kinderna och svider i näsborrarna. De toppiga skären som Steffi ser från fönstersmygen har hättor av snö. De liknar alptoppar. Som om berget hade sjunkit under vattenytan och bara krönet stack upp.

Närmast stranden och inne i vikarna är vattnet fruset. Isen är matt grågrön med strimmor av vitt. Längre ut blänker det öppna havet stålblått. Steffi går längs stranden och känner hur det

krasar under hennes fötter, när den tunna ishinnan bräcks. Ibland trampar hon genom lagret av is och snö ner i stelfrusen tång.

Steffi tycker om snön som gör ön vit i stället för grå. Hon kramar snöbollar och kastar prick på stenarna ute i vattnet. I sluttningen bakom huset åker hon kana, tills tant Märta säger åt henne att låta bli att slita på skosulorna.

Nära skolan finns en riktig kälkbacke. Nelli har fått en kälke i julklapp och håller till där hela dagarna med sina kamrater. Steffi skulle nog få låna Nellis kälke om hon ville, men hon har ingen lust att fråga. Hon har ändå ingen att åka med.

Farbror Evert är ute på fiske igen. På nyårsaftons förmiddag kommer han hem. Det är en vacker dag med blå himmel och klar luft. Steffi sitter vid bordet i sitt rum och målar med de nya färgerna.

– Att du inte är ute en sådan här dag, säger farbror Evert. Ungar behöver frisk luft.

– Jag har varit ute, säger Steffi. I morse.

– Det var fullt av ungar i kälkbacken. Borta vid skolan.

Steffi nickar med blicken fäst vid teckningen. Farbror Evert står kvar och tittar på henne en stund.

Efter kaffet ber farbror Evert Steffi att följa med ut. Hon knäpper kappan och tar på sig julklappsmössan och vantarna. Farbror Evert håller upp dörren för henne när hon går ut på trappan, som om hon var en vuxen dam.

Nedanför trappan står en kälke. Den har varit röd, men färgen är nött och avflagnad. Annars är den fin, byggd av smala träribbor och med mjukt böjda medar.

– Tycker du om den? frågar farbror Evert.

– Är den till mig?

Farbror Evert nickar.

– Den har stått i boden till ingen nytta. Vi kan måla om den, men jag tänkte att du skulle få prova den först.

– Vems har den varit? vill Steffi fråga, men farbror Evert har redan dragit iväg med kälken mot den lilla backen bakom huset.

Steffi provåker kälken en stund. Farbror Evert undrar om hon vill ta med den till kälkbacken genast, men Steffi vill måla den

först. De tar in kälken i källaren, och farbror Evert visar Steffi hur hon ska slipa av den gamla färgen med ett sandpapper. När ytan är slät letar han reda på en färgburk och en liten pensel.

Det tar tid att måla kälken. Det svåraste är att komma åt mellan träribborna och i alla vrår. Till slut är den blänkande röd igen.

– I morgon är den torr, säger farbror Evert. Då kan du åka.

I den blå skymningen bygger de en snölykta nedanför trappan. De rullar små, hårda snöbollar och lägger dem i en ring. Mitt i cirkeln ställer Steffi en ljusstump, som hon får av tant Märta. Ovanpå den första ringen bygger de en till, lite mindre. Försiktigt fortsätter de att lägga snöbollar i lager på lager, tills bara ett litet hål återstår högst upp.

Farbror Evert hämtar tändstickor och tänder ljuset. Elden får snökloten att glöda. Ett milt, gulrött sken sprider sig över marken.

– Så vackert, andas Steffi.

Tant Märta kommer ut på trappan för att titta på snölyktan.

– Det var bra grant, säger hon.

För att komma från tant Märta är det stora ord.

Dagen till ära äter de middag i finrummet, som nästan aldrig används. De får slottsstek med potatis, sås och ärtor. Det är en riktig fest, fast de bara är tre.

Hemma brukade de ha middagsgäster på nyårsafton, alltid samma familj med två barn som var lika gamla som Steffi och Nelli. Bordet var vackert dukat med vit duk och brutna servetter, porslin med guldkanter och silverbestick. Levande ljus fick vinet i de vuxnas glas att skimra som förtrollade ädelstenar. Husan i svart klänning och vitt förkläde bar in faten och serverade, medan kokerskan svettades i köket.

Efter maten fick alla fyra barnen gå och lägga sig i barnkammaren. Där låg de och viskade, alldeles för upphetsade för att kunna sova. Kvart i tolv hämtade mamma dem. Tillsammans gick de ut på balkongen för att lyssna till klockringningen från stadens alla kyrkor.

– Får jag vara uppe till klockan tolv? frågar Steffi.

– Kommer inte på fråga, säger tant Märta.

– Men varför inte? vädjar farbror Evert. Det är bara nyårsafton en gång om året. Och nytt decennium bara vart tionde år.

– Nåja, säger tant Märta. Ta på dig nattlinnet och gör dig klar för sängen. Så får det väl gå för den här gången.

Strax före tolvslaget sätter tant Märta på radion. En djup mansröst läser en dikt.

– “Ring, klocka, ring ...”

Farbror Evert öppnar fönstret. Klockringningen från radion blandas med den från öns egen kyrka och med de spröda slagen från tant Märtas väggklocka.

1939 är slut. Det nya året 1940 har börjat.

– Låt det bli bättre, viskar Steffi för sig själv. Snälla, snälla, låt det bli bättre. Jag lovar att jag ska försöka vara snäll.

24

– Ja, jag säger då det, klagar postkassörskan för den tjocka tanten som letar efter pengar i sin portmonnä. En sådan vinter vi har fått!

Steffi väntar på sin tur. Hon brukar ta vägen förbi postkontoret efter skolan och fråga efter post. Det kan ju finnas ett brev från mamma och pappa.

– Usch, ja, säger tanten och fiskar upp en sedel. Inte ens min gamla mor, som är över åttio, kan minnas maken till kyla.

– Och isen ligger långt ute till havs, säger postkassörskan.

– Ja, man kan visst gå på isen ända till Hjuvik nu.

Steffi spetsar öronen. Hjuvik ligger på fastlandet norr om Göteborg. Tänk att man kan gå hela vägen dit!

Nere i hamnen ligger båtarna infrusna. Fiskelagen måste hugga upp rännor och släpa båtarna genom isen ut till öppet vatten. När farbror Evert kommer hem från sjön är hans arbetskläder stelfrusna som ett pansar.

– Kan det ha med kriget att göra? undrar postkassörskan. Vad tror fru Pettersson?

– Vem vet? säger tanten och ruskar på huvudet. Det är onda tider.

– Onda tider, instämmer postkassörskan och räknar upp växelpengarna på disken.

Fru Pettersson tar sitt postorderpaket och säger adjö. Äntligen är det Steffis tur.

– Goddag, finns det någon post till Janssons?

– Goddag på dig, säger postkassörskan. Jag ska se efter.

Hon letar i sina lådor och skakar på huvudet.

– Ingenting.

Steffi biter sig i läppen. Hon har inte fått brev hemifrån sedan före jul. Inte Nelli heller.

– Vänta, säger postkassörskan. Det kan ha hamnat fel. Jag ser efter en gång till.

Hon letar, men hittar inget.

– Det kommer nog snart, ska du se, säger hon tröstande. Titta in i morgon, så har du kanske brevet här.

– Tack, säger Steffi.

Snön knarrar under hennes skosulor när hon går ut på trappan. Vinterskorna från förra året klämmer lite i tårna, men hon vill inte be tant Märta om ett par nya.

Sylvia och Barbro kommer gående mot affären. Sylvia har en mössa av lurvigt vitt kaninskin. Barbro har en likadan, fast grå. Det är en sådan mössa man ska ha den vintern. Inte en sådan som Steffi har, stickad med tofs.

– Vad glör du på? säger Sylvia.

– Inget.

– In – Get, härmar Sylvia. Inget, heter det. Lär dig svenska, om du ska bo här.

Steffi svarar inte. Hon tar några steg för att komma förbi dem, men Sylvia och Barbro spärrar vägen för henne.

– Släpp fram mig, säger Steffi.

– Värst vad du har bråttom, då, säger Sylvia. Vi som tänkte lära dig lite svenska. Säg: "inget".

– Inget. Steffi anstränger sig att uttala ng-ljudet så att g:et inte

hörs.

– Vad tycker du? säger Sylvia till Barbro. Ska det föreställa svenska?

– Nej, säger Barbro.

– Du får bakläxa, säger Sylvia.

Hon samlar upp en näve snö i handen. Steffi backar, men där står Barbro. Sylvia trycker upp snön i Steffis ansikte och gnider in den.

– Titta, hon grinar. Vilken lipsill!

Steffi försöker torka bort snön ur ansiktet. Under tiden släpper Barbro ner en snöklump innanför hennes kappkrage. Sylvia samlar upp mer snö och kommer emot Steffi igen.

De är två och båda är större och starkare än Steffi. Hon kommer inte undan.

Då kommer en snöboll flygande genom luften och träffar Sylvia mitt i pannan. Sylvia vacklar till och tar ett par steg bakåt. Barbro släpper Steffi och ser sig om efter den som kastade.

Svante står ute på vägen och kramar en ny snöboll.

– Två mot en är fegt, ropar han.

Sylvia borstar bort snön från sina kläder.

– Äh, det räcker, säger hon till Barbro. Kom, vi går in.

Steffi borstar av sig snön som har fastnat i håret och på kläderna. Hon petar bort små snöklumpar under kappkragen och torkar sig i ansiktet med sin näsduk.

– Tack för att du hjälpte mig, säger hon till Svante.

– Är du inte arg på mig längre? frågar Svante.

– Nej, säger Steffi. Jag är inte arg på dig.

Hon kan inte låta bli att skratta. Att behöva bli räddad av Svante!

– Tack, säger hon igen. Nu måste jag gå hem.

Nästa dag finns det fortfarande inget brev, och inte dagen därpå heller. Den tredje dagen viftar postkassörskan med ett kuvert så fort Steffi kommer in genom dörren.

– Nu har det kommit! utropar hon stolt, som om det vore hennes förtjänst.

Steffi springer uppför trappan till sitt rum och sliter upp kuvertet. Det innehåller två brev, som vanligt.

Älskade Steffi, skriver mamma. Jag har äntligen fått fotografierna som fru Lindberg skickade. Så friska och starka ni ser ut, och så söta Nellis fostersyskon är! Fru Lindberg ser ju också ut som en rar människa. Synd att din fostermor inte kunde vara med på bilderna. Jag skulle gärna vilja veta hur hon ser ut.

Jag ser att du har klippt håret. Det får dig att se äldre ut, eller är det något annat som har förändrats? Man börjar se hur du kommer att se ut som vuxen.

“Jag ser att du har klippt håret.” Som om det inte betydde någonting. Som om det knappt angick mamma.

Ända sedan hon fick mammas förra brev har hon gruvat sig för fotografierna, oroat sig för att mamma skulle bli arg över hårklippningen. Nu känns det nästan värre att mamma inte är arg. Bryr hon sig inte alls om vad Steffi gör längre?

– Steffi ! ropar tant Märta nerifrån köket. Kom och hjälp mig med strykningen!

Tant Märta har brett ut en filt och ett trådslitet lakan över köksbordet. Steffis uppgift är att se till att det alltid finns ett hett strykjärn till hands. När järnet som tant Märta stryker med har kallnat, ska Steffi räcka henne ett nytt och ställa det kalla på värmning ovanpå vedspisen. Hon ska också fukta tvätten med vatten ur en stänkflaska och hjälpa till att vika de färdigstrukna plaggen.

Traven med skrynkliga skjortor, blusar, klänningar och förkläden räcker ända till middagsdags. Inte förrän efter maten får Steffi tid att läsa pappas brev.

Steffi, min stora flicka! Hoppet om att vi ska kunna ta oss till Amerika blir allt mindre. Jag vet att det är mycket att begära av dig, som fortfarande är ett barn, men jag skulle vilja be dig att du försöker hjälpa mamma och mig.

Pappa ber henne om hjälp! Nästan som om hon vore en vuxen. Steffi läser ivrigt vidare.

Kanske skulle Sverige, som står utanför kriget, kunna ta emot oss. Tala med dina fosterföräldrar och be dem hjälpa dig att kontakta myndigheterna. Berätta om förföljelserna här och säg att vi måste

komma härifrån. Än så länge hindrar tyskarna oss inte att resa, bara något land vill ta emot oss. Gör ditt bästa, min vän, och skriv och berätta hur det går.

Hon ska visa att hon vet vad som är bäst. Hjälpkommittén kan säkert ordna så att mamma och pappa får komma. Hon ska prata med tant Alma och be henne ringa genast.

Nästa dag går hon hem till tant Alma efter skolan. Hon låtsas som om hon kommit för att hälsa på Nelli, men Nelli är på väg ut.

– Jag ska leka med Sonja, säger hon. Vi ska göra en snögubbe i hennes trädgård.

– Ja, ja, säger tant Alma. Kom in du, Steffi. Du ska väl ha något att äta, när du nu är här.

Hon ställer fram mjölk och bullar på bordet.

– Du kommer inte ofta nuförtiden, säger hon till Steffi. Men du har väl också fullt upp med skolan och dina kamrater.

Steffi väntar tills Nelli har gått. Hon tar en klunk mjölk och samlar mod.

– Tant Alma, börjar hon försiktigt. Min pappa har bett mig försöka hjälpa till så att han och mamma kan få komma hit. De har det mycket svårt där hemma nu.

Tant Alma ser olycklig ut.

– Kära barn, säger hon. Jag skulle gärna vilja hjälpa dig. Men politik ... Det kan jag inte lägga mig i. Sigurd skulle inte tycka om det.

– Politik? Steffi förstår inte vad tant Alma pratar om.

– Ja, vad vet vi egentligen om vad som händer där nere? Inte sätter man människor i fängelse för ingenting?

Steffi stirrar på tant Almas runda ansikte med håret som krusar sig vid tinningarna. Hon har alltid tyckt att tant Alma ser snäll ut, men nu känns det som om allt det mjuka och snälla var ett slags vadd som tant Alma bäddat in sig i och som det inte går att tränga igenom.

– Tack för bullarna, säger hon. Jag måste gå.

Farbror Evert är på storsjöfiske och väntas inte hem förrän om en vecka. Det är bara tant Märta som återstår.

– Jag har fått brev från pappa, säger Steffi.

Tant Märta nickar utan att titta upp från sin strumpstoppning.

– Jaha.

– De har inte fått inresetillstånd till Amerika. Pappa tror inte att de kommer att få något.

– Ske Guds vilja, säger tant Märta.

Steffi får lust att skaka henne.

– De kan inte stanna kvar, säger hon. Det går inte! Förstår tant Märta inte det?

– Tala inte till mig i den tonen, tös, säger tant Märta.

Hur kunde hon tro att hon skulle kunna få någon hjälp av tant Märta? Ingen vill hjälpa henne. Hon kommer aldrig att få träffa mamma och pappa igen.

Gråten kommer så snabbt att Steffi inte hinner ut ur rummet. Hon snyftar högt och obehärskat.

– Jag vill åka hem! skriker hon. Jag vill åka hem!

– Lugna dig, säger tant Märta. Jag ringer till hjälpkommittén i morgon. Inte för att jag tror att det tjänar något till. Men det är en kristen människas plikt att försöka hjälpa de nödställda.

Steffi ser på tant Märta genom tårarna. Tant Märta's ansikte är allvarligt och bestämt. Hon ser ut som en människa som har fattat ett beslut.

– Gå och tvätta dig i ansiktet, säger tant Märta. Och låt mig slippa fler sådana där utbrott.

Medan Steffi sköljer sina brännande kinder med kallt vatten tänker hon att det kanske finns ett hopp. Är det någon som kan få sin vilja igenom, så är det tant Märta.

25

– Vad sa de?

Steffi står i köksdörren, andfådd och röd i ansiktet. Hon har sprungit hela vägen hem från skolan.

Tant Märta vänder sig om från spisen.

– Vad är det frågan om? Vad menar du med att gå in med skorna på? Gå genast ut i farstun och ta av dig dem!

Steffi lyder. Så mycket känner hon tant Märta vid det här laget, att hon förstår att annars kommer hon inte att få något svar på sin fråga.

– Torka upp, befaller tant Märta när Steffi kommer tillbaka.

Steffi tar skurtrasan och torkar upp några knappt synliga våta fläckar på golvet. Hon sköljer trasan, vrider ur den och hänger den på tork.

– Ringde tant Märta till hjälpkommittén?

– Du tror visst att jag inte har något annat att göra hela dagarna än att sitta i telefon, snäser tant Märta.

– Nej då, försöker Steffi blidka henne. Jag tänkte bara ...

– Det tog mig över en timme, säger tant Märta.

– Jag kan skala potatisen, erbjuder sig Steffi. Nu gäller det att få tant Märta på gott humör, om hon ska få veta något.

– Det är bra, säger tant Märta lite vänligare. Ta den emaljerade baljan.

Steffi håller upp vatten i den blekgula baljan med grön kant. Hon hämtar potatis i matkällaren och tar fram skalkniven.

Tant Märta rensar torsk. De rödlila inälvorna som hon drar fram ur fiskens buk luktar unket. Steffi kniper ihop näsborrarna och håller andan för att slippa lukten.

– Fick tant Märta tag i någon? prövar hon igen.

– Ja, till slut.

– Vad sa de?

– Hon sa att de inte kan göra någonting.

Kniven slinter mot potatisen som Steffi håller i handen. Det

svider till i hennes vänstra pekfinger och en droppe blod sipprar ut.

– Tänk att du ska vara så klumpig, säger tant Märta. Får jag se på fingret.

Hon håller Steffis finger under vattenkranen och sköljer bort blodet. Såret syns knappt, men det bultar och värker i fingret.

– Varför? frågar Steffi.

– Varför vad då? Såret måste sköljas rent.

– Nej, jag menar, varför kan de inte göra någonting?

– För att de bara får ta emot barn. Det har regeringen bestämt. Vuxna flyktingar släpps inte in, om det inte finns särskilda skäl.

– Det gör det väl, försöker Steffi. Nelli och jag är ju här.

– Och femhundra andra barn, säger tant Märta. Hur skulle det se ut om allihop skulle ta hit sina föräldrar?

– Men pappa är doktor. Han skulle kunna vara till nytta. Han skulle kunna arbeta här på ön, och på öarna runt omkring, om det fanns någon som kunde skjutsa honom i båt.

Tant Märta virar en bit plåster runt hennes finger.

– Det var det besked jag fick. Tyvärr. Ingenting att göra. Nu kan du fortsätta med potatisen.

Steffi skalar potatisen och sköljer den i rent vatten. Om hon bara kunde få någon att förstå!

Det finns bara en utväg. Hon måste själv tala med damerna i hjälpkommittén. Om hon kan berätta allt, visa dem pappas brev och verkligen förklara hur det är, då måste de förstå att de är tvungna att hjälpa mamma och pappa.

Hon måste ta sig till Göteborg. Men hur?

“Man kan gå på isen ända till Hjuvik.” Det var så tanten på posten sa. Hjuvik ligger på fastlandet. Därifrån kan man åka buss till Göteborg.

På lördag, bestämmer hon sig. Då slutar skolan tidigt. Hon får spara sina skolsmörgåsar, eller försöka komma åt att bre några extra. Varma kläder; och hon ska ta med sig den lilla kompassen som farbror Evert har lärt henne använda.

Dubbla strumpor tar hon på sig, och sin tjockaste kofta. Hon smusslar ner kompassen i ryggsäcken och säger till tant Märta att hon tänker stanna ute och åka kälke efter skolan.

– Kom hem i tid till middagen, säger tant Märta.

– Får jag ta en extra smörgås? frågar Steffi. Ifall jag blir hungrig i källbacken.

Det får hon. Pappas brev stoppar hon i kappfickan tillsammans med förmaningsbrevet från hjälpkommittén. På baksidan av kuvertet finns en adress. Det är dit hon ska gå när hon kommer till Göteborg.

I värmen inne i klassrummet börjar strumporna klia. Steffi vrider sig som en mask i sin bänk och försöker komma åt att riva sig på låret utan att någon märker det.

– Vad är det med dig, har du fått loppor? väser Britta. Efter jullovet har hon tagit Steffi till nåder så pass att hon pratar med henne igen.

– Det är strumporna, viskar Steffi tillbaka. De är nya.

Britta nickar förstående. Nya yllestrumpor som kliar känner hon också till.

Efter skolan drar Steffi sin kälke ner mot hamnen, men hon vill inte ge sig ut på isen just där. Någon kan se henne och undra vart hon är på väg. I stället viker hon av åt vänster och följer stranden en bit, tills hon hittar ett ställe där hon är utom synhåll bakom en udde.

Först när Steffi gömmer kälken bakom en buske kommer hon att tänka på att hon måste ta sig tillbaka till ön på något sätt. Hittills har hennes planer inte sträckt sig längre än att hon ska gå på isen till fastlandet och ta bussen in till Göteborg. Hon hoppas att tioöringen hon har i fickan ska räcka till en bussbiljett. När hon kommer till Göteborg ska hon fråga sig fram till adressen som står på kuvertet från hjälpkommittén.

Men sedan, då? Måste hon gå hela vägen tillbaka ut till ön? Eller kommer damen från hjälpkommittén att ge henne pengar till båtresan? Allra bäst vore det om hon kunde få stanna i staden

tills mamma och pappa kom.

Mamma och pappa skulle nog trivas bättre i Göteborg än ute på ön. Pappa kunde åka och hämta Nelli, och så kunde de hyra en lägenhet i staden. Det skulle inte göra något om den var liten, bara de fick vara tillsammans igen.

Steffi provar isen med foten. Den ger inte efter. Hon tar några försiktiga steg. Den snötäckta isen känns lika stadig som fast mark.

Hon tar ut riktningen med kompassen, som farbror Evert har lärt henne. Hon tänker gå rakt österut. Där måste fastlandet ligga.

Första biten går hon i lä av ön, men när hon kommit ett stycke från land kommer en kall vind svepande från havet. Det är tur att hon är varmt klädd.

Hon vänder sig om mot ön. Kanske är det sista gången hon ser den. Det är lustigt att se hamnen, bryggorna och sjöbodarna från det här hållet, att gå till fots på det som annars är öppet vatten.

Här ute har vinden sopat undan snötäcket. Hon springer en bit för att ta fart och åker kana på den blanka isen.

Framför henne ligger en liten holme med tre hus och några sjöbodar. Där bor Margit i hennes klass. Hon och hennes bror ror till skolan varje dag, utom nu när de kan gå på isen.

Steffi skyndar sig förbi den bebyggda sidan av holmen och rundar en udde. I skydd av den sätter hon sig på en sten vid strandkanten, öppnar ryggsäcken och tar fram smörgåspaketet. En smörgås kan hon äta nu. Den andra måste hon spara. Det är lång väg kvar; hur lång vet hon inte.

Hon sväljer den sista tuggan av korvsmörgåsen och tar en klunk mjölk ur sin flaska. Sedan reser hon sig, tar ut kompassriktningen igen och går vidare.

När hon lämnar holmen ligger en öppen isyta framför henne. Oändlig och vit brer den ut sig så långt hon kan se. Bara några snötäckta skär sticker upp ovanför isen.

Kylan från isen tränger genom hennes skosulor, in i fötterna och vidare upp i benen. Hon skulle ha stoppat halm i skorna, som folket i Alperna gjorde i en bok som hon läst. Fast i hennes trånga skor skulle det nog inte rymts så mycket halm.

Steffi stannar för att kontrollera riktningen igen. Hon sticker

ner handen i ryggsäcken och trevar efter kompassen, men hittar den inte. Hon plockar upp smörgåspaketet och skolböckerna och vänder ryggsäcken upp och ner. Ingen kompass. Hon måste ha tappat den på holmen.

Hon vänder sig om och skymtar holmen långt bakom sig. Ska hon gå tillbaka? Det kommer att ta minst en halvtimme, och sedan en halvtimme till för att komma till samma punkt där hon är nu. Om hon bara går rakt fram klarar hon sig nog utan kompass.

Isvidden verkar aldrig ta slut. Nu fryser Steffi om hela kroppen, trots koftan och de dubbla strumplagen. Hon äter den sista smörgåsen medan hon går. Mjölken har frusit till en vit issörja i flaskan.

Det värsta är att det börjar skymma. Ljuset blir blått och hennes skugga på isen underligt utdragen. Det ser ut som om hon gick på styltor.

Mörkret faller snabbt. Snart kommer hon inte att kunna se. Tänk, om det finns vakar och rännor i isen!

Hon är rädd, men hon har inget val. Stannar hon där hon är kommer hon att frysa ihjäl under natten. Snön knarrar och det knäpper i isen. Långt borta blinkar det röda skenet från en fyr.

Till slut, när det är nästan helt mörkt, ser hon konturen av land framför sig. Hon skyndar på stegen. Dödstrött och genomfrusen sätter hon foten på fast mark. Hon står på en stenig strand. Till höger finns en brygga och en sjöbod ...

Steffi höjer blicken. Rakt framför henne ligger ett vitt hus med hög stentrappa. Det är ett hus som hon känner igen.

Hon måste ha gått i cirkel i stället för rakt fram; svängt av ut mot havet när hon trodde att hon var på väg mot fastlandet; rundat ön på så stort avstånd att hon inte såg den, förrän hon böjde av igen och kom i land på västsidan. Fyren som hon såg måste vara samma som hon brukar se uppifrån backkrönet.

Hela den långa vandringen har varit meningslös. Hon är tillbaka där hon började. Ingenting har hon kunnat göra för att hjälpa mamma och pappa. Ingenting.

Det lyser i köksfönstret. När hon öppnar ytterdörren känner hon lukten av stekt fläsk.

– Steffi, ropar tant Märta från köket. Är det du?

Tant Märta värmer de bruna bönorna åt henne och smågrälar för att hon är sen.

– Du kunde väl försöka passa tiderna, säger hon. Sa jag inte att du skulle komma hem till middagen?

– Jag visste inte hur mycket klockan var, säger Steffi.

– Har du varit i kälkbacken så länge?

Steffi skakar på huvudet.

– Nej, vi gick en bit på isen också.

– Såna påhitt, säger tant Märta. Var försiktig, så du inte faller i någon vak.

27

Ingen får veta något om Steffis isvandring. Det är en hemlighet som hon tänker behålla för sig själv. Kälken hämtar hon efter söndagsskolan och säger till tant Märta att hon lämnat den hos Britta över natten.

När farbror Evert kommer hem berättar Steffi om pappas brev och om beskedet från hjälpkommittén. Till hennes förvåning säger tant Märta:

– Det är inte rätt. Det måste finnas någon utväg.

Farbror Evert funderar en stund och säger sedan:

– Jag skulle kunna skriva till vår riksdagsman. Han kanske kan göra något.

– Riksdagsman? Vad är det? frågar Steffi.

– Riksdagen, säger farbror Evert. Det är där politikerna sitter och bestämmer. Vår riksdagsman kommer från öarna. Honom kan man tala med som vanligt folk.

Farbror Evert frågar ut Steffi om hennes föräldrar och skriver ett brev. "Sveriges Riksdag", står det under namnet på kuvertet. Steffi följer med till posten för att skicka det till Stockholm. Postkassörskan ser imponerad ut.

– Jaså, det är till att syssla med politik? säger hon.

– Jo, minsann, svarar farbror Evert.

Utanför posten skrattar Steffi och farbror Evert åt kassörskans nyfikna min.

– Hon skulle allt bra gärna vilja veta vad brevet handlar om, säger farbror Evert.

Nu väntar Steffi lika ivrigt på brev från Stockholm som från mamma och pappa. Hon tänker sig ett långsmalt kuvert med guldkanter och Sveriges vapen i gult och blått. Inuti ska det ligga ett brev, där det står att mamma och pappa är välkomna till Sverige.

Veckorna går utan att det kommer något brev. Kylan fortsätter. I skolan sitter barnen med ytterkläderna på. En lördag i början av mars berättar fröken att skolan måste stänga några veckor. Det går åt för mycket koks för att värma upp skolhuset.

– Man måste spara bränsle, nu när det är krig, säger fröken. Ni får kokslov fram till påsk. Sedan måtte det väl ändå bli varmare.

De får uppgifter att arbeta med hemma medan skolan är stängd, räknetal och rättstavningsövningar. Steffi saknar skolan. Dagarna blir så långa. Hon väntar: på brevet från Stockholm, på att skolan ska börja igen, på att det ska bli vår.

Påskan är tidig det året. Havet är fortfarande fruset och ön täckt av snö. Redan i början av påskveckan börjar barn och ungdomar släpa ihop en väldig rishög på öns högsta punkt. Det ska bli påskelden.

– Den måste synas på långt håll, säger Nelli när hon och Steffi bär några gamla brädstumpar upp till bålet. Så de andra öarna ser att vi har den största brasan.

Elden ska tändas på påskafton, när det börjar mörkna. Mitt på dagen går Steffi sin vanliga tur till posten. På vägen får hon syn på ett par underliga varelser. De ser ut som små gummor, men inte svartklädda som gummorna på ön brukar vara, utan utstyrda i brokiga kjolar, förkläden och schalar.

När hon kommer närmare ser hon att det är två barn. De långa kjolarna slafsar runt fötterna på dem. En av dem bär på en sopkvast. Den andra har en kopparkittel. Kinderna är rödsminkade och näsorna sotiga.

Först på riktigt nära håll känner hon igen dem. Nelli och Sonja! Vad har de ställt till med?

– Skänk en slant till påskkärringarna, säger Sonja och sträcker fram kopparkitteln.

Steffi blir rasande. Hennes lillasyster går omkring på vägarna och tigger, utstyrd som en trashank. Tänk om pappa och mamma visste det! Hon rycker av Nelli den blommiga schalen och skriker åt henne:

– Är du inte riktigt klok? Ska du skämma ut oss för hela ön?

– Låt bli, tjuter Nelli och försöker slita åt sig schalen. Akta schalen, den är tant Almas!

– Ta av dig de där trasorna, ryter Steffi. Gå hem och tvätta dig i ansiktet! Du ser ut som en tiggare. Vad ska folk tro?

– Det är du som inte är riktigt klok, skriker Nelli tillbaka. Du vet ingenting. Vi är påskkärringar. Men det vet du väl inte vad det är för något. Du tror ju att allt ska vara som hemma.

– Sonja! Nelli! ropar några barnröster. Tre småflickor kommer springande. De är utklädda på samma sätt som Nelli och Sonja.

– Har ni fått något?

Sonja visar fram sin kopparkittel för nykomlingarna. Hon skakar på den så det skramlar.

Steffi tittar från det ena röd-och-svartsminkade barnansiktet till det andra. Påskkärringar?

– Ge mig schalen, säger Nelli. Alla klär ut sig till påskkärringar här. Fråga vem som helst, så får du höra.

Steffi räcker Nelli schalen och går. När hon kommer fram till posten har den stängt.

På kvällen går hon med tant Märta och farbror Evert upp till påskelden. Än är det inte riktigt mörkt. Himlen är djupblå.

Hela öns befolkning samlas kring bålet, unga och gamla, pojkar och flickor, män och kvinnor. Nelli är där med sina kamrater. De är fortfarande utklädda.

Per-Erik och några andra unga pojkar har ansvaret för att tända brasan. De har med sig en dunk fotogen, som ska användas för att få fart på elden.

– När ska de tända? undrar Steffi.

– Snart, säger farbror Evert. Men vi är inte först. Vi måste vänta.

Den blå färgen på himlen djupnar en nyans till.

– Nu är det dags, säger farbror Evert.

Långt, långt borta i norr flammar en låga upp med ett svagt sken. Så en till, lite närmare, och ytterligare en på grannön. PerErik håller fotogenen över rishögen och tänder på. En stor låga slår upp. Det knastrar och brakar i det torra riset.

– Elden tar sig, säger farbror Evert belåtet. Det var bra gjort av pojkarna.

Stafetten fortsätter från ö till ö, längre och längre söderut. Som en flammande kedja brinner eldarna högst uppe på bergstopparna.

Hettan är så stark att Steffi måste backa lite. Det känns som om sommarsolen lyser på ansiktet och framsidan av kroppen. På ryggsidan är det fortfarande vinter.

Farbror Evert lägger armen om hennes axlar.

– Fryser du?

Steffi skakar på huvudet. Elden dånar. Flammorna kastas högt upp mot himlen, som nu är nästan svart.

På alla öar, tänker hon. På alla öar står folk kring elden och värmer sig. På alla öar frågar någon om ett barn fryser. På alla öar ser man elden från de andra öarna.

Tanken gör henne glad.

28

– Vilka av er ska fortsätta i läroverket i höst?

Fröken står vid katedern, den första skoldagen efter påsk. Barnen har inte riktigt kommit till ro i sina bänkar. Det är som om de hade vant sig av med att sitta stilla under det långa lovet.

Sylvia och Ingrid, klassens ordningsman, sträcker upp handen samtidigt. Tre pojkar anmäler sig också.

– Inga fler?

Steffi räcker upp handen.

– Stephanie? säger fröken.

– Ja, säger Steffi. Jag vill också gå i läroverket.

Fröken nickar.

– Bra, säger hon. Sex stycken, det är ovanligt många. Jag har tänkt läsa extra med er den tid som är kvar av terminen. Ni får stanna kvar en timme efter de andra varje dag. Jag ska skriva upp två böcker som jag vill att ni skaffar redan till nästa vecka.

Fröken skriver två boktitlar på svarta tavlan. Steffi skriver noggrant av dem i sitt skrivhäfte. Det är en räknelära och en bok som heter *Fänrik Ståls sägner*.

Efter skolan ber fröken Steffi att stanna kvar en stund.

– Du är en duktig flicka, säger hon. Jag är glad att du får möjlighet att fortsätta skolan. Tyskan som man läser i läroverket blir ju heller inget problem för dig.

– Nej, säger Steffi och undrar vart fröken vill komma.

– Böckerna jag talade om, säger fröken, de som vi ska ha nu i vår. Dem behöver du inte bekymra dig om. Jag har ett par exemplar som jag kan låna ut. Jag tar med dem i morgon, så kan du slå in dem i papper hemma.

När Steffi kommer ut på trappan ligger skolgården tom. Från högarna av smutsig snö i de skuggigaste hörnen letar sig små rännilar fram genom gruset.

Alla i hennes klass har tagit fram sina cyklar nu när snön äntligen börjat smälta. Efter skolan rusar de i flock till cykelstället, tar sina cyklar och trampar iväg.

Nu står bara en cykel kvar i cykelstället. Intill den sitter Vera på huk och pumpar det bakre däck.

Steffi närmar sig försiktigt. Det här är tillfället hon har väntat på, att få tala med Vera ensam.

Det borde vara enkelt att bara fråga: Ska du hem? Ska vi göra sällskap? Men ibland är det enkla för svårt. I stället bestämmer sig Steffi för att börja ett samtal om något annat. Då kan hon gå bredvid Vera när hon leder sin cykel ut genom grinden, som om det vore helt naturligt att de hade sällskap hem.

Hon går fram till cykelstället.

– Ska inte du gå i läroverket? frågar hon.

Vera tittar upp.

– Nej, säger hon. Mor har inte råd. Förresten är jag inte tillräckligt duktig i skolan.

– Det skulle du kunna vara, säger Steffi. Om du bara ville. Du skulle kunna bli – skådespelerska till exempel. Du som är så bra på att härma.

– Det spelar ingen roll, säger Vera. Jag ska gifta mig. Med någon som är rik, en sommargäst. Jag ska bo i stan och ha hembiträde.

Hon reser sig och sneglar bort mot grinden. Först nu ser Steffi att Sylvia och Barbro står ute på vägen med sina cyklar. De väntar på någon. På Vera.

– Det är annorlunda för dig, säger Vera. Du passar i läroverket.

– Kom då, Vera, ropar Sylvia. Vi åker nu!

– Du har ingen cykel, va? frågar Vera.

– Nej.

Hellre får de andra tro att hon inte får någon cykel, än att de får veta att hon inte kan cykla.

– Synd, säger Vera. Annars kunde vi göra sällskap. Hej då.

Hon kliver på sin cykel och trampar ikapp Sylvia och Barbro. Steffi ser dem försvinna bortåt vägen.

Steffi säger inget till tant Märta om läroverket den dagen. Nästa dag får hon böckerna av fröken i skolan. Räkneläran är mycket svårare än deras vanliga. Där finns tal med x och y i stället för siffror.

Steffi tar hem böckerna och ber tant Märta om omslagspapper.

– Ska ni ha nya böcker så här sent på året? frågar tant Märta. Var har du fått de där böckerna ifrån?

– Jag har fått låna dem av fröken, säger Steffi. Vi ska ha dem när vi läser extra för läroverket.

– Det där kan du glömma, säger tant Märta. Något läroverk blir det inte för din del.

Steffi stirrar på henne.

– Men jag ska bli doktor! säger hon. Jag måste gå i läroverket!

Tant Märta skrattar till, ett torrt litet skratt som låter mer som en hostning.

– Det är på tiden att du lägger av de där finfasonerna, säger hon. Var tror du att du har hamnat egentligen? Tror du att vi är rikt folk, kanske? Vi har inte råd att hålla dig inackorderad i stan, det måste du väl ändå begripa. Och vad ska det tjäna till? Vi vet ju inte ens hur länge du blir kvar.

– Men vad ska jag göra då, när skolan är slut?

– Hjälpa till här hemma, säger tant Märta. I höst kan du gå i skolköket, det brukar töserna göra.

– Jag vill inte gå i något skolkök! protesterar Steffi. Jag vill gå i en riktig skola!

– Din vilja växer i skogen, säger tant Märta. Gå upp på ditt rum och stanna där tills du har förstått det.

Dagen därpå bär Steffi räkneläran och *Fänrik Ståls sägner* tillbaka till skolan oinslagna. Hon ber att få tala med fröken på rasten.

– Jag får inte gå i läroverket, berättar hon.

Fröken ser bekymrad ut.

– Hade du inte bett om lov?

– Nej.

– Vet du, säger fröken. Jag ska tala med Janssons.

– Tack, säger Steffi. Fröken?

– Ja?

– Vänta till på fredag. Då är farbror Evert hemma.

– Är han lättare att övertala?

Steffi nickar.

– Jag tror det. Och fröken? Säg inget till klassen. Om att jag inte får gå i läroverket.

Fröken förstår.

– Det ska jag inte göra.

På hemvägen tittar Steffi in på posten som vanligt. Där finns

bara ett brunt, maskinskrivet kuvert, som är adresserat till Evert Jansson. Tant Märta lägger det på skänken tills farbror Evert kommer hem.

29

På fredagen är det stekt makrill till middag som vanligt.

– Steffis fröken kommer hit i kväll, säger tant Märta när hon lagt ner sina bestick på tallriken. Hon vill tala med oss.

– Vad har du nu ställt till med? säger farbror Evert till Steffi, men rösten är skämtsam.

– Inget, säger Steffi. Hon vill inte prata med farbror Evert om läroverket när tant Märta hör på.

– Vi får väl se, säger tant Märta.

Efter maten får Steffi dammtorka i rummet, fast det bara är två dagar sedan hon gjorde det sist. Det måste vara snyggt när fröken kommer, säger tant Märta.

Farbror Evert kommer in i rummet.

– Farbror Evert, börjar Steffi.

– Ja?

Han får syn på det bruna kuvertet, som ligger på skänken, tar fram sin fickkniv och sprättar upp det.

– Jo, att fröken kommer hit ... det är inte för något som jag har gjort.

– Det är säkert inte så farligt, säger farbror Evert tankspritt, medan han drar fram ett maskinskrivet papper ur kuvertet.

– Jag menar inte så, säger Steffi. Det är ... jag skulle så gärna vilja ...

Hon tystnar när hon märker att farbror Evert inte lyssnar. Ju mer han läser i brevet, desto djupare blir den bekymrade rynkan i hans panna.

Steffi lyfter på en blomkruka för att komma åt att torka av fönsterbrädan.

– Steffi, säger farbror Evert. Det är något jag måste berätta för dig.

– Vad då?

– Det här brevet, säger farbror Evert. Du minns att jag skrev till vår riksdagsman?

Som om hon skulle ha glömt det!

– Det här är hans svar, säger farbror Evert.

– Vad står det?

Farbror Evert suckar.

– Han skriver att han inte kan göra någonting för dina föräldrar.

Blomkrukan glider ur Steffis hand och krossas mot golvet.

– De kan söka inresetillstånd på svenska ambassaden i Wien, men det är inte troligt att de kommer att få det. Det står här att efter vad han kunnat ta reda på är det nästan inga judiska flyktingar som får komma till Sverige.

Tant Märta kommer rusande.

– Vad var det som gick sönder?

Hon får syn på krukskärvorna, jorden och växtdelarna som ligger spridda över golvet.

– Store tid, tös, så klumpig du är! Min fina pelargonia! Och just nu, till på köpet!

– Låt henne vara, säger farbror Evert. Ser du inte att hon är ledsen?

Han räcker tant Märta brevet. Hon läser och säger sedan med vänligare röst:

– Ta nu och sopa upp, innan fröken kommer.

Steffi sopar.

När hon är klar ber hon farbror Evert att få låna brevet. Hon tar med det upp på sitt rum och försöker stava sig igenom de krångliga formuleringarna: *“en viss restriktivitet ifråga om beviljandet av inresetillstånd ...”*

En trappa ner öppnas ytterdörren och hon hör tant Märta röst:

– Välkommen, fröken Bergström. Stig på!

– Tack, säger frökens röst. Är Stephanie hemma?

– Ja, säger tant Märta, men ...

– Jag tänkte bara hälsa på henne, säger fröken.

– Steffi! ropar tant Märta.

Steffi lägger ifrån sig brevet och går nerför trappan.

– Goddag, Stephanie, säger fröken.

Det låter högtidligt. Fröken är den enda på ön som kallar henne Stephanie.

– Goddag.

– Här har du det väl bra, säger fröken. Eget rum, till och med?

– Ja, däruppe.

– Tänk, säger fröken. Det måste vara femton år sedan jag var här. När Anna-Lisa ...

– Men stig på, avbryter tant Märta. Kom in och sitt ner.

Hon visar fröken in i finrummet. Kaffekoppar, gräddsnipa och sockerskål är framdukade på bordet. Det är finporslinet med guldkant och små blommor, det som inte används till vardags. En nybakad sockerkaka tronar på ett fat med hög fot.

– Hämta kaffet, Steffi, säger tant Märta medan fröken hälsar på farbror Evert.

Steffi slår upp kaffet från kitteln i porslinskannan som tant Märta ställt fram. Försiktigt bär hon in den heta och tunga kannan och ställer den på bordet. Tant Märta serverar kaffet.

– Du kan ta en bit kaka med dig upp, säger hon till Steffi.

Så hon ska inte få vara med! Steffi tittar på fröken, men hon rör i sin kaffekopp med skeden och säger ingenting.

Hon tar en kakskiva på en assiett och går ut.

– Stäng dörren, är du snäll.

Steffi dröjer sig kvar i hallen. Hon hör mumlet av röster genom den stängda dörren, men orden går inte att urskilja. Det är lika bra att gå upp.

Hon sätter sig på sängen och börjar bryta sönder kakskivan i småbitar. Till slut blir det bara smulor kvar. En del hamnar i sängen. Det struntar hon i.

En halvtimme senare hör hon hur dörren mellan rummet och

hallen öppnas.

– Är det säkert att jag inte ska följa fröken Bergström hem?
Det är farbror Everts röst.

– Absolut inte, svarar fröken. Men lova mig att ni tänker på saken.

– Vi ska tänka, säger tant Märta. Men jag tror det blir som vi har sagt.

– Tack för kaffet och den goda kakan, säger fröken.

– Det var så lite. Tack själv, för besöket.

De har kommit ut i hallen.

– Adjö, Stephanie, ropar fröken uppför trappan.

Steffi går ut på trappavsatsen.

– Adjö.

– Vi ses i skolan på måndag.

Ytterdörren öppnas och stängs. Fröken har gått.

– Saker och ting går inte alltid som vi vill, säger farbror Evert. Vi får ta livet som det kommer, och göra det bästa av det.

Steffi ritar med nageln i den blommiga vaxduken och säger ingenting. Det finns ingenting att säga. De har bestämt sig. Det blir inget läroverk för henne i höst.

– Sitt inte och tjura, säger tant Märta. Du har ingen anledning att vara missnöjd. Vi har tagit hand om dig som om du vore vår egen. Du borde vara tacksam.

– Det är jag. Steffis röst skär sig.

– Upp med hakan, säger farbror Evert. Du ska se att det ordnar sig. Blir du kvar här länge ska vi se till att du får lära dig ett ordentligt yrke så småningom.

– Får jag gå från bordet nu?

– Varsågod, nickar tant Märta.

– Tack för maten.

Steffi tar på sig kappan och går ner till stranden. På bara några dagar har vårsolen fått isen och snön att smälta. Det droppar från sjöbodens tak. En silltrut skränsar ovanför hennes huvud. Ka-ka-ka-ka – det låter som om den skrattar åt henne.

Hon sätter sig på den upp-och-nervända lillbåten och tittar ut över havet. Några isflak driver fortfarande omkring i viken. Vattnet blänker klarblått. Långt borta på andra sidan havet ligger Amerika. Ska hon någonsin komma dit?

För andra gången bär Steffi tillbaka frökens böcker till skolan. Fröken vill bara ta emot räkneläran.

– Behåll åtminstone den här, säger hon och lämnar tillbaka *Fänrik Ståls sägner*. Du kan läsa den själv och ge den till mig när du är klar.

Steffi läser några av dikterna i boken. De handlar om ett krig för länge sedan. Det är inte den sortens dikter hon tycker om.

Varje dag när skolan är slut och Steffi ser Sylvia, Ingrid och de tre pojkarna stanna kvar för att läsa extra med fröken, hugger det till inne i henne. Hade hon varit en av dem skulle inget ha kunnat

hålla henne borta från skolan. Nu blir hon nästan glad åt vårförkylningen som ger henne anledning att stanna hemma några dagar.

Eftersom hon är sjuk låter tant Märta henne sova så länge hon vill. En morgon har tant Märta redan gett sig iväg till affären när Steffi vaknar. Barfota tassar hon nerför trappan i sitt långa nattlinne.

Morgonsolen kastar sneda strålar genom fönstren i rummet. Steffi knäpper på radion och skruvar upp volymen så att musiken ska höras ut i köket. Hon skär ett par limpskivor och tar fram smörasken och tillbringaren med mjölk ur skafferiet.

Mitt i en sång tystnar musiken. Ett skrapande ljud hörs, och sedan en allvarlig röst:

– Extra nyhetsutsändning från TT. Tyskland har inlett militära aktioner mot Norge och Danmark. I Osloradion meddelades i morse att tyska trupper landsatts i norska hamnar klockan tre natten till i dag. Tyska styrkor befinner sig för närvarande i Oslofjorden ...

Steffi står som en staty mitt på köksgolvet med tillbringaren i ena handen och smörasken i den andra.

Det är inte långt till Oslo. Om tyskarna krigar mot Danmark och Norge, då kan det lika gärna vara Sveriges tur när som helst.

När tant Märta kommer hem sitter Steffi uppkruken på en stol med fötterna indragna i nattlinnet. Frukosten står orörd på köksbordet. Nyheterna är slut, men radion står fortfarande på. I vanliga fall skulle tant Märta genast stängt av den och grälat på Steffi för att hon spelat musik, men nu säger hon bara:

– Har du hört det?

– Ja.

– Jag hörde det på posten, säger tant Märta. Det är förskräckligt. Förskräckligt.

Radion får stå på hela dagen. Steffi sitter i rummet insvept i en filt. För varje nyhetssändning är det fler norska städer som har fallit i tyskarnas händer.

– På grund av minfaran varnas svenska fiskare för att gå ut i Skagerrak och eventuellt även Kattegatt, meddelar en knastrig röst mitt på dagen.

Diana är ute på storsjöfiske, någonstans på Skagerrak. Farbror Evert och de andra väntas inte hem förrän i övermorgon.

– Farbror Evert ..., säger Steffi.

– Oroa dig inte, säger tant Märta strävt, men hon knyter händerna så knogarna vitnar.

Just som nyhetsuppläsaren berättar att det pågår strider mellan tyska och engelska krigsfartyg utanför norska kusten, ringer telefonen.

– ... kraftig storm, havet är upprört ..., säger radiorösten.

De ser på varandra. Steffi förstår att tant Märta tänker på samma sak som hon själv: om något har hänt farbror Evert. Tant Märta reser sig och lyfter telefonluren.

– Hallå?

Hon lyssnar ett ögonblick och räcker luren till Steffi.

– Det är till dig.

Steffi andas ut.

– Hallå? säger hon in i den svarta bakelitluren.

Först hörs bara en snyftning, sedan Nellis röst:

– Steffi?

– Ja?

– Jag är så rädd. Tror du att de kommer hit?

– Jag vet inte. Jag är också rädd.

– Får jag komma till dig?

– Vänta, jag måste fråga.

Tant Märta har inget emot att Nelli kommer.

Tant Alma och småbarnen följer med Nelli. Tant Alma verkar orolig. Hon och tant Märta talar halvviskande med varandra.

– ... gått in i någon hamn ...

– ... kanske över radion ...

Klockan fem meddelar nyhetsuppläsaren att tyskarna tagit över posthuset och polishuset i Oslo och landat med flyg i södra Norge. Då stänger tant Märta av radion och säger:

– Jag lagar middag. Man måste ju ändå äta. Ni kan stanna över natten, om ni vill.

De bäddar åt tant Alma och småbarnen i gästrummet. Nelli får ligga på en madrass på golvet i Steffis rum. Det är första gången på nästan åtta månader som de sover i samma rum.

– Steffi? viskar Nelli när de har släckt ljuset.

– Mmm?

– Får jag ligga i din säng?

– Jag är förkyld. Du blir smittad.

– Det gör inget.

Nelli kryper ner till Steffi i sängen. Hennes fötter är iskalla mot Steffis ben. Steffi kramar henne.

– Om de kommer hit, vad ska vi göra då? frågar Nelli.

– Då åker vi någon annanstans, säger Steffi.

– Vart då?

– Till ... till Portugal.

– Portugal, säger Nelli. Där är det varmt, är det inte? Ingen snö?

– Nej, säger Steffi. Bara sandstränder och palmer.

– Det sa du att det skulle vara här också, påminner Nelli henne.

– Jag vet. Jag tog fel.

– Får mamma och pappa också komma dit?

– Jag vet inte, säger Steffi. Sov nu.

Nelli tystnar och vänder på sig i sängen. Steffi tror att hon har somnat, när hon hör hennes röst i mörkret:

– Steffi? Tänk om kriget håller på så länge så mamma och pappa inte känner igen oss när det är slut?

– De känner igen oss, säger Steffi. Även om kriget håller på i flera år. Det är jag säker på.

De somnar tätt intill varandra. Som när de var små, i barnkammaren hemma.

Farbror Evert kommer hem redan nästa kväll. Han är blek och trött. En fiskebåt från grannön har sprängts av en mina.

– Sex man döda, säger farbror Evert. Det kunde lika gärna varit vi. Vi gick bara ett par hundra meter från varandra.

Hans händer darrar när han skalar sin potatis. Bara lite, men Steffi ser det och förstår att farbror Evert också är rädd.

– Hur ska det bli med fisket? undrar tant Märta.

Farbror Evert skakar på huvudet.

– Vi kan ju inte sluta fiska. Det är bara att hoppas på Guds försyn. Och på att kriget snart är över.

Steffi försöker säga något, men hon har något tjockt i halsen som hindrar orden från att komma fram. Hon sväljer hårt och får till sist fram sin fråga.

– Måste ni gå så långt ut på havet? Kan ni inte fiska närmare land?

Hon hör själv att rösten låter konstig och otydlig.

Farbror Evert ler, men bara med munnen. Leendet når inte fram till ögonen.

– De stora fångsterna finns ute till havs. Havet är rikt.

– Och farligt, säger tant Märta. Det är synd och skam att människorna ska göra det ännu farligare för varandra.

Hon ser på farbror Evert när hon säger det, och hennes ljusa ögon har ett uttryck som Steffi aldrig sett i dem förut. Så brukade mamma se på pappa ibland, när han hade kommit tillbaka från lägret, på kvällarna när de satt och pratade och trodde att barnen sov. Då låg Steffi vaken och kikade på dem mellan halvslutna ögonlock, medan hon lyssnade till deras viskande röster utan att kunna uppfatta mer än enstaka ord.

– När vi gick förbi Marstrand låg krigsfartyg ute vid Paternoster och sköt på varandra, säger farbror Evert. Det var hemskt att se och höra.

Marstrand ligger bara några mil bort. Kriget är nära dem nu.

Radion meddelar att alla hus måste kunna mörkläggas. Om tyskarna anfaller på natten ska de inte kunna se var det finns hus och människor. Tant Märta syr mörkläggningsgardiner av svart tyg och hänger upp dem för fönstren. I skymningen, när de tänder

ljuset inomhus, måste gardinerna dras för. Det är tur att det är vår och ljus om kvällarna.

I skolan får de veta att alla barn på öarna kanske ska evakueras till fastlandet. Varje barn ska ha en väska packad, om meddelandet kommer att de måste åka. De flesta verkar tycka att det är spännande. Men Steffi blir rädd. Inte ett uppbrott till, inte en ny resa till en främmande plats med främmande människor!

Hon packar två ombyten kläder i sin resväska. Smyckena och fotografierna lägger hon också ner. Vem vet, om hon blir tvungen att resa härifrån kommer hon kanske aldrig tillbaka?

Mest orolig är hon för att mamma och pappa inte ska få veta var hon är. Ingen får veta några adresser i förväg. Och tänk om hon och Nelli blir skilda åt!

Men efter ett par veckor får de besked att det inte blir någon evakuering. Väskorna kan packas upp igen.

Sockret är ransonerat nu, precis som kaffet har varit ända sedan påsken. Man får inte köpa hur mycket man vill, bara så mycket som det står på de grå ransoneringskupongerna som tant Märta hämtar ut på posten. Tant Märta vakar noga över att Steffi inte tar för mycket socker på havregrynsgröten.

Steffis hår har börjat växa ut. Det räcker redan till axlarna. Hon flätar det i två korta flätstumpar. Det hinner nog bli långt innan hon kommer till Amerika.

Vindarna från havet börjar bli mildare. Farbror Evert sätter lill-båten i sjön och tar med Steffi på en roddtur.

– Kom och sätt dig här, så ska jag lära dig ro, säger han. Det måste man kunna, när man bor vid havet.

Hon får sätta sig framför farbror Evert på sittbrädan; "toften" kallar farbror Evert den. Farbror Evert står på knä bakom henne och hjälper henne att styra de tunga årorna.

Till en början spretar de vilt mellan pinnarna som är nerstuckna i relingen för att hålla dem på plats. Sedan hittar hon årtagen, men det tar en stund innan hon får båda årorna att röra sig i samma takt. Gång på gång tar hon i för kraftigt med den högra, så att båten svänger åt vänster.

– Varför måste man ro baklänges? frågar hon. Man ser ju inte vart man är på väg.

– Försök framlänges, så får du se.

Steffi snor runt på sittbrädan och försöker ta årtagen omvänt: framåt först och sedan bak. Det går inte alls.

Det är nästan vindstilla. Ett gråblått dis får hav och himmel att flyta ihop långt borta i väster. Vattenytan är slät, utan några krus-ningar. Den böljar bara mjukt fram och tillbaka, som det blanka sidentyget i mammas allra vackraste festklänning. Duvblå moiré, kallade mamma det. Steffi brukade smaka på ordet moiré i munnen, lika mjukt och vackert som själva tyget.

– Om man fortsätter att ro åt väster, bara fortsätter och fortsätter, kommer man till Amerika då? frågar Steffi.

Farbror Evert skrattar.

– Ja, lyckas du hålla så rak kurs västerut att du går norr om Ska-gen i Danmark och söder om Norge, så hamnar du väl till att börja med i Skottland. Sen är det bara Atlanten kvar. Du får nog ha ordentligt med mat med dig, om du har tänkt försöka. Och hoppas på bleke som i dag.

Årorna skaver mot Steffis händer, mest på det mjuka stället mellan tummen och pekfingret. Men hon tänker inte klaga.

Farbror Evert tar fram en trävinda och rullar ut en lång lina från båtens akter.

– Ta in årorna och kom hit och håll, säger han.

Steffi lyfter årorna över båtkanten. Kallt vatten droppar på hennes fötter. Försiktigt kliver hon över tofterna mot aktern. Båten känns ostadig. Hon är rädd att den ska tippa när hon rör sig i den.

– Var inte rädd, säger farbror Evert. Den här båten välter man inte i första taget. I vart fall inte en som väger så lite som du.

Steffi får hålla linan, medan farbror Evert ror med kraftiga årtag.

– Nu ska vi se om makrillen nappar, säger han. Säg till när du känner att det rycker.

Steffi tycker att det rycker i linan hela tiden.

– Nu! säger hon. Det rycker.

Farbror Evert kommer och känner efter. Han ruskar på huvudet.

– Det är bara tyngden av sänket som du känner. När fisken nappar känns det annorlunda.

– Hur då?

– Det märker du. Levande, inte bara en död tyngd.

Steffi granskar sina handflator. De är röda och ömma. Hon har nästan glömt bort dörjlinan när den plötsligt börjar röra sig mellan hennes fingrar.

– Nu! ropar hon. Nu rycker det!

Farbror Evert tar in årorna, kommer över till henne och halar in linan. På en av krokarna sprattlar en glänsande fisk.

Fast Steffi har sett tant Märta rensa makrill många gånger sedan hon kom till ön, har hon aldrig förut tänkt på hur vackra de är. Det släta skinnets skiftar i svart, grönt och silver. Hon känner en underlig upphetsning som får hjärtat att banka.

– Den var fin, säger farbror Evert. Väger säkert ett halvt kilo. Ta av den, du.

Steffi tvekar. Hon har aldrig tagit i en levande fisk förut.

Hon griper om makrillen med båda händerna. Den känns inte så äcklig som hon trodde. Kall, men inte slemmig. Farbror Evert hjälper henne att haka loss fisken från kroken.

Farbror Evert tar sin kniv och skär ett snitt vid ena gälen. Steffi tittar bort.

– Det här måste du också lära dig, säger farbror Evert. Och att rensa.

– Usch nej, säger Steffi. Aldrig i livet.

Farbror Evert småler.

– Man ska aldrig säga aldrig.

De får tre makrillar på dörjen. Tant Märta rensar dem och steker dem till middag. De smakar faktiskt ganska gott.

32

En ljus vårkväll, när tant Märta satt sig tillrätta för att lyssna på

kvällsandakten, sticker Steffi in huvudet i rummet.

– Jag har diskat och gjort läxorna, säger hon. Får jag gå ut en stund?

– Det går väl bra, svarar tant Märta. Men kom hem innan det blir mörkt.

Steffi tar på sig en kofta och knyter skorna. Äntligen har det blivit så varmt att hon slipper de trånga vinterskorna och kan ha sina lätta promenadskor.

Hon går ut på trappan. Luften känns sval och frisk mot hennes ansikte.

Vid husknuten står tant Märtas cykel. Den är stor och svart, med tjocka däck och kraftig ram.

Om hon kunde ro lillbåten borde det väl inte vara omöjligt att klara av tant Märtas cykel.

Steffi tar tag i styrets trähandtag och leder cykeln ut mot vägen. Hon släpar den uppför backen och blir andfådd och svettig.

Upp på krönet stannar hon. Framför henne ligger en lång, men inte brant nerförsbacke. Vägen är nästan rak. Här är rätta stället.

Hon sätter högra foten på pedalen och tar ett djupt andetag. Så lyfter hon vänsterfoten, samtidigt som hon trampar till med den högra. Cykeln börjar rulla. Hon försöker sätta sig i sadeln, men den är för hög. Stående på pedalerna rullar hon vingligt nerför backen, fortare och fortare. Det känns härligt och hemskt på samma gång.

Vägen gör en krök åt vänster mellan två bergknallar. Steffi vrider på styret och tappar kontrollen över cykeln. Hon vinglar till, tvärbromsar och sladdar i det lösa gruset. Cykeln far omkull och Steffi kastas ner i diket.

Jag är död, tänker hon.

Men död är hon inte, för det gör ont i ena armen och i knäna.

Ljudet av däck som bromsar mot gruset får henne att titta upp. Nu kommer hon att få skämmas inför hela ön.

– Hur gick det? frågar Vera.

– Jag vet inte, säger Steffi. Min arm ... jag tror den är bruten.

– Jag hjälper dig upp, säger Vera.

Hon kliver av cykeln och drar upp Steffi ur diket.

– Är det din cykel? frågar hon.

– Nej, den är tant Märtas.

Vera reser upp cykeln och granskar den.

– Ser inte ut att vara något fel på den, säger hon. Kanske att skärmen fram blev lite bucklig. Eller var den det innan?

– Jag vet inte, säger Steffi.

Yrseln börjar släppa. På knäna är det bara skrubbsår, men högra armen värker.

– Tror du att armen är bruten? frågar hon Vera.

Vera klämmer försiktigt på Steffis arm genom koftan.

– Kan du röra den? frågar hon. Så här?

Steffi provar att röra armen på olika sätt. Det gör ont, men det går.

– Den verkar inte bruten, säger Vera. Har du aldrig cyklat förut?

Det är ingen mening med att förneka det nu.

– Jag kan hjälpa dig, säger Vera. Du kan inte bara fara iväg, du måste kunna bromsa och svänga också. Vill du?

– Ja.

– I morgon, säger Vera. Efter skolan. Det är lördag, inga läxor. Nu måste jag hem, och du ska nog tvätta dig och byta kläder.

Steffi tittar ner på sin leriga klänning.

– Jag måste hämta cykeln efter skolan, säger hon. Var träffas vi?

– Här?

– Bra.

– Vi ses, säger Vera, hoppar upp på sin cykel och trampar iväg.

Steffi leder cykeln hela vägen hem. Den blir tyngre och tyngre, känns det som. Nerför den branta backen mot huset måste hon hålla emot av alla krafter för att inte cykeln ska ge sig av på egen hand och dra henne med sig.

Hon ställer cykeln vid husknuten och går in.

– Jag är hemma nu, ropar hon till tant Märta och går snabbt uppför trappan för att slippa visa sin smutsiga klänning. I tvättskrubben gnider hon nödtorftigt bort smutsen från klänningen och sig själv och tvättar av skrubbsåren.

– Jaså, du håller på att lära dig cykla, säger tant Märta när hon kommer ner igen.

Steffi hade hoppats att tant Märta inte skulle ha märkt att cykeln var borta. Men klockan är åtta och kvällsandakten slut för länge sedan. Tant Märta måste ha varit ute på gårdsplanen och sett att cykeln inte stod där.

– Förlåt, säger hon. Jag skulle ha frågat innan jag tog cykeln.

– Det gör inget, säger tant Märta. Bara du är rädd om den. Och inte kör ihjäl dig, tillägger hon med en blick på Steffis såriga knän och stela arm.

– Får jag låna den i morgon efter skolan?

– Det går bra.

– Tack.

Nästa dag skyndar sig Steffi hem från skolan. Hon hämtar cykeln och leder den till mötesplatsen. Vera är redan där.

– Kom, säger hon och tar Steffi med till en liten avtagsväg. Här är bättre. Du måste börja öva på plan mark. Först ska vi sänka sadeln.

Vera har med sig en skiftnyckel och lossar skruven som håller sadeln på plats. Hon lirkar sadeln neråt och drar åt skruven igen.

– Försök nu, säger hon.

Steffi försöker kliva på cykeln som hon gjorde i går, men hon hittar inte balansen.

– Du måste börja trampa med en gång, säger Vera. Jag ska hålla i därbak, så försöker du igen.

Vera håller ett stadigt grepp i pakethållaren. Steffi svingar sig upp i sadeln och börjar trampa.

– Inte så fort, flåsar Vera, när Steffi får upp farten. Bromsa nu, men mjukt.

Steffi trampar bakåt och känner cykeln sakta in. Hon sätter ner ena foten på marken.

– En gång till, säger Vera. Styr, och bromsa försiktigt om det går för fort.

Steffi tar fart igen. Vera springer bakom cykeln med handen på pakethållaren. Sedan hörs inte hennes steg längre, bara det rasslande ljudet av cykeldäcken mot gruset. Tramporna går runt, runt; cykeln följer mjukt vägens kurvor. Hon cyklar själv!

En sten mitt i vägen får henne på fall. Men hon hinner sätta ner foten och slår sig inte.

Vera kommer efter henne på sin egen cykel.

– Det går fint, säger hon glatt. På måndag kan du cykla till skolan.

Hela eftermiddagen cyklar Steffi fram och tillbaka på vägen. I början hjälper Vera henne att komma igång, men efter ett tag kan hon hitta balansen själv. Då cyklar Vera bredvid henne. Deras hår och kjolar fladdrar i den ljumma vinden. Sältan från havet blandas med doften av solvarm jord. Ljusgrönt gräs spirar vid vägkanterna och mellan stenhällarna.

När de tröttnat på att cykla visar Vera henne hur man pumpar cykeln. De sitter på huk bredvid varandra. Deras händer och armar snuddar vid varandra. En slinga av Veras hår blåser fram och rör vid Steffis kind.

Det är så mycket Steffi skulle vilja fråga Vera om. Varför hon alltid måste göra sig lustig på lektionerna och låtsas som om hon inte begriper någonting. Varför hon är vän med Sylvia och hennes gäng. Om de två, Steffi och Vera, skulle kunna bli vänner på riktigt.

Hon frågar inget. Vera reser sig.

– Jag måste hem, säger hon. Ska hjälpa mor med tvätten.

De cyklar sida vid sida fram till stora vägen.

– Klarar du dig hem nu? undrar Vera.

– Jag tror det.

Steffi kliver på cykeln. Hon orkar cykla ända upp till backkrönet, men nerför leder hon cykeln, för säkerhets skull.

På måndagen tar hon cykeln till skolan. Hela söndagseftermiddagen har hon tränat, upp och ner för backar, fram och tillbaka längs vägen. Tant Märta, som annars håller på helgfriden och vill att Steffi ska ägna sig åt något stillsamt efter söndagsskolan, sa ja utan vidare när hon bad att få låna cykeln igen.

När hon väl kämpat sig uppför backen från det vita huset har hon utförslut och medvind i nästan en kilometer. Hon behöver inte trampa, bara låta cykeln rulla. Vinden sveper mjukt mot hennes ansikte och luften är full av nya dofter.

Medan hon cyklar föreställer hon sig sin ankomst till skolgården: hur hon bromsar in mjukt vid skolgrinden och leder cykeln fram till cykelstället; hur Sylvia, Barbro och alla de andra tittar förvånat på henne. Hon ska inte låtsas som om det är något märkvärdigt med att hon cyklar. Stirrar de mycket kan hon säga:

– Vad glör ni på? Har ni aldrig sett en cykel förut?

Sedan ska hon möta Veras blick och de ska le i samförstånd. Vera kommer inte att avslöja henne. Det har hon lovat.

Med avsikt cyklar hon sakta sista biten. Hon vill att alla ska vara på plats och se henne komma.

Redan när hon bromsar in vid grinden och sätter foten i marken spanar hon ut över skolgården för att se var de befinner sig. De står i en klunga mellan cykelstället och dassen. Sylvia, Barbro, Gunvor och Majbritt.

Och Vera. Det är hon som är medelpunkten. Hon verkar vara igång med en av sina härmningsföreställningar. De andra tittar på henne och skrattar.

Steffi leder cykeln mot cykelstället. Ingen lägger märke till henne. Hon sneglar mot gruppen kring Vera.

Vera håller sig för ena armen som om hon hade ont i den.

– Aj, aj, ropar hon. Min arm! Den är nog bruten.

Just då får Gunvor syn på Steffi.

– Där kommer hon! hojtar hon.

Steffi känner en klump i bröstet. Först är den iskall, sedan blir den het. Den växer och växer.

Allas blickar vänds mot henne.

– Nej men titta, säger Sylvia med tillgjord röst, som när somliga vuxna pratar med småbarn. Lillan har fått låna tantens cykel. Akta så du inte kör i diket. Nästa gång kanske det inte kommer någon och drar upp dig.

Steffi tvingar sig att inte låtsas om dem, att titta rakt fram mot cykelstället dit hon är på väg. Hon har sett tillräckligt: de hånleende munnarna, de försmädliga blickarna. Och Veras bleka, skamsna ansikte, inramat av rufsigt rött hår.

I trappan upp till klassrummet kommer Vera ifatt henne.

– Steffi, säger hon andlöst. Förlåt ... det var inte meningen.

Klumpen i Steffis bröst exploderar.

– Låt bli mig, utbrister hon. Du är precis som de andra. Jag avskyr dig!

I den korta sekunden innan Vera vänder bort blicken och fortsätter uppför trappan ser Steffi något i hennes ögon, något som hon känner igen. Hon vet inte riktigt vad det är, men det får henne att vilja gråta.

Efter skolan dröjer sig Steffi kvar i korridoren. Hon vill inte komma till cykelstället samtidigt med alla de andra och få höra nya glåpord.

När hon kommer ut ur skolhuset hoppas hon på att få se Veras röda hårsvall någonstans på skolgården. Att Vera väntar på henne, trots allt.

Men skolgården ligger tom. I cykelstället är det bara sex cyklar kvar. Tant Märtas svarta cykel ser gammaldags och klumpig ut bredvid Sylvias blå och Ingridis gröna.

Steffi drar cykeln baklänges ut ur stället. Den rullar trögt, inte som vanligt. Hon känner på däcken. De är nästan tomma på luft. Ventilhattarna är avskruvade.

De måste ha gjort det på rasten, annars skulle luften inte hunnit läcka ut. Det kan ha varit Barbro. Eller Gunvor. Eller Majbritt. Eller Sylvia själv, men det är inte troligt. Hon aktar sig för att göra något som kan leda till upptäckt och straff. Sylvia bestämmer; andra gör det hon bestämt.

Steffi letar på marken efter ventilhattarna. Någonting glänser till bredvid henne. En liten spik.

Pfffff, pyser luften ur Sylvias däck. Hon trycker in spiken djupare, så bara huvudet syns som en liten blank prick. Den är svår att upptäcka om man inte vet att den finns där. Intryckt, som om Sylvia hade råkat cykla över den på vägen.

Hon hittar ventilhattarna. Som tur är har tant Märta en cykelpump fäst vid ramen. Steffi pumpar däcken och cyklar hem.

Nästa morgon väntar de på henne vid cykelstället. När Steffi parkerar sin cykel sluter de en tät ring omkring henne. Hon är fångad.

Sylvia håller något mellan tummen och pekfingret, så nära Steffis ansikte att hon knappt kan se vad det är. Föremålet blänker.

Spiken.

– Det var du, säger Sylvia. Erkänn att det var du!

Ska hon neka? Sylvia kan aldrig bevisa att det var hon.

– Erkänn, säger Sylvia igen. Hon är så nära att Steffi kan känna hennes andedräkt.

– Ja, det var jag. Men ni släppte ut luften ur mina däck.

– Det gjorde jag visst inte, säger Sylvia. Förresten är det en helt annan sak. Nu ska du be om förlåtelse.

– Aldrig.

– Ta henne, säger Sylvia.

Barbro kopplar ett grepp på Steffis högerarm och vrider upp den bakom ryggen. Det gör ont.

– Sa du aldrig?

– Ja, det sa jag.

Barbro tar tag i Steffis hår och drar huvudet bakåt.

– Sa du det?

– Ja.

Sylvia böjer sig ner och tar upp en näve grus från marken.

– Kommer du ihåg när jag mulade dig i vintras? Jag kan göra om det. Med grus i stället för snö.

Steffi ser på Sylvia. Hon menar allvar. Steffis enda hopp är att

det ska ringa in.

Sylvia tar ännu ett steg emot henne.

– Förlåt, säger Steffi.

– På knä.

– Nej.

– Annars gills det inte, säger Sylvia, samtidigt som Barbro pressar Steffi ner mot marken. Hon faller på knä i gruset.

– Säg det!

– Förlåt.

– Säg: Förlåt att jag förstörde din cykel.

– Förlåt att jag förstörde din cykel.

– Och kyss min sko.

Sylvia sträcker fram sin dammiga sandal, bara någon decimeter från hennes ansikte.

– Kyss den!

Barbro trycker till hårt mot Steffis nacke. Hon kniper ihop läpparna när hennes ansikte rör vid Sylvias sko.

Då äntligen ringer det in.

34

Runt husen i samhället lyser de små trädgårdarnas gräsmattor gröna. De låga äppelträden är fulla av vitrosa blommor och syrenbuskarna har klasar av vita och lilafärgade knoppar.

Huset vid världens ände har ingen trädgård med äppelträd och syrener. Det ligger för utsatt för vinden från havet. Men på stranden skjuter låga blommor upp mellan stenarna: gula, vita och alla nyanser av rosa, från blekaste skärt till rosenrött. I bergsskrevorna lyser violetta fläckar av styvmorsviolier.

En brunspräcklig ejderhona och hennes ungar är på väg ut i vattnet. Ungarna är brungula och alldeles duniga. De simmar ordentligt på rad efter sin mamma.

– Kom in och prova, ropar tant Märta uppifrån huset.

Tant Märta håller på att sy en klänning till skolavslutningen. Tyget är vackert, vitt med små blå och rosa blommor. Steffi skulle velat ha klänningen knäppt framtill, med krage och slag. Det skulle se mer vuxet ut, men tant Märta säger att det är för krångligt att sy. Hon gör livet slätt på framsidan, med en liten rund krage och blyxtlås i ryggen.

– Aj, säger Steffi när tant Märta flyttar en knappnål och råkar sticka henne i axeln.

– Håll dig still, så händer det inget, säger tant Märta.

När alla nålar är på plats får Steffi titta i spegeln. Det är mycket vidd i kjolen. När hon snurrar runt står den rakt ut.

– Stå inte framför spegeln, säger tant Märta. Fåfänga är en synd.

Men hon ser själv nöjd ut när hon granskar klänningen och plockar bort en tråd som fastnat på kjolen.

Kvällen före skolavslutningen stryker tant Märta den nya klänningen och stärker en underkjol som håller ut kjolens vidd. Tyget känns styvt och prassligt när Steffi drar den över huvudet.

Steffi känner sig högtidlig. Klänningen är det första nya plagg hon fått sedan hon kom till ön, om man inte räknar underkläderna och strumporna som tant Märta köper på postorder, och mössan och vantarna hon fick i julklass.

När hon sätter sig i cykelsadeln är hon noga med att inte skrynkla till kjolen. Hon låter den falla ner över pakethållaren, slätar ut den med handen och ser till att tyget inte kan fastna i ekrarna.

Barnen samlas i skolan och går på led till kyrkan. Nästan alla flickorna har nya klänningar. Sylvias är knäppt fram, så som Steffi ville ha sin. Men ingen har lika mycket vidd i kjolen som Steffi.

Överlärarens tal i kyrkan verkar aldrig ta slut. Han pratar länge om "krigets mörka skuggor över Europa" och förmanar barnen att inte bara leka, utan vara extra lydiga och hjälpsamma i "denna bistra tid".

Träbänken är hård och den styvtärkta underkjolen sticks i midjan.

– De flesta av er kommer tillbaka till skolan i höst, säger

överläraren. Men för eleverna i sjätte klassen är detta er sista skolavslutning här i skolan. Er vill jag särskilt önska lycka till, både dem av er som går vidare till läroverket i Göteborg och er andra som nu lämnar skolan. Tänk på, att på vilken plats i livet ni än hamnar har ni en uppgift. Det spelar ingen roll vad ni gör, bara ni gör det väl.

Det spelar visst roll, tänker Steffi. Det man vill kan man göra väl. Inte det man avskyr.

Överläraren fortsätter.

– Jag och fröken Bergström är förstås särskilt stolta över att det i år är så många som fem elever som går vidare till läroverket. Det hedrar vår skola.

Sylvia sitter snett framför Steffi. Hon ler självbelåtet, som om överläraren talade just till henne.

– Och nu, säger överläraren, ska jag dela ut skolans premier till särskilt förtjänta elever i avgångsklassen. Vill fröken Bergström komma fram och hjälpa mig?

Steffis fröken ställer sig bredvid överläraren med en packe böcker under armen. Hon räcker honom en liten papperslapp.

– Ingrid Andersson, läser överläraren.

Ingrid går fram, får en bok, tar överläraren i hand och knixar innan hon går tillbaka till sin plats.

– Bertil Eriksson.

Steffi tittar på en tavla som hänger i sidogången. Den föreställer en gammal man med svarta kläder och en styv krage som står rakt ut. Kragen liknar en stor vit blomma. Hon undrar om den skavde lika mycket som hennes underkjol gör.

Britta knuffar henne i sidan.

– Hör du inte? väser hon. Det är du.

– Stephanie Steiner, säger överläraren. Är Stephanie Steiner inte här?

Steffi reser sig förvirrad.

– Här är jag, säger hon.

Fröken Bergström ler.

– Nå, men så kom fram då, Stephanie, säger hon.

Steffi tränger sig ut ur bänken och går längs mittgången fram till fröken och överläraren.

– Får jag säga något? frågar fröken överläraren.

– Naturligtvis.

– Det är alltid roligt att dela ut belöningar till duktiga elever, säger fröken. Men det är särskilt roligt att få belöna en elev som är så begåvad att hon hör till de bästa i klassen, fast hon för ett år sedan inte kunde ett enda ord svenska. Jag önskar dig all lycka, Stephanie.

Boken hon får är tjock och inbunden i ett vackert band. *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*, står det med guldbokstäver på pärmen. På försättsbladet har fröken skrivit med sin sirliga handstil: *“Till Stephanie Steiner, den 7 juni 1940. Låt boken bli en hjälp att lära känna ditt nya hemland och dess språk ännu bättre. Din fröken, Agnes Bergström.”*

Steffi bläddrar i boken och försjunker i bilderna. När orgeln spelar upp måste Britta puffa henne i sidan igen för att hon ska resa sig.

“Den blomstertid nu kommer, med lust och fågring stor ...” Psalmen är vacker, tycker Steffi, fast hon inte förstår alla orden. Hon är glad över boken och vad fröken sa, men ändå ledsen. Ett vanligt sommarlov skulle hon ha glatt sig åt. Men ett sommarlov som inte slutar med att skolan börjar igen är inget riktigt sommarlov.

I höst ska hon gå i skolköket två dagar i veckan. Lära sig att sköta ett hushåll, som tant Märta säger. När det finns så mycket annat att lära sig.

Efter avslutningen i kyrkan går de till sitt klassrum, där fröken delar ut betygen. *“Avgångsbetyg”* står det överst på den tryckta blanketten. Hennes namn, datum och själva betygen är ifyllda med blått bläck.

“Räkning och geometri: Berömlig”. I teckning har hon också fått högsta betyget. Alla betygen är bra, utom i modersmålet. Där är hon bara godkänd. Men fröken har skrivit i kanten: *“Stephanie har inte svenska som sitt modersmål. Med hänsyn till detta har hon gjort utomordentliga framsteg under läsåret.”*

Syrenerna doftar i trädgårdarna när hon cyklar hem.

Äppelträden är nästan överblommade. Vita kronblad ligger strödda över marken som stora snöflingor.

– Ta av dig finklänningen, säger tant Märta så fort Steffi kommit innanför dörren. Nu ska vi ställa i ordning för sommargästerna.

– Här är mitt betyg, säger Steffi.

Tant Märta ögnar igenom betyget.

– Det var väl bra, säger hon kort och lämnar tillbaka det.

– Jag fick en bok också. I belöning.

– Jaså, säger tant Märta. Hennes röst låter lite underlig.

Steffi går upp på sitt rum och byter om till en vardagsklänning. Sedan städar de hela huset från golv till tak, lika noga som till julen. I morgon ska sommargästerna komma. Då ska Steffi, tant Märta och farbror Evert flytta ner i källaren. Där finns ett rum och ett litet kök inredda. Steffi ska sova på kökssoffan.

Nästan alla på ön hyr ut till sommargäster. Några hyr bara ut ett rum, men de flesta lämnar hela huset till sommargästerna och bor själva i källaren. Handlarns, Sylvias familj, har byggt ett hus som står tomt hela vintern och bara används för att hyra ut på sommaren. Själva kan de bo kvar ostörda på övervåningen till affären.

Steffi tömmer byrån i sitt rum och bär ner sina saker i källaren. Kläderna får hon lägga i en byrå som står inne i pannrummet. Det finns ingen plats för den i köket.

Fotografierna, smyckeskrinet och dagboken stoppar hon i en tom skokartong som hon skjuter in under kökssoffan. Jesustavlan lämnar hon kvar till sommargästerna.

35

Sommargästerna kommer nästa dag i taxi från hamnen. Bilens bagagelucka är fullproppad med väskor och paket.

De är sex personer: ett äldre par, deras två vuxna barn,

dotterns fästman, och så hembiträdet som ska sköta hushållet. Steffi hör att tant Märta kallar damen för "doktorinnan", så hennes man måste vara doktor. Som pappa. Han är gråhårig, har glasögon och ser trött ut.

Doktorinnan är lång och ståtlig. Man kan se att hon varit vacker när hon var ung. Dottern är söt, med blont lockigt hår. Hon och fästmannen håller varandra i handen hela tiden. Sonen är lång, med tankfulla grå ögon och brunt hår som faller ner i pannan.

Det bästa är hunden: en brun och vit foxterrier som genast hoppar upp mot Steffis ben och slickar henne på handen.

– Putte tycker om dig, säger dottern.

– Du är väl inte rädd för hundar? frågar doktorinnan.

– Nej då, säger Steffi och klappar Putte på huvudet. Jag tycker om hundar.

– Du kan få gå ut med honom, säger doktorinnan. När du vill.

Steffi hjälper till att bära in sommargästernas saker i huset. Sonen ska bo i hennes rum. Han heter Sven, hör hon när hans mamma ropar på honom. Hon undrar hur gammal han kan vara. Sjutton år, kanske, eller arton.

Doktorinnan ger henne en enkrona när allt är klart.

– Tack för hjälpen, säger hon.

Steffi rodnar.

– Jag ska inte ha något betalt.

– Ta inte illa upp, säger doktorinnan. Köp dig något gott för pengarna. Var kommer du ifrån, förresten?

– Från Wien, säger Steffi och stoppar enkronan i klänningsfickan. Tack så mycket.

På eftermiddagen går hon hem till tant Alma. Deras sommargäster ska inte komma förrän dagen därpå. Tant Alma, Nelli, Elsa och John håller på att bära ner det sista av sina saker i källaren.

– Du fick premium i skolan, hörde jag, säger tant Alma.

– Ja, en bok.

– Du må tro att Nelli var stolt över sin storasyster när hon kom hem och berättade det. Du är en duktig tös, det måste jag

säga.

- Det spelar ingen roll, säger Steffi.
- Vad spelar ingen roll?
- Om jag är duktig i skolan. Jag får ju ändå inte fortsätta.
- I läroverket?

Steffi nickar.

– Du måste förstå Märta och Evert, säger tant Alma. Det kostar mycket pengar att ha ett barn inackorderat i Göteborg. Och sen böcker och annat dessutom.

– Farbror Evert skulle låtit mig göra det. Det är hon som inte vill.

Tant Alma är tyst en stund.

– Har du tänkt på att Märta kanske inte vill skicka dig till Göteborg? säger hon sedan. Att hon skulle sakna dig?

Det är så orimligt att Steffi måste skratta. Skulle tant Märta sakna henne!

– Hon tycker inte om mig, säger hon. Jag förstår inte varför hon tog mig.

– Har Märta berättat för dig om Anna-Lisa? frågar tant Alma. Eller har Evert gjort det?

– Nej. Vem är det?

– Anna-Lisa var Märtas och Everts dotter, säger tant Alma. Deras enda barn.

– Jag trodde inte att de hade några barn?

– Hon har varit död i fjorton år, säger tant Alma. Hon var tolv när hon dog.

– Vad dog hon av?

– Anna-Lisa var ett krent barn. Ofta sjuk redan som liten. Märta skötte henne och passade på henne hela tiden. Sedan, när hon var elva år, fick de veta att hon hade tuberkulos. Sista halvåret bodde hon på sanatorium i Västergötland. Skogsluften skulle göra henne gott, sa doktorerna. Men det hjälpte inte.

– Mössan, säger Steffi. Och kälken.

– Vad då?

– Saker som jag har fått. De måste ha varit hennes. Anna-

Lisas.

Det känns underligt att tänka på att mössan och vantarna som hon haft på sig hela vintern har tillhört en flicka som dog innan hon själv föddes. Hann Anna-Lisa använda dem? Eller var hon redan död när tant Märta hade stickat färdigt dem?

– Varför har ingen sagt något? undrar Steffi. Varför har de inga fotografier av henne framme?

– Märta tog det så hårt, säger tant Alma. Hon orkade inte ens se henne på bild. Hon var som en levande död i mer än ett år efteråt. Hade hon inte haft sin gudstro vet jag inte hur det skulle gått. Du skulle ha träffat henne förr, när Anna-Lisa levde. Hon var inte alls som hon är nu. Full av liv och inte rädd för någonting. Kunde alltid ge svar på tal och sa ifrån till vem som helst. Fast Anna-Lisa behövde nog aldrig höra ett hårt ord. Märta skötte om henne som om hon hade varit av porslin.

– Men varför tog hon hit mig?

– Jag vet inte. Jag har också funderat på det. Kanske ville hon rädda ett barn, för att hon inte kunde rädda Anna-Lisa.

Orden slinker ur Steffi innan hon hinner hejda dem.

– Varför fick inte jag också bo här? Vi skulle få bo i samma familj. Det hade de lovat.

– Jag vet, säger tant Alma. Jag skulle gärna ha tagit er båda två. Men Sigurd ville inte, han tyckte det räckte med en. Då frågade hjälpkommittén om jag kunde hitta någon annan på ön, så att ni i alla fall var i närheten av varandra. Märta sa ja direkt. Men någon liten ville hon inte ha, så det fick bli du.

– Steffi, hojtar Nelli från baksidan av huset. Steffi, kom hit och se vad vi har hittat!

Tant Alma ler.

– Gå och lek, du, säger hon. Det lönar sig inte att grubbla för mycket. Det är som det är och vi får göra det bästa av det.

Steffi går runt till baksidan av huset.

Nelli och småbarnen har hittat en fet daggmask i tant Almas potatisland. Masken dinglar mellan Nellis tumme och pekfinger.

– Titta, vad äcklig den är! ropar Nelli förtjust. Vågar du ta i den, Steffi?

Steffi tar masken från Nelli. Den vrider sig mellan hennes fingrar.

– Vi lägger tillbaka den, säger Steffi. Den vill vara i jorden.

Försiktigt lägger hon masken intill en potatisplanta. Den försvinner genast ner i jorden.

– Masken gick hem, säger John. Hem till sig.

När Steffi ska gå ropar tant Alma in henne i huset.

– Jag har något till dig, säger hon hemlighetsfullt.

På köksbordet ligger ett platt och mjukt paket.

– Är det till mig?

– Ja visst.

– Men varför ... jag fyller inte år förrän i juli.

– Det vet jag. Men det här behöver du nu. Ska du inte öppna det?

Steffi får loss snöret och öppnar paketet. Inuti ligger en baddräkt. Den är röd med vita prickar och har en volang runt halsringningen.

– Så fin den är!

Steffi håller baddräkten framför sig. Den ser lagom stor ut.

– Jag tror den ska passa, säger tant Alma. Så kan du bada i sommar och slipper sitta på stranden hela tiden.

– Om Anna-Lisa hade levat, säger Steffi. Tror tant Alma att hon skulle varit tvungen att ha en gammal omsydd baddräkt då?

– Om Anna-Lisa hade levat skulle du kanske inte varit här, säger tant Alma.

Hon ler.

– Vet du vad? Ta och prova baddräkten med en gång, så jag får se hur den passar.

Steffi går upp på Nellis rum och byter om till baddräkten. Den sitter perfekt. I morgon tänker hon gå och bada.

Källarlägenheten har en egen ingång på baksidan av huset. Varje morgon går Steffi ut genom den, runt hörnet och uppför stentrappan. Hon knackar på ytterdörren och väntar.

Ibland är det doktorinnan som öppnar, men oftast är det dottern, Karin. Så fort dörren öppnas kommer Putte rusande, viftar på svansen och slickar Steffi på knäna och händerna. Karin hämtar hans koppel som hänger på en krok i hallen och fäster det i halsbandet.

– Är det några ärenden? brukar Steffi fråga.

Det kan vara ett brev som ska lämnas på posten, eller något som doktorinnan har glömt att beställa från affären. Över sommaren har handlaren anställt en springpojke som kör ut varor till sommargästerna på en cykel med flak framtill. Det är bara att ringa och beställa.

Om hon ska till posten eller affären brukar Steffi ta cykeln. Då binder hon fast hundkopplet vid ramen och låter Putte springa bredvid. Annars rastar hon honom oftast på småstigar där det inte går att cykla. Putte nosar och sniffar och drar ivrigt i kopplet. Steffi får halvspringa för att hinna med.

Hon får inte släppa Putte lös, men det händer att hon gör det ändå. Han tycker så mycket om att hämta pinnar som hon kastar, och han kommer alltid när hon ropar på honom. Om Steffi sätter sig på en sten brukar han komma fram till henne och lägga huvudet i hennes knä. Då vill han att hon ska klia honom bakom öronen och under hakan.

När Steffi kommer tillbaka med Putte brukar doktorinnan, Karin och fästmannen sitta och dricka morgonkaffe vid trädgårdsbordet som farbror Evert har ställt i en skyddad vrå närmast berget. Doktorn har åkt tillbaka till Göteborg för att arbeta och kommer bara ut över helgerna. Var Sven håller hus vet Steffi inte. Hon tror att han kanske sover länge på morgnarna.

Men en morgon när hon strövar omkring med Putte bland odon-ris och torr fjolårsljung får hon syn på Sven. Han står uppe på ett stenblock och ser ut över havet. Som tur är har hon Putte kopplad. Hon är rädd att om någon i doktorsfamiljen ser att hon

låter honom springa lös kommer hon inte att få gå ut med honom mera.

– Hej, ropar Sven. Vilken fantastisk morgon!

Steffi har inte tänkt på att det är något särskilt med den här morgonen. Solen skiner och det blåser lite utifrån havet.

Putte har också upptäckt Sven och blir ivrig. Sven hoppar ner från stenen och kommer emot dem. Putte skuttar kring benen på honom och vill bli klappad.

– Hejsan, Putte, hejsan, gubben ...

Sven kelar med Putte, men inte mjukt som Steffi brukar, utan lekfullt och lite hårdhänt.

– Du kan släppa kopplet, säger Sven. Han springer inte bort nu.

Han springer aldrig bort från mig, tänker Steffi, men hon säger det inte högt.

Sven slutar leka med Putte och sätter sig på kanten av stenblocket. Hans fötter spärrar stigen framför henne. Steffi plockar upp änden av Puttes koppel och blir stående.

– Havet, säger Sven. Man kan titta på det hur länge som helst. Det ändrar sig hela tiden.

– Mmm, säger Steffi. Det beror på vädret.

Hon önskar att Sven skulle flytta på sig, så hon kunde gå förbi.

– Tycker du inte om havet?

– Det är så stort. Det skulle vara bättre om det inte var en ö. Så man kände att det hörde ihop.

– Med vad då?

– Med allt det andra. Människorna. Staden.

– Hur länge har du varit här? frågar Sven.

– Sen augusti. Tio månader.

– Och din familj?

– Mamma och pappa är kvar i Wien. Min lillasyster är här, fast hos en annan familj.

– Och de du bor hos? Janssons? Hurdana är de?

– Bra, säger Steffi.

– Du är annorlunda än de, säger Sven. Det behöver inte betyda att du måste vara ensam.

Putte gnäller och rycker i kopplet.

– Jag måste nog gå nu, säger Steffi.

– Vänta, säger Sven. Jag ska läsa något för dig.

Han kränger av sig sin lilla ryggsäck och gräver i den. Han måste plocka upp ett skrynkligt smörgåspaket, en termos och en tröja, innan han får tag i den tjocka boken som ligger längst ner.

– Den är på engelska, säger Sven. Kan du engelska?

– Nej.

– Det gör inget. Jag ska översätta för dig.

Han bläddrar och hittar rätta stället.

– *“Ingen människa är en ö, hel och fullständig i sig; varje människa är ett stycke av fastlandet, en del av det hela ...”*

Steffi står alldeles stilla och lyssnar. Svens röst är annorlunda när han läser än när han pratar, djupare och lugnare.

– *“... varje människas död förminskar mig, ty jag är innesluten i mänskligheten; och sänd därför aldrig bud och fråga för vem klockan klämtar: den klämtar för dig.”*

Sven tystnar och tittar upp från baksidan. De är båda tysta en liten stund. Sedan stänger Sven boken.

– Det var bara det, säger han. Men du är kanske för liten för att förstå.

– Jag förstår, säger Steffi. Vem har skrivit boken?

– En amerikan som heter Hemingway, säger Sven. Men det som jag läste är ett citat från en poet som hette John Donne och levde på sextonhundratalet i England. När du blir lite äldre och har lärt dig engelska kan du läsa hela boken.

– Jag ska inte lära mig engelska, säger Steffi.

– Varför inte? Du har ju lätt för språk, det märks på din svenska.

– Jag har slutat skolan, säger Steffi. Jag ska bara gå i skolkök i höst. De har inte råd att låta mig gå i läroverket.

– Synd, säger Sven. Du borde studera. Läsa, tänka, skriva.

Han stoppar ner boken och de andra sakerna i ryggsäcken.

– Om du vill kan du få låna böcker av mig, säger han. Jag har andra böcker med mig, och jag kan be pappa ta med fler från stan när han kommer ut. Tyska böcker också, om du vill.

– Ja tack, gärna.

– Kom upp när du har lust. Det är väl förresten ditt rum jag bor i?

– Ja.

– Den där tavlan, säger Sven. Är det du som har valt den?

– Nej, säger Steffi eftertryckligt.

– Jag har vänt den mot väggen, säger Sven. Tala inte om det för fru Jansson. Om du vill kan jag råka tappa den i golvet, så den går sönder.

Steffi skrattar.

– Det behövs inte, säger hon.

Sven blir allvarlig igen.

– En natt när det var för varmt i rummet öppnade jag ventilen och märkte att den var tilltäppt. Det var ett hopknycklat papper. Ett brev. Det måste vara ditt, för det var på tyska.

Brevet som hon skrev första kvällen på ön, brevet till mamma och pappa. *“Kom och hämta mig, annars kommer jag att dö.”* Steffi rodnar.

– Jag läste det inte, säger Sven. På hedersord. Vill du ha det tillbaka?

– Nej, säger Steffi. Kasta bort det, eller bränn upp det. Men låt ingen läsa det. Nu ska jag gå. Putte blir otålig.

När hon hunnit en bit ropar Sven efter henne:

– Vad var det du hette nu igen?

– Stephanie.

Hon vet inte riktigt varför hon inte bara säger Steffi. Kanske för att Stephanie låter mera vuxet.

– Vackert namn, ropar Sven tillbaka. Hej då, Stephanie.

Senare samma dag går Steffi och badar tillsammans med Nelli. Hon försöker skjutsa Nelli på tant Märtas cykel, men det går inte så bra. Det blir vingligt och tungt i uppförsbackarna.

På stranden träffar de Nellis kamrat Sonja. De ligger och solar

på handdukar utbredda på sanden. Vattnet är kallt, men när man varit i en stund känns det skönt.

Längst ute på klipporna ligger Sylvia och Barbro tillsammans med två pojkar som Steffi inte känner igen. De måste vara sommargäster.

37

Några dagar före midsommar cyklar Steffi till affären för att köpa ett paket kex åt doktorinnan. Putte springer bredvid cykeln som vanligt.

På muren som löper runt handlarens trädgård sitter några barn uppflugna. I mitten Sylvia och Barbro och på varsin sida om dem de två sommargästpojarna. Den ene är så blond att det kortklippta håret nästan verkar vitt. Den andre är mörkare och har ansiktet fullt av fräknar.

Vera är också där. Hon sitter en bit ifrån de andra och flätar en krans av maskrosor.

Steffi parkerar cykeln och binder Putte vid en krok i väggen. Sylvia och Barbro viskar med pojkarna och fnissar. Hon känner deras blickar i ryggen när hon öppnar dörren till affären och går in.

Medan hon betalar kexen hör hon hundskall utanför.

– Är det din hund som skäller? frågar handlaren surt.

– Den är inte min, men jag går ut med den.

– Se till att få tyst på den då.

Steffi stoppar kexpaketet i fickan och går ut på trappan.

Sylvia, Barbro och de två pojkarna står i en ring runt Putte, precis så långt ifrån honom att han inte kan nå dem, hur mycket han än rycker i sitt koppel. Vera sitter kvar på muren.

Steffi går närmare. Nu ser hon att den ene pojken, den blonde, håller något i handen. Det är en sockerbit, upphängd i en trådända. Han dinglar med den ovanför Puttes nos och rycker undan den just när hunden tänker sätta tänderna i den. Putte

gläfsar olyckligt.

- Låt Putte vara ifred, säger Steffi.
- Putte, säger pojken med sockerbiten. Heter byrackan Putte?
- Putte, upprepar Barbro och fnissar.
- Han är ingen byracka, säger Steffi. Han har stamtavla.
- En rashund, va? säger pojken.

Steffi tar ett steg framåt för att lossa Puttes koppel från kroken, men pojken hindrar henne. Putte skäller och rycker i kopplet.

- Tyst med dig, säger Sylvia.

Hon smäller till Putte hårt över nosen. Putte gnäller.

- Rör honom inte! skriker Steffi.

– Oj då, säger den andre pojken, han som varit tyst hittills. Vilket humör!

– Precis som jycken, säger den blonde pojken. Tror du hon har stamtavla, hon med?

Sylvia och Barbro fnissar.

- Rasren, säger den fräknige. Ett förstklassigt exemplar.

Steffi vill därifrån. Men hon måste få med sig Putte.

– Flytta på dig, säger hon till pojken som står i vägen för henne.

Den blonde rör sig inte ur fläcken.

– Hörde ni? säger han. Hörde ni vad hon sa? "Flytta på dig." Ska en sån som hon komma och tala om för oss svenskar var vi ska stå?

- Flytta på dig själv, säger Sylvia. Du har inget här att göra.

– Vi vet varför du har kommit hit, säger den fräknige. Ni smiter iväg från Tyskland med era pengar och smycken och tror att ni ska kunna köpa upp vårt land, precis som ni försökte göra där. Men det har ni inget för. Snart kommer tyskarna hit och då tar de hand om såna som du – jävla judeunge!

Ett ögonblick är hon som förlamad. Sedan flyger hon på pojken och måttar ett slag mot hans flinande mun bland alla fräknarna. Hon hamrar med knytnävarna mot hans bröst och sparkar honom på smalbenet.

Pojken blir så häpen att han först inte kommer sig för att försvara sig. En flicka som slåss, det hade han inte väntat sig. Han får tag om Steffis handleder och skjuter henne ifrån sig.

– Håll dig ifrån mig, säger han, och rösten är full av hat. Håll dig ifrån mig, ditt lilla äckel.

En droppe blod tränger fram på hans underläpp.

Putte morrar och drar öronen bakåt.

Pojken släpper Steffis handleder med en knuff som får henne att falla omkull på gruset. Samtidigt tar han ett steg bakåt. Putte får tag i hans byxben med tänderna och sliter upp ett stort hål i tyget.

– Aj, skriker pojken. Hundrackan bet mig!

Han måttar en spark mot Putte. Putte tjuner gällt när foten träffar honom i sidan.

Steffi kastar sig fram mot Putte. Hon når inte väggkroken. I stället hakar hon loss kopplet från hans halsband.

– Spring, Putte, ropar hon. Spring!

Putte rusar iväg som ett brunt och vitt streck längs marken. Steffi kommer på fötter och springer efter.

Ute på vägen stannar hon och ser sig omkring. De har inte följt efter henne.

– Putte! ropar hon. Kom, Putte!

Hon ser honom ingenstans. Har han sprungit hemåt? Eller har han bara rusat bort från sina plågoandar, vart som helst?

– Putte! ropar hon igen.

Hon får syn på två småpojkar som leker med en låda på hjul vid vägkanten.

– Har ni sett en hund? frågar hon. En brun och vit? Som springer lös?

– Ja, säger den ene pojken. Den sprang däråt.

Han pekar i riktning ner mot hamnen.

– Nej, säger den andre och pekar åt höger, åt det hållet där Britta bor. Däråt var det.

Steffi skulle behövt cykeln för att ha en chans att hinna ikapp Putte, men hon vågar inte gå tillbaka till affären och hämta den.

Hon springer ner till hamnplanen. Inget spår av Putte. Hon frågar gubbarna som sitter på bänkarna i solen. Ingen har sett en hund springa lös. Hon vänder, springer tillbaka till vägkorsningen där de två småpojken leker och tar avtagsvägen upp mot Brittass.

Britta ligger på knä i grönsakslandet och rensar ogräs.

– Hej, flåsar Steffi. Har du sett en hund springa förbi? För ungefär tio minuter sedan?

– Jag kom just ut, säger Britta. Vad då för hund?

Steffi har inte tid att svara.

Vägen som Britta bor vid slutar vid ett gult hus. Tanten som hänger tvätt utanför huset tror att hon kanske såg en hund för en stund sedan.

– Nånting sprang förbi. Är det din hund?

– Ja, säger Steffi för att slippa långa förklaringar.

– Du kan ta vägen genom trädgården, säger tanten. Steffi sneddar genom trädgården, kommer ut på en äng och hoppar över ett dike. Hon trampar fel och får ena sandalen full med dygt vatten.

– Putte, ropar hon. Putte!

I flera timmar letar hon efter Putte, men han är som uppslukad av jorden. En gång tycker hon att hon hör honom skälla bakom några enbuskar, men när hon trängt sig igenom snåret är han inte där.

Till slut ger hon upp och sätter sig på en sten. Hon är utmattad av allt springandet. Hennes bara ben är sönderrivna.

Vad ska hon göra? Putte är borta och det är hennes fel. Dessutom har hon varit i slagsmål, med en sommargäst till på köpet, och spräckt läppen på honom. Och Putte förstörde pojken byxor när han skulle försvara henne.

Putte är en stadshund, inte van att springa fritt i naturen. Han kan ha fastnat någonstans eller brutit benet. Det kan dröja länge innan någon hittar honom. Han kan svälta ihjäl. Råven kan ta honom. Kanske är han redan död.

Tant Märta kommer att bli ursinnig. Hon kommer att bli tvungen att be alla om förlåtelse. Doktorinnan, Karin, den

fräknige pojken. Och Jesus.

Aldrig att hon tänker be den där pojken om förlåtelse. Inte efter det han sa. Hon hade inte gjort honom något. Men om hon berättar hur det var kommer ingen att tro henne. De var fyra mot en, och hon vet att varken Sylvia eller Barbro drar sig för att ljuga.

Dessutom vill hon inte berätta vad pojken sa. Inte för någon. Hon skäms. Fast det som hände inte var hennes fel, skäms hon.

Hon kan inte gå hem.

Det är varmt nog för att sova ute. Men mat måste hon skaffa. Om hon väntar till kvällen kan hon smyga sig in i matkällaren hemma utan att någon ser henne.

Kexpaketet har hon fortfarande i fickan. Det kan hon klara sig på under dagen. Kexen är ändå trasiga och smuliga. Hon måste ha fallit på dem när pojken knuffade omkull henne. Hon öppnar paketet och tar ett kex. Resten ska hon spara tills hon blir riktigt hungrig.

38

Att en dag kan vara så lång! Timme för timme flyttar sig solen från öns östsida tills den står högst uppe på himlen. Sedan fortsätter den åt väster, så sakta att det knappast märks.

Några gånger tycker Steffi att hon hör Putte skälla, men det är nog bara inbillning; i varje fall ser hon honom aldrig. Det kurrar i hennes mage. Då och då tar hon ett kex. Det lindrar hungern för ett ögonblick.

Dagen är het. Solen bränner och den svaga vinden ger ingen riktig svalka. Steffi är törstig.

Hon försöker låtsas att hon är skeppsbruten på en öde ö, som hon brukade göra ibland när hon just hade kommit till ön. På en sådan ö borde det finnas träd med läckra frukter, som både mättade och släckte törsten. Steffi kommer att tänka på björnbärssnåren som Vera visade henne. Men det är bara juni än, och buskarna är fulla av vita blommor.

Bergsskrevan bakom björnbärssnåren är mörk och djup. Dit når inte solen.

Steffi tar några försiktiga steg in i skrevan. Luften därinne är sval och fuktig. Fötterna trampar mjukt på sandig jord.

Hon går längre in och hör ett porlande ljud. En smal rännil av vatten tränger ut ur stenen och strilar nerför bergssidan. Steffi kupar händerna, håller dem under vattenstrålen och smuttar försiktigt. Vattnet har en svag doft av jord och metall, men det smakar inte illa.

Innan skrevan öppnar sig helt åt andra hållet vidgar den sig till en liten grotta. Här är sandjorden täckt av tunt gräs. Det är skuggigt och svalt.

Steffi lägger sig ner på marken. Gräset kittlar hennes bara armar och ben. Det är mycket tyst. Inte ens havet hörs härinne. Det enda ljud hon hör är en gräshoppas envisa sirpande.

Hon stannar länge inne i grottan. Sover en stund, ligger och tänker. Knaprar på kexen, ett i taget.

Till slut börjar hon frysa. Hon reser sig, stel i kroppen, och går tillbaka genom skrevan. Hon fuktar ansiktet med vatten och dricker lite mer. Konstigt nog känner hon sig inte hungrig längre, bara matt och yr.

Solen har börjat sjunka mot vattenytan i väster. Sista biten rör den sig så fort att hon nästan tycker att hon ser den glida ner i vattnet. Himlen är klar och skiftar i milda pastellfärger: rosa, lila, ljusblått, grönt. Strax innan solen försvinner sveps den in i ett grårosa dis.

Värmen försvinner snabbt ur luften. Steffi huttrar. Hon måste försöka få tag i något att ta på sig. Kanske finns det en gammal filt eller en tröja i sjöboden.

Det börjar mörkna. Himlen är djupblå, utom i väster där det fortfarande syns en strimma ljus. Tant Märta måste ha gått och lagt sig nu. Hon går till sängs klockan tio varje kväll, sommar som vinter. Sommargästerna kan förstås vara uppe, men den risken får hon ta. Hon är för hungrig och frusen för att vänta längre.

Steffi går längs stranden och närmar sig huset från sjösidan. Den vita färgen verkar nästan självlysande i skymningsljuset.

Fönstren är mörka, utom i hennes rum på övervåningen. Sven är tydligen vaken, ligger antagligen och läser. Nu kommer hon aldrig att få låna fler böcker av honom.

Dörren till matkällaren gnisslar när hon öppnar den. Snabbt samlar hon ihop några konserver, en burk sylt och ett par morötter och stoppar allt i en papperspåse.

Nu är jag en tjuv på riktigt, tänker hon.

Hon behöver en flaska att fylla med vatten från pumpen.

Tomma flaskor och burkar står på översta hyllan. Steffi måste kliva på en pall, och ändå är det nätt och jämnt att hon når upp. Just när hon sträcker sig efter en flaska tappar hon balansen och måste gripa tag i hyllan. Den vinglar till, och Steffi väntar sig för ett ögonblick att flaskor och burkar ska rasa ner över henne och krossas mot golvet.

Hon har tur. Hyllan står kvar. Hon får tag i flaskan och kliver ner från pallen. Papperspåsen med maten ställer hon utanför dörren till matkällaren. Nu ska hon bara fylla flaskan.

Steffi smyger runt hörnet och stannar till. Det lyser i ett av källarfönstren!

Hon måste ta sig förbi fönstret för att komma till pumpen. Hon beslutar sig för att det är bäst att hålla sig tätt utefter husväggen och sedan krypa under fönstret, som sitter knappt en meter upp på väggen.

Steg för steg smyger Steffi fram till fönstret och hukar sig ner. Men hon kan inte motstå sin nyfikenhet. Hon höjer huvudet tillräckligt mycket för att kunna kika in över fönsterblecket.

Ljuset är tänt i källarsovrummet. Tant Märta sitter på sängkanten. Hon är klädd i nattlinne och har håret hängande i en lång fläta på ryggen. Steffi har aldrig sett henne annat än med uppsatt hår förut.

Tant Märta sitter med nerböjt huvud. Det är förstås inte möjligt, men det ser faktiskt ut som om hon gråter.

Steffi sträcker på halsen för att se bättre. Samtidigt lyfter tant Märta på huvudet och tittar ut genom fönstret. Steffi duckar snabbt, men det är för sent.

– Hallå? ropar tant Märta. Är det någon där?

Hon skulle fortfarande kunna springa, hugga åt sig matpåsen i

farten och vara borta innan tant Märta hann ut.

– Det är jag, säger Steffi och reser sig.

Tant Märta grälar inte på henne. Hon tar med Steffi in i köllarköket, brer smörgåsar och kokar varm choklad.

– Ät, säger hon. Du måste vara utsvulten.

– Jag tog mat i matkällaren, viskar Steffi. Den står i en påse utanför.

– Tänkte du rymma? frågar tant Märta. Vart hade du tänkt ta vägen?

Steffi vet inte vad hon ska svara. Det är så mycket som har hänt, och hon är så trött.

– Det var några pojkar, börjar hon. Vid affärn.

– Du behöver inte berätta något, säger tant Märta. Jag vet vad som hände.

Smörgåstuggan fastnar i halsen på Steffi. Någon har redan berättat för tant Märta vad hon gjort. Handlaren, kanske? Eller sommargästpojkarernas föräldrar? Doktorinnan har förstås frågat efter Putte. Så fort hon har ätit färdigt kommer det att vara dags för en utskällning, och i morgon blir hon tvungen att be om förlåtelse.

– Vera kom hit med cykeln, säger tant Märta. Vera Hedberg. Hon trodde att du kanske hade sprungit hem. Hon berättade alltsammans.

– Putte, säger Steffi. Jag var tvungen att släppa honom. Jag tror ... jag tror att han är död.

– Död? säger tant Märta. Han är inte mera död än jag. Han kom linkande hit redan vid tiotiden i morse. Hade visst skadat tassan, men doktorinnan sa att det inte var någon fara med honom.

Då börjar Steffi gråta. Hon lägger armarna på bordet, lutar sig fram och snyftar.

– Jag begriper mig inte på dig, tös, säger tant Märta. Lipar du för att hunden inte är död?

Orden är tant Märta, men rösten är annorlunda. Mjukare.

– Mimi är död, får Steffi fram mellan snyftningarna.

– Snytt dig, säger tant Märta och räcker henne en näsduk. Och

förklara för mig vad det är du pratar om.

Då berättar hon om natten när de beväpnade männen kom. Natten då de hämtade pappa.

– De bankade på dörren, men ingen hann öppna innan de slog in den. De var många, kanske tio stycken. Alla hade pistoler, men ingen hade uniform. Några av dem kom in i vårt rum. De sa att vi måste stiga upp och komma ut i korridoren. Mamma ville ge Nelli och mig våra tofflor, men det fick hon inte.

– Vi fick ställa upp oss i korridoren, fortsätter Steffi. Alla som bodde i lägenheten: mamma, pappa, Nelli och jag, Goldbergs med den lilla babyn, gamla fru Silberstein och hennes son som är blind, Reichs och deras tre barn. Det var så kallt på golvet. En av dem, han som bestämde, gick hela tiden fram och tillbaka framför oss. Ibland petade han på någon med pistolen.

– Är det möjligt? säger tant Märta. Det låter som om hon frågade sig själv, inte Steffi.

– Mimi började gnälla. Att hon inte kunde vara tyst! Hon blev kanske rädd för deras hundar. De hade två stora schäfrar med sig. "Har ni en hund?" sa en av dem. "Vet ni inte att det är förbjudet för judepack att ha husdjur?" "Det är barnens hund", sa pappa. Då sköt han henne. Hon ramlade omkull och sprattlade med benen. Sedan låg hon stilla. Det var blod på golvet. Jag fick det på foten.

– Lilla barn, säger tant Märta. Kära lilla barn.

Hon lägger handen på Steffis huvud och stryker henne över håret.

– Gå och lägg dig nu, säger hon. Försök sova. Här ska ingen få göra dig något illa.

39

Lukten av kaffe sticker Steffi i näsan. Hon öppnar ögonen. Tant Märta står vid spisen och slår upp kaffe i en blåblommig kopp.

– Jaså, det är dags att vakna nu, säger hon. Rösten är hennes vanliga, kärva.

Alltihop måste ha varit en dröm. Det kan inte vara möjligt att tant Märta talade mjukt och vänligt till henne i går. Att hon strök henne över håret. Hon måste ha drömt.

– Jag ska gå upp med detsamma, säger hon och sätter sig upp i kökssoffan.

– Gör det, säger tant Märta. Och ta på dig en snygg klänning. Vi ska gå på besök till handlarns sommargäster.

Det kan bara betyda en sak: att hon ska be den fräknige pojken om förlåtelse.

– Måste jag?

Men tant Märta har redan gått in i rummet för att bädda.

Steffi klär på sig och äter en smörgås. Hon är inte hungrig, men hon tvingar sig att äta upp smörgåsen, så långsamt som möjligt. Sedan kammar hon håret noggrant framför spegeln.

Tant Märta börjar bli otålig.

– Är du inte färdig snart?

– Jo, säger Steffi. Jag kan inte hitta mitt hårspänne.

Hon vet mycket väl var hårspännet ligger: i fickan på klänningen hon hade på sig i går. Tant Märta letar fram ett annat.

– Nu går vi, säger hon.

Utanför huset sitter Sven på huk och kliar Putte på magen. Putte rullar runt och sträcker tassarna i vädret. En av dem är omlindad med bandage.

– Hur är det med honom? frågar Steffi.

– Ingen fara, säger Sven. Det är inget brutet. Lite svullet bara. Han blir snart bra.

Steffi klappar Putte.

– Vad var det som hände? frågar Sven.

– Kom nu, klipper tant Märta av. Det där får vänta till senare.

Steffi får åka på pakethållaren, precis som när hon kom till ön. När de kommer till vägkröken före affären reser sig Vera från en sten vid vägkanten. Det ser ut som om hon suttit och väntat.

Tant Märta leder cykeln sista biten upp till affären.

– Nå, Vera, säger hon. Har du tänkt på vad jag sa?

Vera nickar.

I stället för att gå in i affären öppnar tant Märta trädgårdsgrinden. Handlaren kommer ut på trappan.

– God morgon, säger han. Är det något jag kan stå till tjänst med?

– God morgon, svarar tant Märta. Vi har ett ärende till sommargästerna.

– Jaså, jaha, säger handlaren. Ja, jag tror de är vakna.

– Det får man väl hoppas, fnysar tant Märta. Mitt på blanka förmiddagen!

Hon marscherar in i trädgården med Steffi och Vera efter sig. Handlaren följer också efter.

Sommargästerna sitter vid trädgårdsbordet och äter frukost. Det är de två pojkarna och en yngre flicka, som är lika fräknig som sin bror. Pappan är stor och bred och nästan flintskallig. Mamman ser mycket yngre ut och har permanentat ljust hår. En ung flicka i vitt förkläde passar upp på dem vid bordet.

– Ursäkta, säger handlaren. Det är besök.

– Märta Jansson, säger tant Märta. Det här är min fosterdotter Stephanie.

– Jaså, säger den flintskallige. Hur var det här, då?

– Kan det inte vänta? säger hans fru irriterat. Vi är mitt i frukosten.

Den fräknige pojken undviker att titta på Steffi. Han håller blicken fäst vid sin tallrik och verkar helt upptagen av att sleva i sig gröt.

– Ät ni, säger tant Märta. Vi kan vänta.

Sylvia kommer ut från baksidan av affären. Hon stannar en bit från trädgårdsbordet och låtsas rensa ogräs i en rabatt.

– Dumheter, säger mannen. Låt höra!

– Det gäller herrskapets son, säger tant Märta.

– Sååå, säger mannen. Ragnar? Var det den här flickan?

– Ja, mumlar den fräknige pojken utan att titta upp. Hans sked gnisslar mot tallriken.

– Vi ska låta udda vara jämnt, säger mannen. Byxorna är förstörda, men vi ställer inga krav på ersättning. Det räcker med

en ursäkt.

– Alldeles nya byxor, säger kvinnan ilsket. Och blodfläckar på skjortan. Flickan kan ju inte vara riktigt normal!

– Om det är någon som ska be om ursäkt, säger tant Märta mycket långsamt och tydligt, så inte är det Stephanie.

– Sååå, säger mannen igen. Vem skulle det då vara?

– Er son har kanske inte berättat varför Steffi slog honom, säger tant Märta. Har han det?

– Nej, säger mannen. Han gör en gest med handen, som om tant Märta vore en irriterande fluga han ville vifta bort.

– Då ska jag tala om det för er, säger tant Märta. Hon slog honom för att han kallade henne "jävla judeunge" och sa att tyskarna skulle komma hit och ta henne.

Den flintskallige blir röd i ansiktet. Han slår handflatan hårt i bordsskivan, så kaffekopparna hoppar till och besticken skramlar.

– Stämmer det? säger han till pojken.

– Nej, säger pojken. Hon ljuger. Eller hur, Gunnar?

Brodern rycker på axlarna.

– Jag hörde i alla fall inget, säger han.

– Jaså, minsann, säger tant Märta. Hör det inte till bättre folks uppfostran att tala sanning?

– Ord står mot ord, säger mannen. Er fosterdotter har kanske hittat på en ursäkt i efterhand.

– Vera, säger tant Märta. Är det Steffi som talar sanning, eller är det pojken där?

Vera viskar nästan fram sitt svar.

– Han kallade henne ... det där. Och han sparkade doktorinnans hund.

– Vera kom hem till mig i går förmiddags, säger tant Märta. Då hade varken hon eller jag pratat med Steffi, för hon hade sprungit och gömt sig. Vera berättade vad som hade hänt. Hon berättade en hel del annat också, som jag inte visste. Men det, säger hon och tittar på handlaren och Sylvia, får vi prata om senare.

– Ragnar, säger mannen. Är det så som flickorna och fru

Jansson säger?

Pojken nickar.

– Du har ju själv sagt ..., börjar han.

– Tig! ryter mannen.

– Ingen, säger tant Märta. Ingen ska komma och säga sådant till min tös. Sen må han vara hur fin som helst. Så någon ursäkt blir det inte. Men byxorna ska vi betala. Hur mycket kostar de?

Mannen skakar avvärjande på huvudet. Han är röd som en tomat i ansiktet.

– Det är verkligen inte nödvändigt.

– Nio och sjuttiofem, säger hans fru.

Tant Märta tar fram sin portmonnä, öppnar den och tar ut en tia som hon lägger på bordskanten.

– Det är jämnt, säger hon. Kom, Steffi.

“Min tös”, sa tant Märta. Min tös! Som om Steffi vore hennes eget barn.

40

Steffi och Vera ligger på klipporna vid badviken. Steffi har sin röda baddräkt som hon fick av tant Alma; Vera har sin gröna. De har just badat.

Nu ligger de tätt intill varandra, på rygg med armarna utefter sidorna. Den solheta stenen värmer deras ryggar. Steffis mörka hårslingor blandas med Veras röda. Vattendroppar glittrar på deras nakna hud.

Steffi är mer solbränd än hon någonsin varit, brun som en pepparkaka, säger tant Märta. Vera blir inte brun. I början av sommaren var hon skär. Nu är hennes ljusa hy täckt av små, små fräknar.

– Det blir tråkigt i höst, säger Vera. När du börjar i läroverket. Fast det är ju roligt för dig, skyndar hon sig att tillägga.

– Ja, säger Steffi. Och jag kommer hem på loven, och ibland

över helgerna.

Hon kan fortfarande inte riktigt tro att det är sant.

Att de ändrade sig.

Mest berodde det nog på doktorinnan. När Steffi bar tillbaka den första traven böcker som hon hade lånat av Sven var det doktorinnan som tog emot dem. Hon bad Steffi sitta ner och frågade henne om böckerna och om skolan.

Några dagar senare bjöd doktorinnan tant Märta och Steffi på kaffe. Tant Märta krusade och ville inte gå. Till slut gick de i alla fall.

Doktorinnan sa till tant Märta att Steffi var begåvad och borde få fortsätta i läroverket. Jo, det hade tant Märta hört förut, men nu var det så att de inte hade råd med inackordering, böcker och allt annat som skulle krävas.

Då sa doktorinnan att när Karin och hennes fästman gifte sig i slutet av augusti skulle de få ett rum ledigt i sin våning i Göteborg. Den låg alldeles i närheten av flickläroverket, och där kunde Steffi få bo. De skulle inte ta något betalt för rummet, bara för maten. Till böcker och andra skolsaker kunde man söka stipendium, sa doktorinnan.

Tant Märta tackade och bad att få tänka på saken. Hon ville prata med farbror Evert när han kom hem från sjön.

I en vecka ansträngde sig Steffi mer än någonsin att vara snäll och hjälpsam. Om det nu berodde på det eller inte: de sa ja!

Doktorinnan åtog sig att ordna så att Steffi fick börja i flickläroverket, fast det egentligen var för sent att anmäla sig för höstterminen. Hon kände rektorn. Steffis fröken lånade henne räkneläran igen. Steffi fick räkna på egen hand, men fröken lovade hjälpa henne om det var något hon inte förstod.

– Tänk om du blir klasskamrat med Sylvia igen, säger Vera.

– Det struntar jag i, säger Steffi.

Det är inte skryt. Efter den där morgonen i handlarens trädgård känns det som om Sylvia inte kan göra henne något längre.

– Nej, där i stan blir det nog inte hon som bestämmer, säger Vera.

Hon är tyst en liten stund, sedan säger hon:

– Och du får andra kamrater. Flickor från stan.

– Ja, säger Steffi. Det hoppas jag. Men du är i alla fall min bästa vän.

När hon säger det hugger det liksom till i bröstet. Hon har inte skrivit till Evi på flera veckor.

– Du och Evi, lägger hon till.

– Vem är Evi?

– Min bästa vän i Wien. Vi har känt varandra sen första klass. Vi satt alltid i samma bänk.

– Saknar du henne?

– Ja, ibland.

– Och dina föräldrar?

– Ja.

– Jag saknar min far, säger Vera.

Veras pappa är död. Han drunknade innan Vera föddes. Han och Veras mamma hann inte ens gifta sig.

– Det är så konstigt att tänka på mamma och pappa och Evi och alla andra där hemma, säger Steffi. Att de går på de vanliga gatorna och att jag är här.

– Skulle du hellre vilja vara där?

– Jag skulle vilja att de var här.

– Kan de inte komma hit?

– Jag vet inte. Doktorinnan har lovat att skriva till någon som kanske kan hjälpa oss.

Steffi blundar. I det starka solljuset ser hon det röda blodet skimra på insidan av ögonlocken. Det är mycket varmt. Hon sätter sig upp.

– Kom, vi badar, säger hon.

Vattnet är klart som glas. Man kan se ända ner till botten. I vattenbrynet skvalpar bruna tångruskor. Steffi plockar upp en och klämmer håll på de gulaktiga blåsorna. Det smäller när blåsorna går sönder. Tången heter "blåstång", men barnen kallar den "smälltång".

– Doppa eller hoppa? frågar Vera.

– Hoppa, säger Steffi.

De klättrar upp på hoppstenen och spanar ut över vattenytan. Det gäller att inte hoppa rakt på en brännmanet. Steffi gjorde det en gång och fick röda utslag över hela bröstet och armarna.

Nu ligger en stor, orangefärgad manet och guppar ett par meter till höger om hoppstenen.

– Vi får hoppa åt vänster, säger Vera. Den kan ha långa trådar.

– Jag hoppar först, säger Steffi.

Hon tar ett djupt andetag och håller för näsan. Så tar hon sats och kliver ut över kanten.

Med öppna ögon sjunker hon ner i det grönskimrande djupet. För ett ögonblick svävar hennes kropp tyngdlöst i vattnet. Sedan kommer hon frustande upp till ytan, just lagom för att se Vera ta språnget ut från stenen.

Sommaren har varit varm. Nu, i augusti, är vattnet så uppvärmt att man kan bada hur länge som helst utan att frysa.

De tävlar om att dyka och hämta upp stenar från botten. På väg upp river Steffi ena knät på havstulpanerna som sitter tätt strax under vattenytan. Havstulpanerna är inga blommor, utan små hårda, vassa skal som biter sig fast vid stenarna.

Det kommer ett par droppar blod. Steffi granskar sina ben, som är täckta av blåmärken, skrapsår och sönderkliade myggbett. Under fotsulorna har huden blivit tjock och hård av att hon gått barfota.

Hon är annorlunda nu än för ett år sedan, när hon kom till ön. Det syns.

De soltorkar innan de klär på sig. Steffis bruna hud täcks av en matt, vit hinna. Hon slickar på ena överarmen. Det smakar salt.

Inne vid stranden plaskar Nelli och Sonja i vattnet.

– Hej, Steffi, hojtar Nelli. Titta när jag simmar!

Nelli har lärt sig simma i sommar, både bröstsim och ryggsim. Hon tumlar runt i vattnet som en knubbig delfin.

Cyklarna står parkerade ovanför strandremsan. Steffis cykel lyser röd i solskenet, precis som den gjorde på hennes trettonårsdag för några veckor sedan. Då stod den utanför

källardörren när hon vaknade på morgonen. En alldeles egen cykel.

När de kommer fram till huvudvägen frågar Vera:

– Får jag följa med dig hem? Vi kan hjälpa varandra att skölja håret under pumpen.

– Så klart du får, säger Steffi.

De cyklar genom snårskogen och uppför den långa backen. På krönet stannar Steffi till.

– Vad gör du? undrar Vera. Nu är det ju nerför.

Steffi svarar inte. Hon tittar ut över havet som möter himlen långt borta i väster. Bortanför horisonten finns det också land. Nästa påskafton kommer eldar att tändas på öar som hon inte kan se i dag, fast det är klart väder. Öarna finns där, och fastlandet.

Amerika finns som en hägring på andra sidan Atlanten. Alltför nära henne finns Norge, som är ockuperat av tyskarna. Alldeles för långt borta finns Wien, mamma, pappa och Evi. I det vita huset nedanför backen finns tant Märta och farbror Evert, doktorinnan och Sven. Bredvid henne finns Vera.

Hon är inte vid världens ände. Hon är på en ö i havet, men hon är inte ensam.

– Kom, säger hon till Vera. Försten nerför backen!

Bonnier Carlsen

www.bonniercarlsen.se

© Annika Thor 1996

Omslagsformgivning: Alexandra Kern – licensierat genom
Bildupphovsrätt 2015

E-bok 1.2 ISBN 978-91-43-50264-0

E-boksproduktion Bonnierförlagen Digital 2015

Tryckt utgåva ISBN 91-638-3454-7

Första utgåva 1996